

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisusarja 9/2017

Maaseutuverkoston arviointi 2017

*Suomi
Finland*
100

Maa- ja metsätalousministeriö

ISBN Nid.: 978-952-453-962-3

ISBN PDF: 978-952-453-961-6

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto, Tietotuki- ja julkaisuyksikkö, Erja Kankala

Kannen kuvat: MMM:n kuva-arkisto

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa- ja metsätalousministeriö	2017	
Tekijät	Antti Eronen ja Henrik Pekkala		
Julkaisun nimi	Maaseutuverkoston arviointi 2017		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2017:9		
Diaari/hankenumero	357/07.01.00/2017	Teema	–
ISBN painettu	978-952-453-962-3	ISSN painettu	1238-2531
ISBN PDF	978-952-453-961-6	ISSN PDF	1797-397X
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-961-6		
Sivumäärä	86	Kieli	suomi
Asiasanat	Maaseudun kehittämisohjelma, arviointi, tuloksellisuus		
Tiivistelmä	<p>Maaseutuverkosto on osa Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelmien 2014 – 2020 toteutusta. Tässä arviointiraportissa käydään läpi, miten maaseutuverkosto ja sen toimintaa koordinoiva verkostopalvelut-yksikkö on onnistunut saavuttamaan toiminnalle asetetut tavoitteet vuosina 2015 ja 2016. Raportissa esitetään myös arviointihavaintoihin perustuvia kehittämisehdotuksia.</p> <p>Maaseutuverkoston arviointi on toteutettu aikavälillä kesällä 2017 ja toteutuksesta on vastannut Ramboll Management Consulting Oy. Arviointi on tehty asiakirja-aineiston, tunnettavuutta koskevien erillisselvitysten, asiantuntijahaastattelujen ja sähköisen kyselyn avulla. Kyselyyn vastasivat erityisesti maaseutuverkostoa hyvin tuntevat henkilöt, joiden työhön toiminnan voi ajatella suoraan vaikuttavan.</p> <p>Maaseutuverkoston tarkoitus on tukea maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanoa ja sen tuloksista tiedottamista. Verkosto kokoaa yhteen kehittämisohjelman hallinnosta ja toteutuksesta vastaavia henkilöitä, esimerkiksi ELY-keskusten ja Leader-ryhmien edustajia, ja tarjoaa mahdollisuuden heidän osaamisensa ja yhteistyön kehittämiseen. Verkoston puitteissa järjestettävien tilaisuuksien ja kehittämisohjelmaa käsittelevän viestinnän toivotaan aktivoivan monipuolisesti maaseudun elinvoimaisuuden kannalta keskeisiä toimijoita ja parantavan suuren yleisön mielikuvaa maaseudusta. Maaseutuverkosto edistää maaseudun kehittämisohjelman vaikuttavuutta.</p> <p>Verkostopalvelut -yksikön toimintaa on ohjannut tavoite sidosryhmien osallistumisen lisäämisestä maaseudun kehittämisessä. Laajemman ja monipuolisemman toimijajoukon uskotaan levittävän kehittämisohjelman hyötyjä tehokkaammin. Verkostopalvelut-yksikkö on arvioinnin perusteella onnistunut kehittämään toimintatapoja, jotka ovat tuoneet uusia toimijoita osaksi aktiivisempaa verkostotyötä.</p>		
Kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Jord- och skogsbruksministeriet	2017	
Författare	Antti Eronen och Henrik Pekkala		
Publikationens titel	Utvärdering av Landsbygdsnätverket 2017 (Maaseutuverkoston arviointi 2017)		
Publikationsseriens namn och nummer	Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2017:9		
Diarie-/ projektnummer	357/07.01.00/2017	Tema	–
ISBN tryckt	978-952-453-962-3	ISSN tryckt	1238-2531
ISBN PDF	978-952-453-961-6	ISSN PDF	1797-397X
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-961-6		
Sidantal	86	Språk	finska
Nyckelord	Programmet för utveckling av landsbygden, utvärdering, genomslagskraft		
Referat	<p>Landsbygdsnätverket är en del av genomförandet av programmet för utveckling av landsbygden i Fastlandsfinland och landsbygdsutvecklingsprogrammet för Åland 2014–2020. I denna utvärderingsrapport finns en genomgång av hur väl Landsbygdsnätverket och enheten nätverkstjänster som samordnar dess verksamhet har lyckats med att nå de mål som satts för verksamheten under 2015 och 2016. I rapporten presenteras också utvecklingsförslag utifrån observationer som gjorts vid utvärderingen.</p> <p>Utvärderingen av Landsbygdsnätverket genomfördes sommaren 2017 och Ramboll Management Consulting Oy ansvarade för genomförandet. Utvärderingen har gjorts med hjälp av dokumentmaterial, separata utvärderingar av kännedomen om nätverket, expertintervjuer och en elektronisk enkät. I enkäten deltog särskilt personer som har god kännedom om Landsbygdsnätverket och vilkas arbete verksamheten kan tänkas ha en direkt inverkan på.</p> <p>Syftet med Landsbygdsnätverket är att stödja genomförandet av programmet för utveckling av landsbygden och kommunikationen om resultaten av det. Nätverket samlar personer med ansvar för förvaltningen och genomförandet av utvecklingsprogrammet, till exempel representanter för NTM-centralerna och Leader-grupperna, och ger dem möjlighet att utveckla sin kompetens och samarbetet. Förhoppningen är att de evenemang som ordnas inom ramen för nätverket samt kommunikationen om utvecklingsprogrammet på ett mångsidigt sätt ska aktivera aktörer som är centrala med tanke på landsbygdens livskraft och förbättra allmänhetens uppfattning om landsbygden. Landsbygdsnätverket främjar genomslagskraften hos programmet för utveckling av landsbygden.</p> <p>Verksamheten i enheten nätverkstjänster har styrts av målet att i större omfattning inkludera intressenterna i utvecklingen av landsbygden. En större och mer diversifierad grupp av aktörer tros kunna sprida nyttan av utvecklingsprogrammet mer effektivt. Enheten nätverkstjänster har enligt utvärderingen lyckats utveckla verksamhetssätt som har fått nya aktörer att delta mer aktivt i nätverksarbetet.</p>		
Förläggare	Jord- och skogsbruksministeriet		
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Agriculture and Forestry	2017
Authors	Antti Eronen and Henrik Pekkala	
Title of publication	Evaluation of the Rural Network 2017	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2017:9	
Register number	357/07.01.00/2017	Subject –
ISBN (printed)	978-952-453-962-3	ISSN (printed) 1238-2531
ISBN PDF	978-952-453-961-6	ISSN (PDF) 1797-397X
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-453-961-6	
Pages	86	Language Finnish
Keywords	rural development programme, evaluation, performance	
Abstract	<p>The Rural Network is part of the implementation of the Rural Development Programmes for Mainland Finland and for the Åland Islands 2014–2020. This evaluation report presents how the Rural Network and the Finnish Rural Network Support Unit coordinating its activities have succeeded in achieving the objectives set for them for 2015 and 2016. Development proposals based on the observations made in the evaluation are also presented.</p> <p>The evaluation of the Rural Network was conducted in 2017 by the Ramboll Management Consulting Oy. It was made on the basis of documents, special reports concerning how well the network is known, expert interviews and an electronic survey. Most of the people who answered the survey know the Rural network quite well and its activities are likely to have direct impacts on their work.</p> <p>The task of the Rural Network is to support the implementation of the Rural Development Programme and the communication on its achievements. The network brings together people responsible for the administration and implementation of the Rural Development Programme, including representatives of the Employment and Economic Development Centres and LEADER groups, and provides the opportunity to further develop their expertise and cooperation. The events organized in the context of the network and communication concerning the programme are hoped to activate the key players in terms of the viability of the rural areas in diverse ways and enhance the image of the countryside among the public at large. The Rural Network contributes to achieving a better impact in the implementation of the Rural Development Programme.</p> <p>The activity of the Finnish Rural Network Support Unit has been guided by the aim to increase stakeholder participation in rural development. A broader and more diverse range of stakeholders is believed to be more efficient in disseminating the benefits to be derived from the programmes. Based on the evaluation the Finnish Rural Network Support Unit has succeeded in developing working methods which have brought new players and made them more active participants in the network.</p>	
Publisher	Ministry of Agriculture and Forestry	
Printed by (place and time)	Lönnerberg Print & Promo, 2017	
Publication sales/ Distributed by	Distribution by: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Tiivistelmä – Maaseutuverkoston arviointi	9
Abstract - Evaluation of the Rural Network	13
Sammanfattning - Utvärdering av Landsbygdsnätverket	18
1 Johdanto	23
2 Maaseutuverkoston arvioinnin toteutus	26
3 Maaseutuverkostolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen	30
3.1 Sidosryhmien osallistuminen maaseudun kehittämiseen lisääntyy	30
3.2 Maaseudun kehittämisohjelmien toimeenpanon laatu ja erityisesti alueellinen näkyvyys parantuvat.....	37
3.3 Tieto maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista välittyy mahdollisille tuensaajille	43
3.4 Tieto ohjelman toteutuksesta ja tuloksista välittyy toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle	46
3.5 Innovaatiot maaseudun elinkeinoissa, maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseudun palveluissa lisääntyvät ja elinkeinotoiminta uudistuu.....	49
4 Verkostopalvelut-yksikkö ja verkoston kehittäminen	52
5 Johtopäätökset ja kehittämissuositukset	55
Liite 1. Yhteenvedo sähköisen kyselyn tuloksista	61
Liite 2. Vastaus komission kysymykseen CEQ21-RN	75

Tiivistelmä – Maaseutuverkoston arviointi

Maaseutuverkosto on osa Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämissuunnitelmien 2014–2020 toteutusta. Tässä arviointiraportissa käydään läpi, miten maaseutuverkosto ja sen toimintaa koordinoiva verkostopalvelut-yksikkö on onnistunut saavuttamaan toiminnalle asetetut tavoitteet vuosina 2015 ja 2016. Raportissa esitetään arviointihavaintoihin perustuvia kehittämissuunnitelmia.

Maaseutuverkoston tarkoitus on tukea maaseudun kehittämissuunnitelman toimeenpanoa ja sen tuloksista tiedottamista. Verkosto kokoaa yhteen kehittämissuunnitelman hallinnosta ja toteutuksesta vastaavia henkilöitä, esimerkiksi ELY-keskusten ja Leader-ryhmien edustajia, ja tarjoaa mahdollisuuden heidän osaamisensa ja yhteistyön kehittämiseen. Verkoston puitteissa järjestettävien tilaisuuksien ja kehittämissuunnitelmaa käsittelevän viestinnän toivotaan aktivoivan monipuolisesti maaseudun elinvoimaisuuden kannalta keskeisiä toimijoita ja parantavan suuren yleisön mielikuvaa maaseudusta. Maaseutuverkosto edistää maaseudun kehittämissuunnitelman vaikuttavuutta.

Maaseutuviraston yhteydessä toimiva verkostopalvelut-yksikkö toimii käytännössä maaseutuverkoston koordinaattorina ja aktivoijana. Verkostopalvelut-yksikkö järjestää oman budjettinsa avulla verkostoa rakentavia valtakunnallisia ja alueellisia tilaisuuksia sekä toteuttaa maaseudun kehittämissuunnitelmaa tukevaa viestintää. Maaseutuverkostolla ei ole tarkasta määriteltyjä jäseniä, vaan sen katsotaan tilanteen mukaan kokoavan yhteen maaseudun kehittämistyöstä kiinnostuneita toimijoita. Arvioinnin näkökulmasta maaseutuverkoston toiminta konkretisoituu verkostopalvelut-yksikön toiminnaksi.

Maaseutuverkoston arviointi on toteutettu aikavälillä huhtikuu 2017–elokuu 2017. Arvioinnista on vastannut Ramboll Management Consulting Oy. Arvioinnin yhteydessä on tutustuttu maaseutuverkoston toimintaa kuvaavaan asiakirja-aineistoon sekä erilliselviksiin, joiden avulla on voitu vastata maaseudun kehittämissuunnitelman tunnettavuutta koskeviin kysymyksiin. Arvioinnin yhteydessä on haastateltu 12 verkoston toiminnassa aktiivisesti mukana ollutta asiantuntijaa sekä toteutettu sähköinen kysely, johon vastasi 120 henkilöä.

Sähköinen kysely muodostaa runsaan aineiston, joka on tukenut erityisesti verkoston toimintaa koskevien kehittämis ehdotusten esittämistä. Kyselyyn vastasivat erityisesti maaseutuverkostoa hyvin tuntevat henkilöt, joiden työhön toiminnan voi ajatella suoraan vaikuttavan. Erityisesti ELY-keskusten ja Leader-ryhmien edustajat olivat runsaasti edustettuna aineistossa. Kyselyn perusteella onkin voitu havainnoida erityisesti sellaisten henkilöiden kokemuksia verkostotoiminnasta, joilla on oman työnsä kautta mahdollisuus vaikuttaa maaseudun kehittämistoimintaan.

Maaseutuverkoston tavoitteeksi ja samalla arvioinnin tarkastelukohteiksi on asetettu seuraavat viisi pääotsikkoa:

1. Sidosryhmien osallistuminen maaseudun kehittämiseen lisääntyy
2. Maaseudun kehittämisohjelmien toimeenpanon laatu ja erityisesti alueellinen näkyvyys parantuvat
3. Tieto maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista välittyy mahdollisille tuensaajille
4. Tieto ohjelman toteutuksesta ja tuloksista välittyy toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle
5. Innovaatiot maaseudun elinkeinoissa, maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseudun palveluissa lisääntyvät ja elinkeinotoiminta uudistuu

Tavoitteiden toteutumista ei voida arvioida täysin yksiselitteisesti, sillä tavoitteille ei ole voitu asettaa selkeitä kriteerejä. Tavoitteiden toteutumista on kuvattu laadullisesti ja pohdittu, mitkä teemoihin liittyvät kehittämistoimet voivat parantaa maaseudun kehittämisohjelman vaikuttavuutta.

”Sidosryhmien osallistuminen maaseudun kehittämiseen lisääntyy” on tavoitteena selkeästi ohjannut verkostopalvelut-yksikön toimintaa. Aiempaa laajemman ja monipuolisemman toimijajoukon uskotaan levittävän kehittämisohjelman hyötyjä tehokkaammin. Eri toimijoiden mukaan verkosto- ja kehittämisohjelmityön tulisi tavoittaa paremmin ruohonjuuritason toimijoita – erityisesti maaseutuyrittäjiä.

Verkostopalvelut-yksikkö on arvioinnin perusteella onnistunut kehittämään toimintatapoja, jotka ovat tuoneet uusia toimijoita osaksi aktiivisempaa verkostotyötä. Esimerkiksi erikseen nimetyt teemaryhmät ovat fokusoineet toimintaa uusille alueille ja onnistuneet aktivoimaan mm. yrittäjäjärjestöjä. Lisäksi maaseutuverkoston koordinoinnissa on hyödynnetty palvelupaketteja, joiden tuella organisaatioita on kannustettu järjestämään toimintaa itse, minkä voi katsoa kehittävän tilaisuuksien tarkoituksenmukaisuutta. Palvelupaketteja hyödyntäneet organisaatiot ovat olleet toimintamuotoon erittäin tyytyväisiä. Kaiken

kaikkiaan verkostopalvelut-yksikkö on tukenut toimijoiden valtakunnallista ja alueellista verkostoitumista järjestämällä aktiivisesti tilaisuuksia.

Toinen verkostotoiminnalle asetettu tavoite oli **”maaseudun kehittämisohjelmien toimeenpanon laatu ja erityisesti alueellinen näkyvyys parantuvat”**. Sekä toimeenpanon laadun että alueellisen näkyvyyden kehittymistä on tukenut toiminnan kyky tavoittaa keskeiset kehittämisohjelman parissa työskentelevät henkilöt. Arvioinnin yhteydessä kävi ilmi, että laaja joukko ELY-keskusten ja Leader-ryhmien työntekijöitä tuntee toiminnan erittäin hyvin. Erityisesti kehittämisohjelman viestinnän ympärille rakennetun viestintäverkoston, jossa verkostopalvelut-yksiköllä on merkittävä rooli, koetaan tavoittavan ja tukevan hyvin paikallisen viestinnän toteutusta ja antavan välineitä alueellisen näkyvyyden kehittämiseen.

Kehittämisohjelman toimeenpanoon osallistuvat henkilöt ovat arvioinnin yhteydessä kuvanneet verkostotoiminnan tukevan heidän omaa osaamistaan. Esimerkiksi järjestetyt koulutukset ja muut tilaisuudet, joissa toimijat ovat vaihtaneet kokemuksia, toimivat kehittymisen foorumeina. Arvioinnin yhteydessä toteutetun sähköisen kyselyn perusteella verkostotoiminta tavoittaa myönteisesti maaseudun kehittämisen edellytyksiin suhtautuvia henkilöitä, jotka kokevat hyötyvänsä toimintaan osallistumisesta.

Maaseutuverkoston ympärille rakennettua viestintää on ohjannut lisäksi kaksi muuta tavoitetta **”tieto maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista välittyy mahdollisille tuensaajille”** ja **”tieto ohjelman toteutuksesta ja tuloksista välittyy toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle”**. Arvioinnin yhteydessä keskusteltiin siitä, missä määrin maaseutuverkoston viestintään varattuja resursseja tulisi kohdentaa kehittämisohjelman mahdollisten hyödynsaajien tavoittamiseen ja missä määrin viestintää tulisi suunnata laajemmalle yleisölle, minkä voi ajatella rakentavan positiivista mielikuvaa maaseudusta. Kysymykseen ei ole yksiselitteistä vastausta, vaan siihen liittyviä linjauksia tulee tehdä ohjelmakauden aikana. Kehittämisohjelman tulosten viestimiseen on helpompi panostaa, kun ohjelmakauden etenemisestä on enemmän tietoa.

Maaseudun kehittämisohjelman tunnettavuudesta tehtyjen selvitysten perusteella viesti rahoitusmahdollisuuksista voisi tavoittaa ohjelman ydinkohderyhmät paremminkin. Maaseutuverkosto tukee tavoitetta viestintäverkostolla, joka kattaa keskeiset ohjelmatoimijat ympäri koko maan. Verkostossa voi suunnitella ja koordinoida viestintää sekä vaihtaa siihen liittyviä kokemuksia ja jakaa työtä tukevia konkreettisia materiaaleja. Tulevia viestinnällisiä tavoitteita ja panostuksia on helppo rakentaa viestintäverkoston ympärille.

Viimeisenä tavoitteena maaseutuverkoston toivotaan varmistavan, että **”Innovaatiot maaseudun elinkeinoissa, maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseudun palveluissa lisääntyvät ja elinkeinotoiminta uudistuu”**. Maaseutuverkoston

näkökulmasta tavoite on vaikeasti hahmottuva, sillä verkostopalvelut-yksiköllä on hyvin vähän mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, miten paikalliset yrityksen ja muut toimijat ottavat käyttöön uudenlaisia toimintamalleja ja tekniikkaa. Verkostotoiminnan puitteissa on kuitenkin järjestetty tilaisuuksia, joissa nostetaan esille uusia toimintatapoja ja avauksia. Maaseututoimijoilla on myös mahdollisuus verkostopalvelut-yksikön tuella järjestää yhteiskehittämiseen keskittyviä tilaisuuksia.

Arvioinnin perusteella maaseutuverkoston ja verkostopalvelut-yksikön toiminta voisi kehittää maaseudun kehittämisohjelman vaikuttavuutta paneutumalla erityisesti seuraaviin teemoihin.

Ensinnäkin maaseutuverkoston toimintaa tulisi entistä selkeämmin suunnata kehittämisohjelman tulosten perusteella. Tähän on ohjelman loppukaudella paremmat mahdollisuudet, kun toiminnan arvioinnit ja seuranta tuottavat tietoa onnistumisista ja toimivista käytännöistä. Verkostopalvelut-yksikkö voi esimerkiksi perustaa muutaman teemaryhmän, joiden tarkoituksena on levittää parhaita tuloksia ja näin kannustaa hyvin konkreettisesti potentiaalisia hyödynsaajia käynnistämään omaa kehittämistoimintaa.

Toiseksi verkostopalvelut-yksikön tulisi edelleen jatkaa alueellisten verkostojen rakentamista ja verkostoitumista tukevien tilaisuuksien järjestämistä. Paikalliset toimijat kokevat verkostot hyödyllisinä, mutta heillä ei ole aina itse mahdollisuuksia käynnistää ja koordinoita toimintaa. Tätä tavoitetta voi tukea erityisesti kehittämällä ja markkinoimalla jo nyt hyvän vastaanoton saaneita palvelupaketteja.

Verkostotoiminnassa olisi edelleen tärkeää pohtia, mitä eri toimijoiden roolit ovat ja miten niitä pitäisi käsitellä osana maaseutuverkostoa. Maaseutuverkostolla ei ole jäseniä ja voidaan hyvin kysyä, onko se todellinen toimija. Verkostopalvelut-yksikkö on se taho, jolla on olemassa resurssit verkostoitumisen tukemiseen ja viestintään. Verkostopalvelut-yksikön tulisi tällöin asettaa omat tavoitteensa selkeämmin suhteessa verkoston toimijoihin. Tällöin kysymys ei olisi siitä, millainen maaseutuverkoston halutaan olevan, vaan miten halutaan palvella esimerkiksi Leader-toimijoita tai ELY-keskuksen työntekijöitä.

Verkostopalvelut-yksikkö on vakiintunut ja hyvin toimiva tiimi, jonka työ tunnetaan laajasti. Tämä antaa hyvät edellytykset toiminnan kehittämiseksi.

Abstract - Evaluation of the Rural Network

The Rural Network is part of the Rural Development Programmes for Mainland Finland and the Åland Islands in 2014–2020. This evaluation report investigates how the Rural Network and the Rural Network Support Unit that coordinates its activities have succeeded in reaching the goals set for their operation in 2015 and 2016. The report contains proposals for improvement based on the findings of the evaluation.

The purpose of the Rural Network is to support the execution of the Rural Development Programme and the communication of information about its results. The network brings together people responsible for the administration and execution of the development programme, such as representatives of ELY Centres and Leader groups, and enables the development of their know-how and cooperation. The events organised by the network and the communications concerning the development programme are expected to activate different agents central to the vitality of rural areas and to improve the wider public's perception of the rural areas. The Rural Network promotes the effectiveness of the Rural Development Programme.

In practice, the Rural Network Support Unit, which is attached to the Finnish Agency for Rural Affairs, operates as a coordinator and activator of the Rural Network. Through its own budget, the Rural Network Support Unit organises national and regional events aimed at extending the network. Support unit is also engaged in communications that support the Rural Development Programme. The Rural Network does not have clearly defined members. Instead, it brings together agents interested in developing rural areas as appropriate in each situation. For evaluation purposes, the operation of the Rural Network practically equals the operation of the Rural Network Support Unit.

The evaluation of the Rural Network was conducted between April 2017 and August 2017. The evaluation was conducted by Ramboll Management Consulting Oy. The evaluation covered the documentation describing the operation of the Rural Network and special reports, which have provided a means to evaluate the public's awareness of the Rural Development Programme. The review included interviews with 12 specialists actively involved in the operation of the network and an electronic survey with 120 respondents.

The electronic survey resulted in a large set of data that has been particularly helpful in making improvement proposals regarding the operation of the network. Most respondents were people very familiar with the Rural Network, and on whose work the operation of the network can be assumed to have a direct influence. Among the respondents, representatives of the ELY Centres and Leader groups were well represented. Consequently, the survey has been particularly useful in observing what experiences people who can influence the development of rural areas through their work have of the network activities.

The following five main points have been set as the goals of the Rural Network. At the same time, they are the points examined in this review:

1. A variety of stakeholders will participate more closely in the development of rural areas.
2. The quality of execution and especially the regional visibility of rural development programmes will improve.
3. Potential beneficiaries will be made aware of the opportunities related to the development of rural areas.
4. The execution of the programme and its results will be communicated to the agents and the wider public.
5. Innovation will increase in the various sectors of the rural economy, agriculture, food production, forestry and rural services, and industrial and commercial activities will undergo a transformation.

It is impossible to evaluate the attainment of these goals totally unequivocally because it has not been possible to set clear criteria for each goal. The report describes the attainment of these goals in qualitative terms and considers how the effectiveness of the Rural Development Programme could be improved through various measures related to these themes.

'A variety of stakeholders will participate more closely in the development of rural areas' is a goal that has clearly steered the operation of the Rural Network Support Unit. A larger and more diverse group of agents is expected to spread the benefits of the development programme more efficiently. According to various agents, the activities related to the network and the development programme should reach grassroots agents and especially rural entrepreneurs better.

Based on the evaluation, the Rural Network Support Unit has been able to develop practices that have introduced new agents to the network and increased its activity level. For example, separately appointed theme groups have focused the operation into new areas and managed to activate stakeholders such as entrepreneurs' associations. The

coordination of the Rural Network has utilised service packages that have encouraged organisations to organise activities by themselves. This has probably made the events more suitable to their specific purposes. Organisations that have taken advantage of the service packages have been very satisfied with this operation model. On the whole, the Rural Network Support Unit has supported the agents' national and regional networking by actively organising events.

The second goal set for the network activities was that **'the quality of implementation and especially the regional visibility of rural development programmes will improve'**. The activities have reached the key people working with the development programme, and this has supported the quality of implementation and improved regional visibility. The review revealed that a large number of the personnel of ELY Centres and Leader groups are very familiar with the network activities. Especially the communication network built around the communications of the development programme – in which the Rural Network Support Unit has a significant role – is perceived as reaching and supporting the execution of local communications well and as providing tools for improving regional visibility.

During the evaluation, people involved in the implementation of the development programme commented that the network activities support their own know-how. Good forums for development have included organised training events and other events where the agents can exchange experiences. According to the electronic survey conducted in connection with the evaluation, the network activities reach people who take a positive view of developing rural areas and who feel that they benefit from participating in the activities.

Furthermore, two other goals have steered the communications around the Rural Network: **'potential beneficiaries will be made aware of the opportunities related to the development of rural areas'** and **'the execution of the programme and its results will be communicated to the agents and the wider public'**. In connection to the review, there was discussion as to how much of the resources allocated to the communications of the Rural Network should be dedicated to reaching the potential beneficiaries of the development programme, and to what degree the communications should be directed at the wider public to build a positive image of the countryside. There is no obvious answer to this question, and therefore policies related to this should be decided upon during the execution of the programme. It is easier to invest in communicating the results of the development programme after gathering more information about the progress of the programme.

According to reports on the public's awareness of the Rural Development Programme, awareness of the funding opportunities could reach the main target groups better. The

Rural Network supports this goal with a communications network that covers the central agents of the programme throughout Finland. The network provides the agents with an opportunity to plan and coordinate communications, to exchange experiences related to it and to share concrete materials that support the work. It will be easy to build future goals and investments related to communications around this communications network.

According to its last goal, the Rural Network is expected to ensure that **‘innovation will increase in the various sectors of the rural economy, agriculture, food production, forestry and rural services, and industrial and commercial activity will undergo a transformation’**. From the point of view of the Rural Network, this is an abstract goal because the Rural Network Support Unit has little influence on how local businesses and other agents adopt new operational models and technology. However, the network has organised events that highlight new operational models and initiatives. Furthermore, with the support of the Rural Network Support Unit, rural agents have an opportunity to organise events focused on cooperative development projects.

Based on the evaluation, the Rural Network and the Rural Network Support Unit could improve the effectiveness of the Rural Development Programme by concentrating on the following themes in particular.

First of all, the results of the development programme should steer the operation of the Rural Network more clearly. During the latter part of the programme, the chances for this will be better as reviews and monitoring of the activities will give information about successes and effective practices. For example, the Rural Network Support Unit could set up a few theme groups to distribute the best results and thus encourage potential beneficiaries in a very concrete way to launch development activities of their own.

Secondly, the Rural Network Support Unit should still continue building local networks and organising events that support networking. Local agents feel that the networks are useful but they cannot always launch and coordinate activities on their own. A particularly effective way to support this goal is to develop and market the service packages that have already been received well.

It is still important to consider the roles of the different agents in the network activities and the way they should be managed as part of the Rural Network. The Rural Network does not have members and, consequently, it is reasonable to ask whether it is a true agent. The resources for communications and the support of networking are held by the Rural Network Support Unit. Therefore, the Rural Network Support Unit should set its own goals more clearly in relation to the agents in the network. In this case, the question would not be what the Rural Network should be like but rather how the Leader agents or the personnel of the ELY Centres could be served, for example.

The Rural Network Support Unit is an established and functional team, and the public's awareness of its work is high. This provides good prospects for developing operations further.

Sammanfattning - Utvärdering av Landsbygdsnätverket

Landsbygdsnätverket är en del av genomförandet av utvecklingsprogrammen för Fastlandsfinlands och Ålands landsbygd för 2014–2020. Denna utvärderingsrapport visar hur Landsbygdsnätverket och nätverkstjänsten, som samordnar dess verksamhet, har lyckats uppnå de mål som sattes upp för verksamheten för 2015 och 2016. I rapporten presenteras utvecklingsförslag utifrån de observationer som har gjorts i utvärderingen.

Syftet med Landsbygdsnätverket är att stödja verkställandet av programmet för utveckling av landsbygden och informera om resultaten av det. Nätverket sammanför personer som ansvarar för administrationen och genomförandet av utvecklingsprogrammet, exempelvis representanter för NTM-centralerna och Leader-grupperna, och erbjuder möjligheter till utveckling av deras kompetens och samarbete. Man hoppas att de sammankomster som ordnas inom ramarna för nätverket och att kommunikationen som rör utvecklingsprogrammet på ett mångsidigt sätt ska aktivera aktörer som är centrala med tanke på landsbygdens livskraft samt förbättra uppfattningen om landsbygden bland den stora allmänheten. Landsbygdsnätverket främjar landsbygdsutvecklingsprogrammets verkningsfullhet.

Nätverkstjänsten, som verkar i anslutning till Landsbygdsverket, fungerar i praktiken som samordnare för Landsbygdsnätverket och effektiviserar dess verksamhet. Nätverkstjänsten organiserar med hjälp av en egen budget landsomfattande och regionala sammankomster som bygger upp nätverket samt ansvarar för kommunikation som stödjer landsbygdsutvecklingsprogrammet. Landsbygdsnätverket har inga fastställda medlemmar, utan det sammanför efter behov aktörer som är intresserade av landsbygdsutveckling. Ur utvärderingssynpunkt konkretiseras Landsbygdsnätverkets verksamhet i nätverkstjänstens verksamhet.

Utvärderingen av Landsbygdsnätverket genomfördes under perioden april–augusti 2017. För utvärderingen ansvarade Ramboll Management Consulting Oy. I samband med utvärderingen bekantade man sig med dokumentation och separata utredningar som

beskriver Landsbygdsnätverkets verksamhet och med vars hjälp man har kunnat få svar på frågor som rör kännedomen om Landsbygdsnätverket. I samband med utvärderingen intervjuades tolv sakkunniga som aktivt har medverkat i nätverkets verksamhet och genomfördes en elektronisk enkät, som besvarades av 120 personer.

Den elektroniska enkäten utgör ett stort material och har varit till stöd särskilt i presentationen av utvecklingsförslagen för nätverkets verksamhet. Enkäten besvarades framför allt av personer som känner till Landsbygdsnätverket väl och vars arbete kan tänkas påverkas direkt av verksamheten. Särskilt representanter för NTM-centralerna och Leader-grupperna var välrepresenterade i materialet. Mot bakgrund av enkäten har man kunnat lyfta fram erfarenheter av nätverkets verksamhet, särskilt bland personer som genom sitt eget arbete har möjlighet att påverka landsbygdens utvecklingsverksamhet.

Följande fem huvudpunkter har satts upp som mål för Landsbygdsnätverket, och de utgör samtidigt föremål för granskning i utvärderingen:

1. Intressentgruppernas deltagande i landsbygdens utveckling ökar
2. Kvaliteten på verkställandet av landsbygdsutvecklingsprogrammen och särskilt den regionala synligheten förbättras
3. Informationen om landsbygdens utvecklingsmöjligheter förmedlas till möjliga stödmottagare
4. Informationen om programmets genomförande och resultat förmedlas mellan aktörerna samt till den stora allmänheten
5. Innovationerna inom landsbygdens näringar, lantbruket, livsmedelsproduktionen, skogsbruket och landsbygdens tjänster ökar och näringsverksamheten förnyas

Det går inte entydigt att bedöma om målen har uppnåtts, eftersom tydliga kriterier för hur målen ska uppnås inte har kunnat fastställas. De uppnådda målen har beskrivits kvalitativt, och man har funderat inom vilka områden utvecklingsåtgärder skulle kunna förbättra landsbygdsutvecklingsprogrammets effektivitet.

Målsättningen **”Intressentgruppernas deltagande i landsbygdens utveckling ökar”** har tydligt påverkat nätverkstjänstens verksamhet. En bredare och mångsidigare grupp aktörer än tidigare antas sprida utvecklingsprogrammets fördelar effektivare. Enligt olika aktörer borde arbetet med nätverks- och utvecklingsprogrammet bättre nå ut till aktörer på gräsrotsnivå – i synnerhet till landsbygdsföretagare.

Utvärderingen visar att nätverkstjänsten har lyckats utveckla sina verksamhets sätt, vilket i sin tur har fått nya aktörer att delta i ett aktivare nätverksarbete. Till exempel särskilt tillsatta temagrupper har koncentrerat verksamheten till nya områden och

har lyckats aktivera bl.a. företagsorganisationer. Dessutom har man i samordningen av Landsbygdsnätverket utnyttjat tjänstepaket, med vars stöd organisationer har uppmuntrats att själva ordna verksamhet, vilket kan anses utveckla sammankomsternas ändamålsenlighet. Organisationer som har utnyttjat tjänstepaket har varit mycket nöjda med verksamhetsformen. Sammantaget har nätverkstjänsten stött aktörernas landsomfattande och regionala nätverksarbete genom att aktivt ordna sammankomster.

Den andra målsättningen för nätverksverksamheten var ” **Kvaliteten på verkställandet av landsbygdsutvecklingsprogrammen och särskilt den regionala synligheten förbättras**”. Verksamhetens förmåga att nå ut till centrala personer som arbetar med utvecklingsprogrammet har varit till stöd för både kvaliteten på verkställandet och utvecklingen av den regionala synligheten. I utvärderingen framkom att en stor del av NTM-centralernas och Leader-gruppernas anställda känner till verksamheten mycket väl. I synnerhet det kommunikationsnätverk som har byggts upp kring utvecklingsprogrammets kommunikation och där nätverkstjänsten har en betydande roll upplevs nå ut till och väl stödja genomförandet av den lokala kommunikationen och anses ge verktyg för att utveckla den regionala synligheten.

De personer som deltar i verkställandet av utvecklingsprogrammet har i utvärderingen beskrivit att nätverksverksamheten stödjer deras egen kompetens. Till exempel fungerar de utbildningar som har ordnats och andra sammankomster där aktörerna har utbytt erfarenheter som forum för utveckling. Svaren i den elektroniska enkät som genomfördes i samband med utvärderingen visar att nätverksverksamheten når ut till personer som förhåller sig positivt till förutsättningarna för landsbygdens utveckling och som upplever att de har nytta av att delta i verksamheten.

Två andra målsättningar har styrts den kommunikation som har byggts upp kring Landsbygdsnätverket: ” **Informationen om landsbygdens utvecklingsmöjligheter förmedlas till möjliga stödmottagare**” och ” **Informationen om programmets genomförande och dess resultat förmedlas mellan aktörerna samt till den stora allmänheten**”. I samband med utvärderingen diskuterades i vilken utsträckning de resurser som har reserverats för Landsbygdsnätverkets kommunikation borde inriktas på att nå ut till utvecklingsprogrammets möjliga förmånstagare och i vilken utsträckning kommunikationen borde riktas till en bredare publik, vilket kan tänkas bygga upp en positiv uppfattning om landsbygden. Det finns inget entydigt svar på frågeställningen, utan riktlinjer för den behöver dras upp under programperiodens gång. Det är enklare att satsa på kommunikation av utvecklingsprogrammets resultat när det finns mer information om hur programperioden fortskrider.

Baserat på utredningar om kännedomen om landsbygdsutvecklingsprogrammet skulle information om finansieringsmöjligheterna bättre kunna nå ut till programmets

huvudmålgrupper. Landsbygdsnätverket stödjer målsättningen med hjälp av kommunikationsnätverket, som inbegriper centrala programaktörer över hela landet. Inom nätverket kan man planera och samordna kommunikationen, utbyta erfarenheter om den samt dela ut konkret material som stödjer arbetet. Det är enkelt att bygga upp kommande målsättningar och satsningar på kommunikationen kring kommunikationsnätverket.

Som sista målsättning hoppas man att Landsbygdsnätverket ska säkerställa att **“Innovationerna inom landsbygdens näringar, lantbruket, livsmedelsproduktionen, skogsbruket och landsbygdens tjänster ökar och näringsverksamheten förnyas”**. Ur Landsbygdsnätverkets synvinkel är målsättningen svår att få grepp om, eftersom nätverkstjänsten har mycket få möjligheter att påverka hur lokala företag och övriga aktörer tar i bruk nya verksamhetsmodeller och ny teknik. Inom ramarna för nätverksverksamheten har det dock ordnats sammankomster, där man lyfter fram nya verksamhetssätt och initiativ. Landsbygdsaktörerna har även möjlighet att med stöd av nätverkstjänsten organisera sammankomster som fokuserar på en gemensam utveckling.

Baserat på utvärderingen skulle Landsbygdsnätverkets och nätverkstjänstens verksamhet kunna utveckla landsbygdsutvecklingsprogrammets verkningfullhet genom att koncentrera sig särskilt på följande teman.

För det första bör Landsbygdsnätverkets verksamhet ännu tydligare inriktas på specifika områden baserat på resultaten från utvecklingsprogrammet. För detta finns det bättre möjligheter under slutet av programperioden, då utvärderingarna och uppföljningen av verksamheten ger information om framgångar och fungerande praxis. Nätverkstjänsten kan till exempel grunda ett antal temagrupper, vars syfte är att sprida de bästa resultaten och på detta sätt uppmuntra potentiella förmånstagare på ett mycket konkret sätt att starta egen utvecklingsverksamhet.

För det andra bör nätverkstjänsten alltjämt fortsätta att bygga upp regionala nätverk och organisera sammankomster som stödjer nätverksarbetet. Lokala aktörer upplever att nätverken är nyttiga, men de har inte alltid själva möjlighet att starta och samordna verksamhet. Denna målsättning kan särskilt stödjas genom att utveckla och marknadsföra de tjänstepaket som redan har fått ett bra mottagande.

I nätverksverksamheten skulle det fortfarande vara viktigt att fundera på vilka de olika aktörernas roller är och på vilket sätt de borde hanteras som delar av Landsbygdsnätverket. Landsbygdsnätverket har inga medlemmar, och därför bör man fråga sig om det är en verklig aktör. Nätverkstjänsten är den instans som har resurser för att stödja nätverksarbetet och kommunikationen. Följaktligen borde nätverkstjänsten tydligare sätta upp sina egna mål i relation till nätverkets aktörer. Då skulle inte frågan vara

hur man vill att Landsbygdsnätverket ska vara, utan hur man vill tjäna exempelvis Leader-aktörer eller anställda på NTM-centralerna.

Nätverkstjänsten är ett etablerat och välfungerande team, vars arbete är vida känt. Detta ger goda förutsättningar för utvecklingen av verksamheten.

1 Johdanto

Tässä asiakirjassa esitetään tulokset Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman arviointikokonaisuuteen liittyvästä *Maaseutuverkoston arvioinnista*. Arviointityö perustuu Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014–2020 arvioinnin toteutussuunnitelmaan sekä prosessin aikana maa- ja metsätalousministeriön sekä maaseutuverkostoa koordinoivan verkostopalvelut-yksikön edustajien kanssa käytyihin keskusteluihin. Arviointi on toteutettu aikavälillä huhtikuu 2017–elokuu 2017 ja se on koostunut kahdesta erillisestä raportista. Tämä asiakirja on laajempi *kansallinen raportti*, jonka tarkoituksena on käsitellä maaseutuverkoston toimintaa laajemmin ja tukea työn kehittämistä. Tämän lisäksi on laadittu tiiviimpi, ennalta annettuun formaattiin, perustuva raportti, jota hyödynnetään tulosten raportoinnissa Euroopan komissiolle. Komissiolle toimitettu raportti on esitetty liitteessä 2.

Osana maaseudun kehittämisohjelman toimintaa maaseutuverkosto edistää seuraavia tavoitteita:

- sidosryhmien osallistuminen kehittämiseen lisääntyy
- ohjelman toimeenpanon laatu ja erityisesti alueellinen näkyvyys paranee
- tieto kehittämisen mahdollisuuksista välittyy mahdollisille tuensaajille
- tieto ohjelman toteutuksesta ja tuloksista välittyy toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle
- innovointi maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseutualueilla lisääntyy

Maaseutuverkoston tavoitteen voi tiivistäen todeta olevan maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanon tukeminen ohjelman mahdollisuuksista ja tuloksista tiedottamalla sekä verkostoimalla ohjelman keskeisiä sidosryhmiä keskenään. Maaseutuverkoston toiminta voi kehittää työhön osallistuvien toimijoiden osaamista ja lisätä kehittämistyön vaikuttavuutta.

Suomessa maaseutuverkostoa koordinoi Maaseutuviraston yhteydessä toimiva verkostopalvelut-yksikkö. Maaseutuverkosto on kuitenkin laajempi käsite. Suomessa maaseutuverkosto on avoin kaikille kehittämistoiminnasta kiinnostuneille, eikä toiminnan yhteydessä

ole tarkemmin määritelty, kuka verkostoon kuuluu tai ei kuulu. Yksi tapa konkretisoida verkostoa on verkostopalvelut-yksikön koordinoiman toiminnan sekä heidän toiminnasta keräämien indikaattoritietojen tarkastelu. Verkostopalvelut-yksikkö järjestää tapahtumia itse ja yhteistyössä keskeisten maaseudun kehittämisohjelman toimijoiden, kuten Ely-keskusten ja Leader-yhdistysten, kanssa. Kolmsaosa verkostopalvelut-yksikön budjetista on viestinnällisiä toimenpiteitä, joilla pidetään esillä ohjelman mahdollisuuksia ja tuloksia.

Maaseutuverkosto tukee maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanoa ja vaikuttavuutta. Verkoston tehtävä on hyvin monitahoinen ja sitä voidaan lähestyä useilla eri tavoilla. Arviointi on jäsennetty edellä lueteltujen viiden tavoitteen ympärille. Työn tarkoituksena on ollut löytää viitteitä tavoitteiden etenemisestä ja tunnistaa mahdollisuuksia maaseutuverkoston toiminnan kehittämiseksi. Arviointiraportin lisäksi arviointiprosessiin kuuluu kehittämistyöpaja, jossa toimintaa suunnitellaan jäljellä olevan ohjelmakauden näkökulmasta. Luvussa 2 on avattu vielä tarkemmin arviointiasetelmaa ohjaavia tekijöitä, joita on tullut huomioida arvioinnin toteutuksessa.

Tämä raportti koostuu kolmesta varsinaisesta sisältöluvusta. Johdannon ja arvioinnin toteutuksen lisäksi raportissa käydään läpi vastaukset arviointisuunnitelmassa määriteltyihin arviointikysymyksiin (luku 3). Verkostopalvelut-yksikön työotteeseen ja maaseutuverkoston toiminnan kehittämiseen liittyviä havaintoja on käsitelty luvussa 4. Tämän jälkeen luvussa 5 esitetään arvioinnin johtopäätökset ja kehittämisehdotukset. Arvioinnin yhteydessä toteutetun sähköisen kyselyn tuloksia on osittain käsitelty arviointisuunnitelmassa määriteltyjen arviointikysymysten yhteydessä, mutta sähköisessä kyselyssä on käsitelty myös laajemmin toiminnan kehittämisen kannalta merkittävää tietoa. Yhteenveto kaikista sähköisen kyselyn kysymyksistä on esitetty liitteessä 1.

Arviointi on jäsennetut seuraavien 14 arviointikysymyksen ympärille:

- **Arviointikysymys 40:** Lisääntykö maaseutuverkostoon osallistuneiden sidosryhmien ja henkilöiden määrä ja missä määrin sidosryhmien osallistuminen kehittyi laadullisesti?
- **Arviointikysymys 41:** Missä määrin maaseutuverkoston työkalut (koulutuksen palvelupaketit, ...) lisäsivät uusien toimijoiden osallistumista verkostotoimintaan?
- **Arviointikysymys 42:** Missä määrin maaseudun kehittämisen alueverkostot ovat vahvistuneet maaseutuverkoston toiminnan seurauksena?
- **Arviointikysymys 43:** Missä määrin maaseutuverkoston toiminta edisti ELY-keskusten ja Leader-ryhmien osaamisen kehittymistä?
- **Arviointikysymys 44:** Missä määrin maaseutuverkoston toimet ovat vaikuttaneet toimeenpanon parantumiseen parempana hallintona ja/tai parantuneina hankkeina?

- **Arviointikysymys 45:** Onnistuivatko alueiden toimijat parantamaan maaseutuohjelman alueellista näkyvyyttä?
- **Arviointikysymys 46:** Missä määrin maaseutuverkoston toiminta paransi sidosryhmien ja viranomaisten välistä tiedonkulkua?
- **Arviointikysymys 47:** Missä määrin ohjelman erityisteemojen ja painotusten (esim. lanseerauskampanja) esille nosto paransi maaseutuohjelman medianäkyvyyttä?
- **Arviointikysymys 48:** Missä määrin maaseutuverkosto on edesauttanut tiedonvälitystä maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista mahdollisille tuensaajille?
- **Arviointikysymys 49:** Missä määrin ulkoinen viestintä onnistui välittämään tietoa ohjelman tuloksista? Mikä oli sosiaalisen median vaikuttavuus ulkoisen viestinnän kanavana?
- **Arviointikysymys 50:** Miten hyvin suuri yleisö tuntee maaseutuohjelman ja sen mahdollisuudet?
- **Arviointikysymys 51:** Kuinka suuri osa kansalaisista allekirjoittaa väitteen ”Maaseutu tuottaa hyvinvointia koko maalle ja voi osaltaan ratkaista kilpailukyky-, ilmasto- ja ympäristökysymyksiä”?
- **Arviointikysymys 52:** Missä määrin maaseutuverkosto onnistui luomaan puitteet innovaatioita synnyttävälle tapahtumille?
- **Arviointikysymys 53:** Missä määrin maaseutuverkosto onnistui luomaan puitteet elinkeinotoimintaa uudistaville tapahtumille?

Arviointikysymyksiä on käsitelty sekä saatavilla olevien aineistojen että erikseen arvioinnin yhteydessä kerättyjen tietojen kautta. Seuraavassa luvussa käydään läpi, kuinka maaseutuverkoston arviointi on toteutettu.

2 Maaseutuverkoston arvioinnin toteutus

Maaseutuverkoston arvioinnin toteutti Ramboll Management Consulting Oy osana Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman arviointikokonaisuutta. Arviointityö toteutettiin huhtikuun 2017 ja elokuun 2017 välillä. Arvioinnin toimeksiantajana toimi maa- ja metsätalousministeriö. Maaseutuviraston yhteydessä toimiva verkostopalvelut-yksikkö on tukenut arvioinnin toteutusta toimittamalla toimintaa kuvaavia aineistoja, sidosryhmien yhteytietoja sekä esittämällä oman kantansa moniin verkostotyön etenemistä koskeviin kysymyksiin. Arvioinnin kysymyksenasettelu ja raportointi perustuu *Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman 2014 – 2020 arvioinnin toteuttamissuunnitelmassa* kuvattuihin sisältöihin.

Verkostopalvelut-yksikön toimittamien aineistojen lisäksi arvioinnin yhteydessä on toteutettu erillistä tiedonkeruuta haastatteluiden ja sähköisen kyselyn avulla. Arvioinnille asetettuihin arviointikysymyksiin on vastattu yhdistämällä eri aineistojen näkökulmia. Arviointikysymyksille ei ole asetettu määrällisiä kriteerejä tai muulla tavoin määriteltyjä tavoitetasoja. Eri aineistoja yhdistävä arviointiotte on laadullinen ja arvioinnin tuottama tieto on tarkoitettu erityisesti tukemaan verkostopalvelut-yksikön sekä maa- ja metsätalousministeriön maaseutuverkostoon kohdistamaa kehittämistoimintaa. Arviointi nostaa esiin sidosryhmien näkemyksiä ja kehittämisteemoja.

Arvioinnissa on systemaattisesti käyty läpi maaseutuverkostolle tavoitteeksi asetetut viisi teemaa eri aineistojen näkökulmasta. Arvioitsijan näkemys toimii tällöin puheenvuorona, johon maaseutuverkoston toiminnan kehittämisestä vastaavat henkilöt voivat peilata omia kokemuksiaan ja jonka suhteen he voivat priorisoida mahdollisia kehittämistoimenpiteitä.

Arviointikysymysten ja maaseutuverkostolle asetettujen tavoitteiden käsittelyä on ohjannut erityisesti näkemys maaseutuverkoston luonteesta arviointikohteena. Maaseutuverkostolla ei ole Suomessa varsinaisia jäseniä, vaan se on ennemminkin tapa kuvata maaseudun kehittämisohjelman puitteissa tehtävää eri toimijoiden välistä yhteistyötä, jonka tavoitteena on maaseudun elinvoimaisuuden kehittäminen ja maaseudun kehittämisohjelman tavoitteiden edistäminen. Arvioinnissa maaseutuverkostoa itsessään ei

nähdä toimijana, vaan se on ennemminkin koordinaatio- ja aktivointityön tulos, joka voi heijastua positiivisesti maaseudun kehittämisohjelman toteuttamistapaan ja vaikuttavuuteen.

Ilman tarkempaa näkemystä hyvin laajan ja moniteemaisen maaseudun kehittämisohjelman toteutumisesta ohjelmakauden eri vaiheissa ei maaseutuverkoston roolia toiminnan onnistumisessa voida eritellä. Sen sijaan maaseutuverkoston arvioinnissa voidaan käsitellä verkostotoiminnan merkitystä niihin toimijoihin, jotka omalla työllään voivat vaikuttaa maaseudun kehittämisohjelman toteutukseen. Verkostotoiminta kokoaa yhteen ohjelmaa toteuttavia organisaatioita, kuten ELY-keskuksia ja Leader-ryhmiä. Arvioinnin tehtävänä on tällöin selvittää, näyttääkö ylipäätään siltä, että maaseudun kehittämisen ympärille rakennettu verkostomainen toimintatapa tuottaa sellaisia tuloksia, jotka voivat vaikuttaa maaseudun kehittämisohjelman toteutumiseen.

Edellä maaseutuverkostoa kuvattiin ennemminkin koordinointi- ja aktivointityön tulokseksi kuin varsinaiseksi toimijaksi. Tämän takia arvioinnissa käsitellään väijäämättä verkostopalvelut-yksikön toimintaa. Yksiköllä on käytössä ne resurssit, joilla verkoston koordinointia ja aktivointia sekä viestintää toteutetaan. Maaseutuverkostossa, joka rakentuu toimijoiden yhteistyöstä ja maaseudun kehittämisohjelmaa käsittelevästä viestinnästä, liikkuu tietoa, osaamista ja kontakteja, jotka voivat auttaa maaseudun kehittämisohjelmaa saavuttamaan sille asetettuja tavoitteita. Verkostopalvelut-yksikkö ja vastaavasti myös muut toimijat voivat omalla työpanoksellaan vaikuttaa siihen, millaiseksi maaseutuverkosto rakentuu ja miten merkityksellistä toimijoiden välinen yhteistyö on.

Yhteenvedona voi todeta, että arvioinnissa on ollut tavoitteena selvittää, näyttääkö maaseutuverkoston puitteissa toteutettava toiminta tuottavan sellaisia yksilöihin ja organisaatioihin kohdistuvia tuloksia, joilla voi olla positiivisia vaikutuksia maaseudun kehittämisohjelman toteutumiseen. Arvioinnissa tätä tavoitetta on selvitetty vastaamalla arviointisuunnitelman mukaisiin kysymyksiin ja kuvaamalla edistymistä maaseutuverkostolle määritellyissä tavoitteissa hyödyntämällä kolmea eri aineistokokonaisuutta. Arvioinnin käytössä on ollut kirjallisia materiaaleja, maaseutuverkoston toimintaa hyvin tuntevien toimijoiden haastatteluja sekä toimintaan osallistuneille sidosryhmille suunnatun sähköisen kyselyn vastaukset.

Arvioinnissa on hyödynnetty maaseutuverkostoa kuvaavaa kirjallista aineistoa, jota on ollut runsaasti saatavilla maaseutu.fi-sivustolla. Verkostopalvelut-yksikkö on myös erikseen toimittanut aineistoa arvioitsijan käyttöön. Keskeisimmät aineistot ovat olleet tiedot maaseutuverkoston puitteissa järjestetyistä tapahtumista ja niiden osallistujamääristä. Arviointi on keskittynyt käsittelemään verkoston toimintaa vuosina 2015 ja 2016. Vuoden 2015 maaseutuverkoston toimintakertomus sisälsi paljon arvioinnin näkökulmasta hyödyllistä tietoa. Arvioitsijalla on ollut käytössä laajasti mm. verkoston viestintää ja esim. palvelupakettien hyödyntämistä koskevaa tietoa. Osaan arviointikysymyksistä on voinut vastata vain

aikaisemmin kerättyjen aineistojen perusteella – esim. maaseudun kehittämisohjelman tunnettavuustutkimus.

Asiakirjamateriaalin läpikäynnin rinnalla arvioinnin yhteydessä haastateltiin verkoston toimintaan osallistuvia ja sitä tuntevia toimijoita. Seuraavassa taulukossa on lueteltu kaikki arvioinnin yhteydessä haastatellut henkilöt. Heidän lisäksi arviointia tehtäessä on keskusteltu muutama otteeseen verkostopalvelut-yksikön Teemu Hauhian ja Lauri Hyttisen kanssa.

Haastateltava	Organisaatio
Paula Erkkilä	Kuudestaan Ry
Eija Hagelberg	BSAG; teemaryhmän koordinaattori
Jalmari Heikkonen	Työterveyslaitos; teemaryhmän koordinaattori
Annukka Lyra	Maa- ja metsätalousministeriö
Marko Mäki-Hakola	MTK; teemaryhmän koordinaattori
Jyrki Pitkänen	Kaakkois-Suomen ELY-keskus
Raija Ruusunen	Karelia ammattikorkeakoulu; koordinaatiohanke
Marianne Selkäinaho	Maa- ja metsätalousministeriö
Heidi Siivonen	MTK; teemaryhmän koordinaattori
Sinikka Torssonen	Verkostopalvelut-yksikkö
Hannu Uusihonko	Teemaryhmän koordinaattori
Hilkka Vihinen	LUKE; Teemaryhmän koordinaattori

Haastatteluissa käsiteltiin laajemmin maaseutuverkoston merkitystä kehittämisohjelman toteutuksessa sekä pohdittiin tapoja, joilla toimintaa voitaisiin kehittää jatkossa. Haastatteluiden lisäksi arvioinnista on käyty keskustelua 24.5.2017 järjestetyssä maaseutuverkoston ohjausryhmän kokouksessa.

Asiakirja-aineistojen ja haastatteluiden lisäksi arvioinnin yhteydessä toteutettiin sähköinen kysely, jolla kartoitettiin laajemman toimijajoukon näkemyksiä maaseutuverkoston merkityksestä. Sähköisen kyselyn avulla on voitu tuoda monia mielenkiintoisia lisänäkökulmia eri arviointikysymysten yhteyteen. Kyselyn tiedot on esitetty valikoidusti niiden kysymysten yhteydessä, joihin tiedot tuovat lisäarvoa. Kyselyssä keskityttiin arviointikysymysten ulkopuolelta käsittelemään myös verkostopalvelut-yksikön toimintaa sekä toimijoiden näkemyksiä omasta roolistaan maaseudun kehittämistyössä. Kaikki sähköisessä kyselyssä esitetyt kysymykset on raportoitu raportin liitteessä 1.

Kyselyn avulla on kerätty laadullista aineistoa, joka selventää ja syventää maaseutuverkostoa kuvaavaa kirjallista aineistoa. Koska maaseutuverkosto on luonteeltaan avoin, ei ole olemassa tiettyä listaa, jonka kautta maaseutuverkko voitaisiin yksiselitteisesti tavoittaa. Sähköisen kyselyn vastaanottajajoukko koottiin useasta eri lähteistä, joista keskusteltiin

yhdessä verkostopalvelut-yksikön kanssa. Kysely lähetettiin samoille henkilöille, jotka olivat vastaanottaneet vuonna 2015 toteutetun alueverkostojen tilaa kartoittaneen kyselyn ja sellaisille henkilöille, jotka ovat toteuttaneet verkostopalvelut-yksikön organisoimia palvelupaketteja. Lisäksi kysely toimitettiin maaseudun kehittämisen kevätpäiville vuonna 2016 osallistuneille henkilöille.

Kysely toimitettiin 635 henkilölle, joista 120 henkilöä antoi kattavan vastauksen kyselyyn. 39 % vastaajista edusti Leader-yhdistyksiä ja 30 % ELY-keskuksia. Loput 31 % vastaajista edustivat kaikkia muita mahdollisia organisaatioita – mm. kunnat, MTK, kylätointa, maakuntaliitot, MMM ja Maaseutuvirasto. Kyselyn vastaajat ovat pääsääntöisesti olleet kokeneita kehittäjätoimijoita ja he osaavat asemoida maaseutuverkoston osana maaseudun kehittämisohjelmaa. Kyselyyn vastanneiden profiilia on avattu tarkemmin liitteessä 1.

Kyselyn ja yleensäkin arvioinnin tuloksia käsiteltäessä on tärkeää huomioida, että sähköiseen kyselyyn vastanneet ja etenkin arvioinnin yhteydessä haastatellut henkilöt ovat kokeneita kehittäjätoimijoita. Heistä selkeä enemmistö on seurannut maaseudun kehittämisohjelman toteutusta sekä tällä että edellisellä kaudella ja he tietävät, mistä maaseutuverkoston toiminnassa on kyse. Arvioinnissa esitetyt havainnot perustuvat pitkälti kehittäjäverkoston ydinryhmän näkemyksiin. Maaseutuverkoston toimintaa eivät juuri ole kommentoineet sellaiset toimijat, joiden ajatellaan toimivan verkoston ulkolaidoilla tai tunnetun toimintaa huonommin – esim. maaseutuyrittäjät.

Arvio maaseutuverkoston merkityksestä rakentuu toimintaa hyvin tuntevien henkilöiden näkemysten pohjalta. Maaseutuverkoston puitteissa tapahtuvaa toimintaa pitääkin erityisesti tarkastella sen välillisen roolin kautta. Järjestettävä toiminta ja syntyvät yhteistyösuhteet voivat kehittää mm. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien kykyä edistää maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanoa. Maaseutuverkosto kokoaa yhteen toimijoita monenlaisista organisaatioista, mutta kehittämisohjelman hyödynsaajien kanssa suoraan työskentelevät esimerkiksi ELY-keskusten ja Leader-ryhmien työntekijät. Verkostotoiminnan hyödyt välittyvät heidän kauttaan eteenpäin.

Verkostotoiminnan merkitystä maaseudun kehittämisohjelman varsinaisten hyödynsaajien (esim. maaseutuyrittäjät ja paikalliset asukkaat) näkökulmasta tulisi lähestyä ennemminkin yksittäisten tilaisuuksien tai viestintäkampanjoiden näkökulmasta kuin pohtimalla yleisesti maaseutuverkoston merkitystä. Maaseutuverkosto ei ole käytännön työtä tekeville potentiaalisille hyödynsaajilla samalla tavalla tuttu kuin maaseudun kehittämisohjelman hallinnon parissa työskenteleville tai sitä hyvin tunteville henkilöille. Näistä syistä maaseutuverkoston arvioinnissa korostuu ennen kaikkea se näkökulma, miten verkostotoiminta palvelee maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanoa ja sitä tukevaa viestintää.

3 Maaseutuverkostolle asetettujen tavoitteiden toteutuminen

Maaseutuverkostolle on kuluvalle ohjelmakaudella asetettu viisi tavoitetta. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014 – 2020 arviointisuunnitelmassa viiden tavoitteen alle on kytketty 13 arviointikysymystä. Tässä luvussa käydään läpi viisi asetettua tavoitetta ja kartoitetaan toiminnan onnistumista tähän mennessä.

Jokaisen tavoitteen kohdalla käsitellään aluksi niihin liittyviä suunnitelmia sekä tapaa, jolla asetettuja arviointikysymyksiä voi lähestyä. Tämän jälkeen kaikkia arviointikysymyksiä kommentoidaan käytössä olevien tietojen perusteella. Ennalta määriteltyjen arviointikysymysten lisäksi tekstissä otetaan kantaa muihin arvioinnin yhteydessä esiin nousseisiin teemoihin.

3.1 Sidosryhmien osallistuminen maaseudun kehittämiseen lisääntyy

Maaseutuverkoston keskeinen tehtävä on aktivoida sidosryhmiä osallistumaan maaseudun kehittämiseen. Tavoitteen osalta ollaan kiinnostuneita sekä toimijoiden määrästä että toiminnan laadusta. Verkostopalvelu-yksikkö on korostanut, että meneillään olevan ohjelmakauden tavoitteena on kannustaa verkostotoimijoita organisoimaan tilaisuuksia aikaisempaa omaehtoisemmin. Edellisellä ohjelmakaudella toiminnan järjestämisvastuun koettiin kasautuvan liiaksi maaseutuverkostoyksikölle. Nyt toiminnassa on korostettu alueellisten verkostojen merkitystä sekä kehitetty palvelupaketti-työkalu, jonka toivotaan kannustavan sidosryhmiä suunnittelemaan ja toteuttamaan toimintaa omista lähtökohdistaan. Maaseutuverkoston ohjausryhmä on lisäksi käynnistänyt temaattisia työryhmiä, joiden yhtenä tavoitteena on ollut fokuoitua tiettyyn kohderyhmään ja kannustaa sitä aktivoitumaan maaseudun kehittämistoiminnassa.

Sidosryhmien osallistumisen lisääntymistä ei voida yksiselitteisesti arvioida verkostossa, joka on luonteeltaan avoin. Aktiivisuustasoa voidaan kuitenkin jossain määrin verrata edellisen ohjelmakauden tietoihin sekä seurata kuluvalle ohjelmakaudella vuositasona. Maaseutuverkoston toiminta konkretisoituu tällöin verkostopalveluiden keräämien tilastojen perusteella. Osallistumisen laatua voidaan pohtia kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin voidaan käsitellä järjestetyn toiminnan laatua, siitä annettua palautetta ja toimijoiden mielipidettä verkostotoiminnasta. Toinen näkökulma laatuun on toimintaan osallistuvien sidosryhmien koostumus. Toiminnan tavoitteen kuvataan usein olevan uusien ryhmien saaminen mukaan kehittämistyöhön. Toiminnan tulee tällöin olla aikaisempaa relevantimpaa kohderyhmien näkökulmasta.

- **Arviointikysymys 40:** *Lisääntyikö maaseutuverkostoon osallistuneiden sidosryhmien ja henkilöiden määrä ja missä määrin sidosryhmien osallistuminen kehittyi laadullisesti?*

Arvioinnin lähtökohdaksi muodostuu havainto maaseutuverkoston sujuvasta jatkuvuudesta. Maaseutuverkoston toiminta on käynnistynyt kuluvalle ohjelmakaudella aktiivisesti. Oheisessa taulukossa on kuvattu maaseutuverkoston tapahtumien ja niiden osallistujien lukumäärät edellisen ohjelmakauden viimeisten kolmen vuoden aikana¹.

Vuosi	Tapahtumien määrä	Osallistujien määrä yhteensä
2012	76	4820
2013	51	4401
2014	58	4455

Vuonna 2015 maaseutuverkoston puitteissa järjestettiin 114 tapahtumaa, joista osasta on ollut saatavilla osallistujatiedot. Näiden tietojen mukaan tilaisuuksiin osallistui yli 7000 henkilöä. Vuonna 2016 tapahtumia on ollut 194 ja osallistujia 15 550 henkilöä. Suurta osallistujamäärää kumpanakin vuonna selittää muutama messutyypinen tapahtuma, jossa on kerralla kohdattu paljon yleisöä. Vuoden 2016 tapahtumista 90 oli koulutus- ja verkostotapahtumia. 27 tapahtumaa järjestettiin eri yhteistyössä eri organisaatioiden kanssa. 77:ssä tapahtumassa järjestävä organisaatio on hyödyntänyt palvelupakettia. Ilmoittautumista edellyttävien tapahtumien osallistujajoukossa ovat korostuneet Leader-ryhmien, ELY-keskusten ja kylätoiminnan edustajat. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön sekä Maaseutuviraston osallistujia on mukana hyvin suuressa osassa tapahtumia.

¹ Suomen maaseutuverkosto 2007–2014 -Loppuraportti. Maaseutuverkostoyksikkö, 23.2.2015

Yksiselitteinen vertailu suhteessa edelliseen ohjelmakauteen ei ollut arvioinnin yhteydessä mahdollista. Tapahtumien ja osallistujien määrät ovat kuitenkin selkeästi korkealla tasolla ja toimintaa järjestetään aktiivisesti.

Maaseutuverkoston vuoden 2015 tapahtumia käsittelevään tietokantaan on tallennettu osallistujapalaute 16:n tapahtuman kohdalla. Palautteen keskiarvo on 4,0 asteikolla 1–5. Ne tapahtumat, joista on kerätty ja tallennettu palautetta, vaikuttavat olevan varsin laadukkaita. **Arvioinnin yhteydessä tehtyjen haastattelujen ja sähköisessä kyselyssä annettujen avovastausten perusteella maaseutuverkosto-yksikön toimintaa pidetään yleisesti ottaen laadukkaana ja ammatillisesti hoidettuna.**

Tapahtumien ja osallistujien määrän sijaan keskeisempi kysymys on, onko käynnissä olevalla ohjelmakaudella onnistuttu laajentamaan toimintaan osallistuvien organisaatioiden joukkoa. Edellisellä ohjelmakaudella toteutettujen verkostanalyysien perusteella verkoston ytimen muodostivat Leader-ryhmät, ELY-keskukset, kylätoiminta, MMM, MAVI ja kunnat. Edellä läpikäytyjen tapahtumatietojen perusteella ydinjoukko on edelleen samankaltainen. Tämä on luontevaa, sillä maaseudun kehittämissuunnan toiminta jalkautuu ELY-keskusten ja Leader-ryhmien kautta. Verkostoja kartoittavat kyselyt tavoittavat erityisesti nämä ryhmät.

Arvioinnin perusteella maaseutuverkoston toimintaan osallistuvaa joukkoa on onnistuttu laajentamaan ydinryhmän ulkopuolelle hyödyntämällä teemaryhmiä ja palvelupaketteja (ks. vastaus kysymykseen 41).

Tilaisuuksien osalta on jatkossa tärkeää kysyä, missä määrin osallistujamäärää on mahdollista tai tarkoituksenmukaista kasvattaa. Verkoston ydinjoukko tulee pysymään suurin piirtein samanlaisena. Uudempien osallistujaryhmien kohdalla on tärkeää tunnistaa toiminta, joka on hyödyllistä ja johon toimijat haluavat osallistua. **Verkostopalvelu-yksikön tavoite hajauttaa verkostotoiminnan järjestämistä alueille voi synnyttää fokusoituneempia ja siten laadukkaampia tapahtumia. Palvelupakettien saama vastaanotto on osoitus siitä, että tavoite on mahdollista saavuttaa.**

- **Arviointikysymys 41:** Missä määrin maaseutuverkoston työkalut (koulutuksen palvelupaketit, ...) lisäsivät uusien toimijoiden osallistumista verkostotoimintaan?

Arvioinnin näkökulmasta on merkittävää, että verkostopalvelu-yksikkö on kehittänyt ja ottanut aktiivisesti käyttöön uusia työkaluja, joiden avulla halutaan osallistaa ryhmiä, jotka ovat maaseudun elinvoimaisuuden kannalta tärkeitä, mutta jääneet aikaisemmin toiminnassa pieneen rooliin, esim. maaseutuyritykset ja nuoret. Näitä työkaluja ovat olleet teemaryhmät ja palvelupaketit.

Verkostopalvelut-yksikön palvelupaketti-työkalu on otettu hyvin vastaan ja palvelupaketteja on hyödynnetty aktiivisesti, vaikka kyseessä on ollut uusi toimintamuoto. **Arvioinnin yhteydessä tehtyjen haastatteluiden perusteella maaseutuverkoston yhteyteen perustetuilla teemaryhmillä on ollut suuri merkitys palvelupakettien hyödyntäjinä ja markkinoijina.**

Teemaryhmät ovat voineet edistää omaa tavoitettaan hyödyntämällä palvelupaketteja toiminnan järjestelyiden tukena. **Palvelut ovat tukeneet toisiaan ja edistäneet maaseutuverkostolle asetettuja tavoitteita.**

Vuosina 2015 ja 2016 on järjestetty yhteensä yli 100 tilaisuutta palvelupaketteja hyödyntämällä. Näin verkostotoiminnan puitteissa järjestettyjen tilaisuuksien määrä on kasvanut suhteessa siihen, mitä verkostopalvelut-yksikkö voisi itse koordioda.

Tilaisuuksien järjestäjille on toimitettu itsearviointikysely, johon on arvioinnin tekohetkellä kertynyt tietoja 84:ltä järjestäjältä. Tiedot koskevat vuosina 2015, 2016 ja 2017 järjestettyjä koulutuksia.

Arviot tilaisuuksien onnistumisesta ovat erittäin positiivisia. Asteikolla 1–5 arviot palvelupakettien yleistä toimivuudesta saavat keskiarvoksi 4,5. Tilaisuuksien eri osa-alueet (paikka, aika, puhujat jne.) huomioiden niiden onnistumisen keskiarvoksi muodostuu 4,3. Vaikka arvioinnin ovat suorittaneet järjestäjät itse, vaikuttavat tilaisuudet hyvin onnistuneilta ja laadukkailta.

Palvelupakettien avulla on onnistuttu järjestämään fokusoitua ja tarpeenmukaista toimintaa. 96 prosenttia järjestäjistä oli sitä mieltä, että paikalla olivat ne henkilöt, joiden siellä toivottiinkin olevan ja 99 prosenttia järjestäjistä koki, että tilaisuus täytti odotukset. Lisäksi 94 % järjestäjistä ilmoitti, että tilaisuudessa saatiin konkreettisia tuloksia, joita voidaan jatkokehittää.

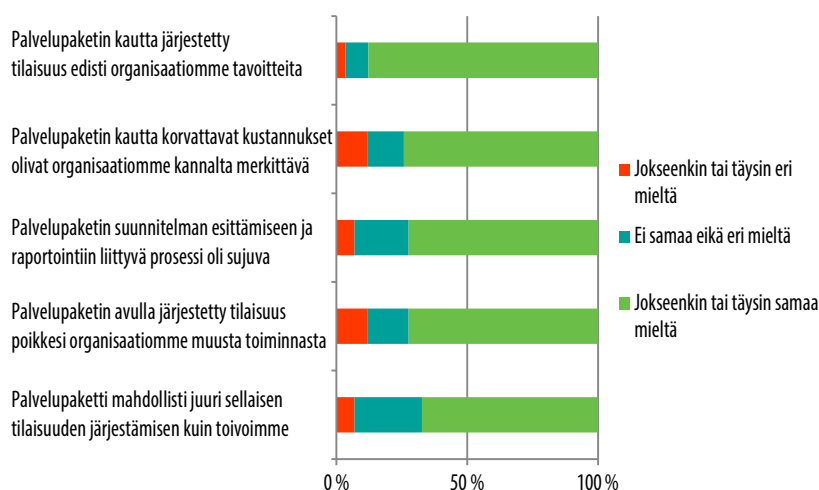
Palvelupaketteja järjestivät pääasiallisesti toimijat, joiden voidaan katsoa kuuluvan maaseutuverkoston ydinryhmään. Erityisesti Leader-ryhmät, Ely-keskukset, MTK:n järjestöt ja yrittäjäjärjestöt hyödynsivät palvelupaketteja. 4H-järjestöt olivat aktiivisesti järjestämässä nuorisoteemaisia tilaisuuksia asiaa edistäneen teemaryhmän tuella.

30 järjestäjää on ilmoittanut tapahtumien osallistujamäärän. Ilmoitettuihin tapahtumiin on osallistunut yhteensä 1969 henkilöä. Tilaisuudet ovat siis olleet varsin suuria - niihin on keskimäärin osallistunut 65 henkilöä. Vuonna 2016 koulutuspakettien avulla toteutettujen tilaisuuksien keskimääräinen kustannus oli 1750 euroa. Näiden lukujen perusteella yhden osallistujan "hinnan" voidaan arvioida olleen noin 26 euroa. **Toimintamalli näyttää aktivoivan sidosryhmiä järjestämään laadukkaita tilaisuuksia hyvin kustannustehokkaalla**

tavalla. Lisäksi tilaisuuksista on voitu tehdä tallenteita ja hyödyntää verkkolähetyksiä, jotka lisäävät osallistujien määrää.

Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä esitettiin myös palvelupaketteihin liittyviä kysymyksiä. Noin puolet kaikista kyselyyn vastanneista henkilöistä oli hyödyntänyt työssään palvelupaketteja. Suuri osuus johtuu siitä, että kysely oli osittain osoitettu henkilöille, joiden tiedettiin hyödyntäneen palvelupaketteja. **Ulkopuolisen arvioinnin yhteydessä toteutettu kysely vahvistaa verkostopalvelut-yksikön toteuttaman itsearviointikyselyn havainnot.**

Palvelupakettien avulla järjestettyjen tilaisuuksien on nähty toteuttavan erittäin hyvin organisaation tavoitteita ja palvelua pidetään sujuvana. Oheisesta kuviosta käy ilmi, että näkemykset palvelupakettien hyödynnettävyydestä ovat vahvasti positiivisia.

Kuvio 1. Palvelupaketteja avulla tilaisuuksia toteuttaneiden toimijoiden vastaukset palvelupakettien hyödynnettävyyttä koskeviin väittämiin (n = 58)

84 % palvelupaketteja hyödyntäneistä toimijoista kertoo kyselyssä aikovansa hyödyntää palvelua jatkossakin. 97 % vastaajista on valmis suosittelemaan palvelupakettien käyttöä toisille organisaatioille. Yksikään vastaaja ei vastannut kahteen edelliseen kysymykseen kieltävästi, vaan pieni joukko vastaajista ei osannut sanoa näkemystään varmasti.

Kyselyn yhteydessä vastaajilla oli mahdollisuus kuvata omin sanoin palvelupakettien merkitystä järjestävälle organisaatiolle. Vastaukset korostivat varsin yhdenmukaisesti palvelupakettien madaltavan kynnyksen tapahtumien järjestämiseen ja parantavan tapahtumien laatua. Ylimääräinen resurssi voi toimia perusteluna tapahtuman järjestämiselle. Resurssi mahdollistaa useampien tapahtumien järjestämisen ja sen avulla tilaisuuksiin voidaan

palkata sopivia kouluttajia ja asiantuntijoita. Katettavan kustannuksen määrää pidetään merkittävänä, sillä toimijoiden käytössä olevat määrärahat ovat varsin pieniä.

34 % vastaajista totesi, että heidän organisaationsa ei olisi järjestänyt tapahtumaa ilman palvelupakettia. 36 % taas kertoi, että tapahtuma olisi järjestetty myös ilman palvelupaketin tukea. Avovastausten perusteella palvelupaketit ovat edellytys osalle tapahtumista ja osan kohdalla ne tukevat ennen kaikkea toiminnan laatua ja vaikuttavuutta (paremmat puhujat, paremmat tilat jne.).

Vuoden 2017 aikana palvelupaketteja on toteutettu paljon aikaisempaa vähemmän ja niitä ei ole markkinoitu aktiivisesti. Tämä johtuu ohjelmarahoitukseen liittyvien sääntöjen tulkinnan epäselvyydestä. Verkostopalvelut-yksiköllä on kuitenkin selkeä tahtotila selvittää rahoitukseen mahdollisesti liittyvät ongelmakohdat ja ohjeistaa toiminta tavalla, joka mahdollistaa tapahtumien joustavan järjestämisen myös jatkossa.

Arvioinnin yhteydessä toteutettujen haastatteluiden perusteella voidaan arvioida, että palvelupaketit ja teemaryhmät ovat tuoneet jonkin verran uusia toimijoita mukaan maaseutuverkostoon. Palvelupakettien järjestäjätahot ovat kuuluneet pääasiallisesti maaseutuverkoston ydinryhmään (Leader-yhdistykset, MTK, ELY-keskukset), mutta teemaryhmien painostusten mukaisesti toimintaa on fokusoitu tavoitteellisesti tiettyihin kohderyhmiin. **Maaseutuverkoston toimintaa koordinoivat henkilöt ovat olleet erityisen tyytyväisiä yrittäjäjärjestöjen ja maaseutuyrittäjien aktivointiin.** Palvelupakettien avulla järjestettiin yrittäjyys-kiertue, joka jalkautui Suomen jokaiseen maakuntaan. **Toimintaa seuranneet haastateltavat ovat kuvanneet erityisesti yrittäjäjärjestöjen tietoisuuden maaseudun kehittämisohjelman mahdollisuuksista lisääntyneen.** Kiertueen kerrotaan tavoittaneen yli 1000 maaseudun yrittäjää².

Teemaryhmät ovat onnistuneet nostamaan myös muita teemoja vahvemmin maaseutuverkoston kartalle. Teemaryhmien järjestämät tilaisuudet ovat laajentaneet verkostossa käsiteltäviä sisältöjä. Teemaryhmissä on ollut edustettuina eri alojen asiantuntijoita, joille maaseutuverkoston toiminta ja sitä koordinoivat henkilöt ovat tulleet tutuiksi teemaryhmätyöskentelyn kautta. Näitä yhteyksiä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa.

- **Arviointikysymys 42:** Missä määrin maaseudun kehittämisen alueverkostot ovat vahvistuneet maaseutuverkoston toiminnan seurauksena?

² <https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/viestinta/Uutiset/uutiset-2016/Sivut/Lahikuvassa-Hannu-Uusi-honko-yrittajyytyoryhman-vetaja.aspx>

Maaseudun kehittämisen alueverkostojen vahvistumista ei voida yksiselitteisesti arvioida verkoston avoimesta luonteesta johtuen. Valtakunnallisella tai alueellisella verkostolla ei ole jäseniä - alueellisilla verkostoilla ei myöskään ole selkeää johtajaa tai koordinaattoria. Luontevampaa olisikin puhua alueellisesta yhteistyöstä, jossa käytännössä tietyt henkilöt ja organisaatiot nousevat aktiivisempaan rooliin.

Verkostopalvelu-yksikkö on tehnyt selkeitä aloitteita, kuten palvelupaketit, joilla tuetaan alueellista yhteistyötä. Palvelupaketit kannustavat alueellisia toimijoita järjestämään omiin tarpeisiin perustuvia tilaisuuksia. Palvelupaketteja on hyödynnetty aktiivisesti ympäri Suomea. Alueellisilla toimijoilla on valtakunnalliseen toimijaan verrattuna parempi mahdollisuus tunnistaa oikeat henkilöt ja kannustaa heitä mukaan yhteistyöhön. Osa palvelupakettien avulla järjestetyistä tilaisuuksista tähtää selkeästi alueellisen verkostoitumisen tukemiseen (esim. paikallisten Leader-yhdistysten ja ELY-keskuksen yhteistyötapaamisia).

Arvioinnin yhteydessä tehdyissä haastatteluissa nousi esiin, että vaikka alueellinen yhteistyö on luonnollinen osa kehittämistyöhön osallistuvien organisaatioiden toimintaa, on tavoite alueellisten verkostojen vahvistamisesta näkynyt alueilla. Ääneen sanottu tavoite on voinut vaikuttaa mm. niin, että keskeiset alueelliset toimijat kutsuvat verkostoyhteistyöhön toimijoita aiempaa laajemmalla skaalla, eivätkä tyydy vain vanhoihin tuttuihin yhteistyökumppaneihin.

Viestintäverkoston vakiintunut ja sujuva toiminta on osoitus maaseutuverkoston alueellisen toiminnan vahvistumisesta. Verkostopalvelu-yksikön rooli maaseudun kehittämisohjelman viestinnässä on merkittävä ja se on toiminnallaan tukenut valtakunnallisen viestintäverkoston syntymistä ja viestinnän toteuttamista alueilla. Maaseutuverkoston viestintää ei ole toiminnallisesti tai tavoitteellisesti tarkoituksenmukaista erottaa muusta maaseutuohjelmaan liittyvästä viestinnästä. Eri toimijoiden (MMM, maaseutuverkosta ja Maaseutuvirasto) tavoitteet ovat yhtenäisevät ja viestintää toteutetaan tiiviissä yhteistyössä maaseutuohjelman viestintäryhmässä.

Alueellisesti toimivat viestintäyhteyshenkilöt ja viestintähankkeet konkretisoivat alueellista yhteistyötä välittämällä tietoa eri toimijoiden välillä sekä aktivoimalla heitä osallistumaan viestinnän tekemiseen. Viestintäryhmä on vaikuttanut siihen, että viestintäverkosto on valtakunnallisesti kattava. Maaseutuverkoston vuoden 2015 toimintakertomuksen mukaan viestintäyhteyshenkilöiden Facebook-ryhmään kuului 144 henkilöä. Elokuussa 2017 jäseniä oli jo 226 henkilöä. Viestintäryhmä on myös vaikuttanut siihen, että Kainuuta lukuun ottamatta kaikilla ELY-alueilla on oma viestintähankke, joka tukee paikallisia Leader-yhdistyksiä ja ELY-keskusta viestinnän toteuttamisessa. **Viestintähankkeet itsessään konkretisoivat maaseudun kehittämisen alueellista verkostoa ja verkostopalvelu-yksiköllä on hyvät edellytykset tukea niiden työskentelyä tulevaisuudessa.**

Muita arviointihavaintoja

Maaseutuverkoston koostumusta ei voida verkoston avoimen luonteen vuoksi kuvata yksiselitteisesti. Kuva verkostosta konkretisoituakin esimerkiksi järjestettyjen tapahtumien, myönnettyjen palvelupakettien ja perustettujen teemaryhmien kautta. Verkoston avoimesta luonteesta johtuen siihen liittyviä tavoitteita on vaikea asettaa ja seurata.

Jatkossa tulee pohtia, voisiko maaseutuverkoston kehittämiseen liittyviä tavoitteita asettaa selkeämmin toiminnan kautta. Tämä edellyttää huomion kiinnittämistä siihen käytännön työhön, jota tavoitteen edistämiseksi voidaan tehdä. Erityisesti verkostopalvelut-yksiköllä on merkittävä rooli verkoston rakentajana ja monet verkoston ominaisuuksiin liittyvät tavoitteet voitaisiinkin ennemmin konkretisoida yksikön toimintaohjeiksi.

Tällaiset tavoitteet kuvaisivat tavoiteltua toimintaa – esimerkiksi instrumenttien/kampanjoiden hyödyntämistä tiettyyn teemaan liittyvien tilaisuuksien toteuttamiseksi ja tietyn kohderyhmän osallistamiseksi. Tavoitteille voitaisiin asettaa määrällisiä kriteerejä ja ne olisivat sisällöllisesti varsin yksityiskohtaisia. Luontevaa olisi, että tällaiset tavoitteet johdetaisiin maaseudun kehittämisohjelman painotuksista ja ne keskittyisivät loppuohjelmakaudella niihin puutteisiin tai hyvin eteneviin asioihin, joita kehittämisohjelman toteutukseen liittyen voidaan tunnistaa.

3.2 Maaseudun kehittämisohjelmien toimeenpanon laatu ja erityisesti alueellinen näkyvyys parantuvat

Maaseutuverkoston toisena tavoitteena on tukea maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanon laatua. Tavoitetta lähestytään kehittämällä toimeenpanossa keskeisesti mukana olevien henkilöiden osaamista koulutuksen ja hyvien käytäntöjen vaihdon avulla. Verkostopalvelut-yksikkö on kerännyt tietoa koulutustapahtumien kohdentumisesta tavalla, joka voi edistää osallistujien osaamista ja siten toimeenpanon laatua. Toimeenpanon laadun kehittymistä ei voida käsitellä yksiselitteisesti, mutta arvioinnin yhteydessä toteutetusta sähköisestä kyselystä on mahdollista tunnistaa esimerkkejä tavoista, joilla maaseutuverkoston toiminta on parantanut vastaajien kykyä tehdä omaa työtään paremmin.

Toimeenpanon laadun rinnalla arviointikysymykset käsittelevät ohjelman alueellisen näkyvyyden parantumista. Viestintätoimenpiteiden seurannan lisäksi tavoitteen toteutumista on kartoitettu vuosittaisessa raportoinnissa, jossa ELY-keskukset kertovat maa- ja metsätalousministeriölle oman arvionsa kehittämisohjelman näkyvyydestä sekä eri toimijoiden välisestä tiedonkulusta.

- **Arviointikysymys 43:** Missä määrin maaseutuverkoston toiminta edisti ELY-keskusten ja Leader-ryhmien osaamisen kehittämistä?

ELY-keskukset ja Leader-ryhmät muodostavat maaseutuverkoston ytimen, mikä on luontevaa, sillä maaseudun kehittämisohjelman toiminta jalkautuu ennen kaikkea näiden organisaatioiden kautta. Merkittävä osa eri tilaisuuksien osallistujista tulee näistä kahdesta ryhmästä. Järjestetty toiminta näyttää lisäksi olevan alueellisesti kattavaa ja toimijoiden tueksi on muodostettu valtakunnallinen viestintäverkosto, jonka kautta välittyy ohjelman toimeenpanoa tukevaa tietoa. **Maaseutuverkostolla on erinomaiset edellytykset tavoittaa ELY-keskusten ja Leader-ryhmien toimijat ympäri Suomen.**

Vuosina 2015–2016 Maaseutuverkostossa järjestettiin kerättyjen indikaattoritietojen mukaan 222 tilaisuutta, joista:

- 3 keskittyi seurannan ja arvioinnin tulosten jakamiseen ja levittämiseen
- 26 kohdistui neuvojiin ja/tai innovaatioiden tukipalveluihin
- 32:ssa oli mukana Leader-ryhmiä

Lisäksi maaseutuverkoston tuella on toteutettu teemaattista ja analyttistä tiedonvaihtoa (temaattiset työryhmät, sidosryhmäneuvottelut sekä muut koulutukset ja verkostofoorumit). Tällaisia tilaisuuksia on järjestetty yhteensä 66, joista:

- 2 keskittyi seurannan ja arvioinnin tulosten jakamiseen ja levittämiseen
- 15 kohdistui neuvojiin ja/tai innovaatioiden tukipalveluihin
- 15:ssä oli mukana Leader-ryhmiä

Lisäksi maaseutuverkosto on kerännyt ja jakanut 790 hanke-esimerkkiä ja hyvää käytäntöä ja laatinut kolme neuvojille tarkoitettua julkaisua.

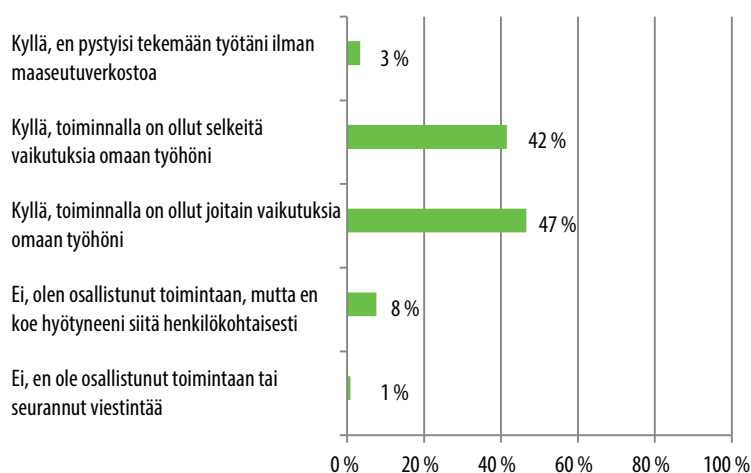
Indikaattoritiedot osoittavat, että maaseutuverkoston puitteissa järjestetään toimintaa, jolla on mahdollisuus vaikuttaa toimeenpanon laatuun sekä ELY-keskusten ja Leader-ryhmien henkilöstön osaamiseen. Indikaattoritietoihin listattujen suoritteiden lisäksi maaseutuverkosto on voinut vaikuttaa toimeenpanon laatuun tukemalla hallintoa muissa tilaisuuksissa tai viestinnän ja valmiiden materiaalien avulla. Indikaattoritietojen avulla ei ole mahdollista kuvata, miten laadukasta ohjelman toimeenpano on tai miten se olisi mahdollisesti kehittynyt ohjelmakauden aikana.

Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä tätä kysymystä on voitu jossain määrin lähestyä. Kyselyssä vastaajaa pyydettiin kuvaamaan, missä määrin *maaseutuverkoston toiminta parantanut hänen mahdollisuuksiaan vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen*. Lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus kuvata tarkemmin, miten verkoston toiminta on käytännössä vaikuttanut hänen työhönsä. Kehittämisohjelman toimeenpanon

kehittämisestä voidaan näin ollen saada esimerkkejä tarkastelemalla yksilöiden työtteen muutosta.

Sähköiseen kyselyyn vastanneista 120 henkilöstä 39 % edusti Leader-ryhmiä, 30 % ELY-keskuksia ja 31 % muita organisaatioita. **Oheisesta kuviosta käy ilmi, että kaikista vastaajista 42 % oli sitä mieltä, että maaseutuverkoston toiminnalla on ollut selkeitä vaikutuksia heidän työhönsä. 47 % vastaajista tunnisti toiminnalla olleen joitain vaikutuksia.** Ainoastaan 8 % vastaajista koki, ettei toiminnalla ole ollut merkittäviä vaikutuksia.

Vastaajaryhmien välillä on muutama selkeä ero. Leader-ryhmiä edustavat vastaajat kokevat maaseutuverkoston vaikutuksen kaikkien vahvimmin – heidän joukossaan 57 % tunnistaa selkeitä vaikutuksia. Vastaava luku ELY-keskuksia edustavien vastaajien kohdalla on 37 %. Muita organisaatioita edustavista vastaajista 16 % koki, ettei toiminta ole hyödyttänyt heitä. Leadereittein ja ELY:jen kohdalla luvut olivat 4 % ja 3 %.

Kuvio 2. Onko maaseutuverkoston toimintaan osallistuminen mielestäsi parantanut mahdollisuuksiasi vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen? (n = 120)

Leader-ryhmiä ja ELY-keskuksia edustavien vastaajien joukossa maaseutuverkoston toiminnan merkitystä perusteltiin varsin yhdenmukaisilla tavoilla. Molemmille ryhmille tärkeitä ovat olleet tilaisuudet ja koulutukset, sillä ne ovat tuoneet uutta tietoa sekä mahdollistaneet verkostoitumisen ja vertaistuen. Tilaisuuksissa nousee esiin hyviä esimerkkejä ja uusia näkökulmia. Erityisesti Leader-ryhmille koulutukset näyttävät olleen hyvin tärkeitä.

Perusteluissa on jonkin verran eroja sen suhteen, onko vastaaja kokenut hyötynensä maaseutuverkoston toiminnasta jonkin verran vai selkeästi. ”Selkeän merkityksen” perusteluissa nousevat esiin erityisesti viestinnälle ja tapahtumien järjestämiseen osoitettu tuki. Tämä voi olla viite siitä, että maaseutuverkoston toiminta koetaan kaikkein hyödyllisimmäksi silloin,

kun tuki osoitetaan konkreettisesti viestinnän tuottamiseen ja koordinointiin tai tapahtumien järjestämiseen.

- **Arviointikysymys 44:** Missä määrin maaseutuverkoston toimet ovat vaikuttaneet toimeenpanon parantumiseen parempana hallintona ja/tai parantuneina hankkeina?

Arvioinnin yhteydessä tehdyissä haastatteluissa ei ole nostettu esiin toimeenpanoon liittyviä merkittäviä puutteita, jotka voisivat konkretisoida hallinnon kehitystä. Haastatteluissa ja ELY:jen maa- ja metsätalousministeriölle toimittamassa vuosiraportoinnissa nousee josain määrin esiin kysymys ELY-alueiden käytäntöjen yhtenäisyydestä.

Maaseutuverkoston puitteissa on järjestetty tilaisuuksia, joissa toimintatapoja voidaan vertailla ja kehittää. Palvelupakettien tukema alueellinen kehittämistyö voi myös parantaa alueellisten toimijoiden keskinäistä vuorovaikutusta ja yhtenäistä tiedonvälitystä tuensaa-
jien suuntaan.

Maaseutuverkoston toiminassa on elementtejä, jotka voivat vaikuttaa myös olemassa olevien hankkeiden laatuun ja tuloksellisuuteen. Tällaisia ovat olleet mm. eri teemoihin kytkeytyvät hanketapaamiset. Hyvien käytäntöjen levittäminen on oleellinen osa maaseutuverkoston viestintäsuunnitelmia, mikä voi tukea laadukkaampien hankkeiden syntymistä.

Arvioinnin yhteydessä tehdyissä haastatteluissa nousi esiin, että maaseudun kehittämissohjelman yhteydessä toimivat koordinaatiohankkeet ovat resurssi, jota maaseutuverkosto voisi hyödyntää vielä lisää. Koordinaatiohankkeet kokoavat yhteen runsaasti kehittämistyötä ja siihen osallistuvia toimijoita. Palautteen perusteella koordinaatiohankkeilla ei kuitenkaan ole ollut paljoakaan yhteistyötä, mikä voi heikentää kehittämissohjelman vaikuttavuutta. Maaseutuverkosto on luonteva toimija kokoamaan koordinaatiohankkeita yhteen ja tukemaan niiden välistä yhteistyötä ja viestintää.

- **Arviointikysymys 45:** Onnistuivatko alueiden toimijat parantamaan maaseutuohjelman alueellista näkyvyyttä?

Maaseudun kehittämissohjelman näkyvyydestä on vuonna 2015 toteutettu tunnetta-
vuus-tutkimus, jota käsitellään tarkemmin luvussa 3.4.

Maaseutuverkoston ja maaseudun kehittämissohjelman viestinnässä on panostettu vahvasti alueellisen viestintätoiminnan tukemiseen. Meneillään olevalla ohjelmakaudella on rakennettu alueellisista yhteyshenkilöistä koostuvaa viestintäverkostoa sekä tuettu alueita organisoimaan paikallisia viestintähankkeita. **Viestintätoimintaa on arvioinnin yhteydessä tehdyissä haastatteluissa kuvattu ammattimaisemmaksi ja tavoitteellisemmaksi kuin edel-**

lisellä ohjelmakaudella. Lisäksi viestintään käytössä olevien resurssien on sanottu olevan hyvällä tasolla – etenkin alueellisten viestintähakkeiden osalta.

Leader-ryhmien ja ELY-keskusten edustajat nostivat arvioinnin yhteydessä tehdyssä sähköisessä kyselyssä esille, että maaseutuverkosto on tukenut heidän omaa työtään viestintään liittyvissä asioissa, mm. tuottamalla helposti hyödynnettävää materiaalia.

Nämä tekijät vaikuttavat positiivisesti mahdollisuuteen, että maaseutuohjelman alueellinen näkyvyys on parantunut.

- **Arviointikysymys 46:** Missä määrin maaseutuverkoston toiminta paransi sidosryhmien ja viranomaisten välistä tiedonkulkua?

ELY-keskuksia on pyydetty raportoimaan maa- ja metsätalousministeriölle vuosina 2015 ja 2016, *miten maaseutuverkoston toiminta on parantanut sidosryhmien ja viranomaisten välistä tiedonkulkua maaseutuohjelman toimeenpanon parantamiseksi.*

ELY-keskukset ovat arvioineet asiaa sekä asteikolla 1–5 (1 = ei mitenkään – 5 = todella paljon) että kommentoimalla kysymystä vapaamuotoisesti. 12/15 ELY-keskusta otti asiaan kantaa joko vuonna 2015 tai 2016. **Numeeristen arvioiden keskiarvoksi muodostui 3,2, mitä voidaan pitää kohtuullisena tuloksena.**

Kirjallisissa palautteissa esitetään muutamia mielenkiintoisia arvioita maaseutuverkoston merkityksestä ELY-keskusten viestintään. Palautteissa esiintyy alueellisia eroja. **Osa ELY-keskuksista korostaa, kuinka maaseutuverkoston viestintä on kehittynyt ja se tukee viranomaisten omaa viestintää monella tavalla.** Maaseutu.fi-sivuston mainintaan toimivan hyvänä lisäresurssina viranomaisviestinnän tukena. Palvelupaketit mainitaan mahdollisuutena järjestää alueellisia tilaisuuksia. Yhteistyön on nähty kehittyvän viestintäverkoston toiminnan ja alueellisten viestintähankkeiden avulla.

Toisaalta osa ELY-keskuksista korostaa maaseutuverkoston viestinnän tukitoimien kohdistuvan ELY-keskuksia voimakkaammin Leader-ryhmiin. Muutamit ELY-keskukset toivovat enemmän viranomaisille suunnattua tukea ja alueellisia tilaisuuksia. Maaseutuverkostossa asetettu periaate kannustaa alueellisia toimijoita kantamaan enemmän vastuuta oman alueensa verkostotoiminnasta mainitaan yhdessä kommentissa edellyttävän lisää tukea ja markkinointia. Muutamit vastaajat toivovat, että huomiota kiinnitetään eri alueiden viestinnän sisältöjen yhtenäisyyteen sekä siihen, etteivät erilliset kampanjat välitä ristiriitaista informaatiota. Samoja näkemyksiä esitetään myös arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä. Erillisiin kampanjoihin liittyvää viestintää toivotaan toteutettavan yhteistyössä, että esim. rahoitukseen liittyvät viranomaisvaatimukset tulevat selkeästi ilmaistuksi.

Maaseutuverkoston ja muun maaseudun kehittämisohjelman viestinnän tiivis yhteistyö alueellisen viestintäverkoston rakentamiseksi ja kehittämiseksi antavat hyvät edellytykset tukea jatkossa myös viranomaisten viestintää ja tiedonkulkua eri sidosryhmien välillä.

Muita arviointihavaintoja

Maaseutuverkosto voi vastata tavoitteesen kehittää maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanon laatua erityisesti kouluttamalla ohjelman parissa työskenteleviä henkilöitä ja koordinoimalla heidän keskinäistä yhteistyötään. Viestintätoimenpiteiden avulla jaetaan hyviä käytäntöjä ja uusia näkökulmia kehittämistyöhön. Maaseutuverkostolla on hyvät mahdollisuudet tavoittaa kohderyhmää ja tarjota heille tukea. Arvioinnin mukaan kohderyhmä myös tunnistaa maaseutuverkoston vaikuttavan positiivisesti heidän kykynsä suorittaa omia työtehtäviä.

Näistä havainnoista huolimatta ei ole mahdollista kuvata, missä määrin kehittämisohjelman toimeenpano on parantunut. Tämä vaatisi tavoitteen, jossa olisi avattu, millaisiin asioihin ohjelman toimeenpanossa halutaan vaikuttaa, sekä suunnitelman siitä, miten tunnistettuja kehittämiskohtia edistetään. Nyt arvioinnin yhteydessä ei ole noussut esiin erityisiä toimeenpanoon liittyviä ongelmakohtia.

Maaseutuverkosto on hyvä väline tukea kehittämisohjelmasta rahoitettujen hankkeiden toimeenpanoa. Verkostoa voi käyttää erityisesti tulosten viestinnän tukena sekä hanketoimijoiden yhteistyön areenana. Arvioinnin yhteydessä nousi esiin, että erityisesti koordinaatiohankkeet ovat resurssi, joiden yhteistyötä tukemalla, maaseutuverkostolla olisi mahdollisuus tukea kehittämisohjelman vaikuttavuutta.

Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä käytiin myös läpi vastaajien näkemyksiä niistä tavoista, joilla he voivat oman työnsä kautta vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen (ks. liite 1). Toimijat näkivät oman roolinsa liittyvän usein kentän aktivointiin ja tiedon välitykseen. Kiinnostava havainto oli, että oman roolinsa hyvin merkittäväksi kokevat henkilöt tunnistavat työnsä vaikuttavuuden syntyvän rahoituksen ohjaamisesta, jossa erityisesti alueelliset kehittämissuunnitelmat korostuvat. Jatkossa voisikin pohtia, missä määrin maaseutuverkoston puitteissa toteutettava työ voi edistää maaseudun kehittämisohjelman alueellisten painotusten suunnittelutyötä ja esimerkiksi välittää siihen liittyvää tietoa.

3.3 Tieto maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista välittyy mahdollisille tuensaajille

Kolmas maaseutuverkostolle asetettu tavoite on levittää tietoa maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista potentiaalisille tuensaajille. Kirjaukseen liittyy samoja elementtejä kuin edellisessä tavoitteessa parantaa ohjelman toteutuksen laatua ja parantaa sen alueellista näkyvyyttä sekä neljännessä tavoitteessa, jonka toivotaan tukevan sitä, että tieto ohjelman toteutuksesta ja tuloksista välittyy toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle. Maaseutuverkostossa korostuukin viestintä ja maaseudun kehittämisen kannalta oleellisten sidosryhmien houkuttelevuus mukaan toimintaan.

Kysymystä maaseudun kehittämismahdollisuuksien välittämisestä voidaan seurata lähinnä tuotoston ja toiminnan kautta. Mahdollista viestinnän seurauksena syntyneitä asenne muutosta tai vaikutusta toimintaan ei voida seurata. Tulevaisuudessa, seuraamalla kehittämisohjelman tavoitteiden toteutumista, voidaan tunnistaa tilanteita, joissa viestintää olisi tarkoituksenmukaista painottaa tai kohdentaa tiettyihin ohjelman osa-alueisiin ja seurataan muutoksia hakemusten määrässä ja laadussa. Tällä hetkellä viestinnässä on seurattu EIP-hakujen (European Innovation Partnership) toteutumista.

- **Arviointikysymys 47:** Missä määrin ohjelman erityisteemojen ja painotusten (esim. lanseerauskampanja) esille nosto paransi maaseutuohjelman medianäkyvyyttä?

Maaseutuverkoston puitteissa toteutettiin vuonna 2015 *Päivätä maaseutusi*-lanseerauskampanja, jonka tarkoitus oli nostaa tietoisuutta maaseudun kehittämisohjelman käynnistymisestä. Vuonna 2016 taas toteutettiin *Mahdollisuuksien maa*-kampanja, joka oli panostus maaseudun yrittäjien tavoittamiseen. Maaseutuverkoston yhteydessä toimineet teemaryhmät ovat myös osaltaan tavoitelleet omaa aihepiiriinsä liittyvää medianäkyvyyttä.

Maaseutuverkoston vuoden 2015 toimintakertomuksessa kuvataan lanseerauskampanjan yhteydessä toteutetun videon keränneen yli 400 000 katselukertaa Facebookissa. Päivätä maaseutusi -kampanjaa toteutettiin kunnianhimoisesti ja se oli osa kaikkia vuoden aikana toteutettuja tapahtumia ja siihen liittyi radio- ja TV-mainointaa. Kampanjan kuvakilpailuun osallistuttiin yli 1000 kertaa lähinnä Instagrammissa. Lanseerauskampanjan kerrotaan viestineen tehokkaasti uuden ohjelmakauden käynnistymisestä.

Mahdollisuuksien maa-kampanjaan liittyvää videota näytettiin YLE:llä, minkä kerrotaan tuoneen lisää kävijöitä kampanjan verkkosivuille. Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä muutama vastaaja nosti esille, että erilliset kampanjat ovat voineet hämmentää joitain potentiaalisia hakijoita ja viranomaisille on tullut kyselyitä aihepiireistä, joita ohjelman kautta ei voida tukea. Kampanjoiden toteutuksessa joudutaan tasapainoilemaan kiinnostavuuden ja riittävän yksityiskohtaisen informaation esittämisen välillä.

Myös kohdennettumpien toimenpiteiden, kuten teemaryhmien ja palvelupakettien, on havaittu vaikuttaneen medianäkyvyyteen. Yrittäjyys-työryhmän valtakunnallisen tapahtumakiertueen yhteydessä onnistuttiin luomaan suhteita Suomen yrittäjien valtakunnalliseen ja paikalliseen toimintaan sekä viestintäkanaviin. Arvioinnin yhteydessä onkin nostettu esiin yrittäjyyskiertueen käynnistäneen seminaarin tiedote, jonka perusteella tehty uutinen osoittautui Suomen yrittäjien verkkolehdestä hyvin suosituksi. Jutun kärkenä oli maaseudun yrittäjille tarjolla oleva rahoitus ja sitä luettiin muutamassa päivässä yli 20 000 kertaa.³

Onnistumista pidettiin merkittävänä, koska se tavoitti kohderyhmän suoraan heille suunnatussa mediassa ja avasi tärkeänä pidettyjä yhteistyökanavia yrittäjä-järjestöihin. Toisena vastaavana esimerkkinä Maaseutuverkoston vuoden 2015 vuosikertomuksessa on nostettu esiin Pohjois-Savon MTK:n palvelupakettien avulla toteutettu *Miten jaksat – millä jaksat* -tapahtumasarja, jossa käsiteltiin maanviljelijöiden jaksamista. Aihe kiinnosti paikallista mediaa ja tehdyt jutut levittivät tietoa laajemmin kohderyhmälle.

- **Arviointikysymys 48:** Missä määrin maaseutuverkosto on edesauttanut tiedonvälitystä maaseudun kehittämisen mahdollisuuksista mahdollisille tuensaajille?

Edellä nostettiin esiin kaksi hyvää esimerkkiä tavoista, joilla maaseutuverkoston uusia toimintamuotoja (teemaryhmät ja palvelupaketit) on hyödynnetty välittämään tietoa kehittämisohjelman mahdollisille tuensaajille. Verkostopalvelu-yksikkö kannustaa panostamaan laajempaan viestintään myös yksittäisten tapahtumien kohdalla. Tämä käy ilmi mm. siinä, että palvelupaketteja haettaessa on kuvattava, miten järjestettävän tilaisuuden tiedottaminen hoidetaan. Palvelupakettien avulla voidaan järjestää alueellisiin tarpeisiin perustuvia ja kohdennettuja tilaisuuksia, joilla on hyvät edellytykset puhutella kohderyhmää esim. yleiseen viestintään tai valtakunnallisiin tilaisuuksiin verrattuna.

Maaseutuverkoston vuoden 2015 toimintakertomuksen mukaan ”Ajankohtaista maaseutuverkostosta” -uutiskirje tavoittaa 1700 henkilöä.

Maaseutuverkosto on panostanut viestinnän työresursseja valtakunnallisen viestintäverkoston toimintaan. Verkostossa on jäseniä Leader-ryhmistä ja ELY-keskuksista. Verkoston ajankohtaista toimintaa koordinoidaan Facebook-ryhmässä, jossa elokuussa 2017 oli 226 jäsentä. Hyvin toimiva viestintäverkosto mahdollistaa viestinnän koordinoinnin ja hyvien toimintatapojen jakamisen alueiden välillä. **Maaseutuverkostolla on hyvät edellytykset hyödyntää viestintäverkostoa loppuohjelmakauden aikana.** Viestinnän tekijät kokevat,

³ <https://www.maaseutu.fi/fi/maaseutuohjelma/viestinta/Uutiset/uutiset-2016/Sivut/Lahikuvassa-Hannu-Uusihonko,-yrittajyystryoryhman-vetaja.aspx>

että alueellisilla toimijoilla on paremmat edellytykset tavoittaa varsinaiset kohderyhmät kuin valtakunnallisella viestinnällä.

Verkostopalvelu-yksikkö, Maaseutuvirasto ja maa- ja metsätalousministeriö toteuttavat maaseudun kehittämisohjelman viestintää tiiviissä yhteistyössä ja kiinnittävät paljon huomiota viestintäverkoston ja alueellisten viestintähankkeiden koordinointiin. **Viestintäresursseista on vähitellen rakentunut valtakunnallinen kokonaisuus, jota on mahdollista hyödyntää ja suunnata yhdessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti.**

Maaseutuverkoston Facebook-sivua seuraa ”tykkääjänä” noin 5 900 henkilöä. Lisäksi Maaseutuverkoston Youtube-kanavalla on runsaasti videoita, joissa on sekä informaatiota tukimuodoista että tallenteita eri tilaisuuksissa esitetyistä puheenvuoroista. Osa tilaisuuksista ja videoista on kerännyt kohtuullisia katselumääriä ottaneen huomioon aiheen ja sillä tavoiteltavan kohderyhmän. Videotallenteet lisäävät tilaisuuksien näkyvyyttä ja tukevat alueellista viestintää.

Vuonna 2015 toteutetun Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman tunnettuustutkimuksen perustella tiettyjen keskeisten kohderyhmien tavoittamiseksi on vielä syytä jatkaa työtä. **Erityisen mielenkiintoinen havainto tutkimuksessa oli, että 62 % pk-yrittäjistä ei tunne EU:n maaseuturahoituksen mahdollisuuksia. Tulokset eivät juuri eroa kaupunkien ja maaseudun pk-yrittäjien välillä. Erityisen huonosti rahoitusmahdollisuuksia tuntevat nuoret pk-yrittäjät (alle 40 vuotta), joista peräti 83 % ei ole tietoinen rahoitusmahdollisuuksista.**

Kiinnostava havainto on myös, että 35 % maataloustuottajista ei tuntenut kehittämisohjelman rahoitusmahdollisuuksia.

Maaseutuverkoston valinta keskittyä viestimään toiminnasta erityisesti yrittäjille näyttääkin olevan hyvin perusteltu ratkaisu. Kiinnostavaa on, että tunnettavuuden kehitystä voidaan seurata, sillä selvitys on tarkoitus toistaa vuosina 2017 ja 2019.

Muita arviointihavaintoja

Maaseudun kehittämisohjelman käytössä olevista viestintäresursseista on vähitellen rakentunut valtakunnallinen kokonaisuus, jota on jatkossa mahdollista suunnata maaseudun kehittämisohjelman toteutuksesta esille nousevien tarpeiden mukaisesti. Tämän on mahdollistanut ohjelmaviestinnästä valtakunnallisella tasolla vastaavien henkilöiden hyvä yhteistyö sekä keskittyminen alueellisten viestintäresurssien koordinoimiseen ja palvelemiseen.

Arvioinnin yhteydessä on useasti nostettu esiin, että maaseutuverkoston viestintä on toteutettu ammattimaisesti ja se on mennyt selkeästi eteenpäin verrattuna edelliseen ohjelmakautteen (ks. luku 4).

Maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvästä viestinnästä toteutetaan myöhemmin erillinen arviointi. Tässä yhteydessä olisi erityisesti hyvä keskittyä käsittelemään kysymystä siitä, missä määrin viestinnän resursseja pitää kohdentaa ns. suurelle yleisölle tarkoitettuun maaseudun yleistä asiaa ajavaan viestintään ja missä määrin puhtaasti kehittämisohjelman toteutusta tukevaan viestintään, jolla pyritään esimerkiksi tukemaan ohjelman toimeenpanoa ja houkuttelemaan tarkasti rajattuja kohderyhmiä hakemaan rahoitusta.

3.4 Tieto ohjelman toteutuksesta ja tuloksista välittyy toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle

Maaseutuverkoston neljänneksi tavoitteeksi on määritelty tiedon välittäminen ohjelman toteutuksesta ja tuloksista toimijoiden kesken sekä suurelle yleisölle. Tavoite korostaa edelleen viestinnän merkittävää roolia maaseutuverkoston toiminnassa. Viestintä ns. suurelle yleisölle on tärkeää, koska EU-raham käyttöä halutaan tehdä näkyväksi ja sen roolia yhteiskunnassa perustella. Suurelle yleisölle välitettävä viesti voi myös innostaa uusia toimijoita mukaan kehittämistyöhön – tässä suhteessa yleinen viestintä ei rajaa kohderyhmää.

Arvioinnin yhteydessä tehtyjen haastatteluiden perusteella maaseutuverkoston ja maaseutuohjelman viestinnän yhtenä tavoitteena on ylipäätään pitää maaseudun kysymyksiä esillä yhteiskunnassa ja rakentaa positiivista mielikuvaa niistä tavoista, joilla maaseutu voi auttaa ratkaisemaan suuria yhteiskunnallisia kysymyksiä. Vuonna 2015 toteutetusta Maaseudun kehittämisohjelman tunnettavuustutkimuksesta saadaan jotain viitteitä siitä, miten ohjelman mahdollisuudet tunnetaan keskeisten kohderyhmien ja suuren yleisön joukossa. Tähän mielikuvaan vaikuttavat maaseudun kehittämisohjelman ja maaseutuverkoston viestinnän lisäksi hyvin monet asiat.

- **Arviointikysymys 49:** Missä määrin ulkoinen viestintä onnistui välittämään tietoa ohjelman tuloksista? Mikä oli sosiaalisen median vaikuttavuus ulkoisen viestinnän kanavana?

Maaseutuverkoston viestinnässä on painotettu valtakunnallisen viestintäverkoston rakentamista ja sitä kautta alueellisen viestinnän tukemista. Hyvät käytännöt sekä edellisen ja nykyisen ohjelmakauden tuloksista kertominen ovat keskeisiä viestinnän sisältöjä. **Esitettyjen indikaattoritietojen mukaan maaseutuverkoston viestinnässä on levitetty hyviä**

käytäntöjä yli 700 kertaa ja niistä kertovia esityksiä ja videotallenteita on jatkuvasti saatavilla mm. maaseutuverkoston Youtube-kanavalla.

Lanseerauskampanja oli iso panostus maaseudun kehittämisohjelman ulkoiseen viestintään. Maaseutuverkoston vuosikertomuksen mukaan kampanjassa toteutetut TV-mainokset tavoittivat 25–64 -vuotiaista suomalaisista 67 % ja radiomainos pyöri kanavalla, joka tavoitti viikossa yli 1 100 000 yli 18-vuotiasta henkilöä.

Maaseutuverkosto hyödyntää useita sosiaalisen median kanavia. Sillä on aktiivinen Facebook-sivu, jolla on n. 5800 seuraajaa, Instagram-tili sekä Twitter-tili, jolla on 1700 seuraajaa. Nämä kanavat välittävät tietoa erityisesti potentiaalisten tuensaajien, kehittäjien ja viranomaistoimijoiden kesken. Uutisten ja informaation postaaaminen aktiivisille sosiaalisen median kanavilla mahdollistaa tiedon leviämisen seuraajien omiin verkostoihin. **Maaseutuverkosto toimii aktiivisesti sosiaalisessa mediassa ja hyödyntää sen tuomia viestinnän ja verkostoitumisen tuomia mahdollisuuksia.**

Viestinnän merkitystä ohjelman toteutukseen tai tuloksellisuuteen ei voida yksiselitteisesti kuvata. Suurelle yleisölle kerrotut hyvät esimerkit voivat tukea positiivisia mielikuvia maaseudusta. Ohjelmakauden edetessä toiminnan tuloksista viestimisen merkitys korostuu. **Maaseutuverkostolla on viestintäverkoston ja muiden alueellisten resurssien ansiosta hyvät edellytykset saada positiivisten onnistumisten viesti leviämään myös laajemmalle yleisölle sekä maaseudun asukkaille ja toimijoille.**

- **Arviointikysymys 50:** Miten hyvin suuri yleisö tuntee maaseutuohjelman ja sen mahdollisuudet?

Vuonna 2015 toteutetun tunnettuustutkimuksen perusteella 65 % 18 – 69-vuotiaista suomalaisista ei ole ollut tietoinen EU:n maaseuturahoituksen mahdollisuuksista.

Informaation merkitystä on tässä vaiheessa vaikea tulkita. Onkin hyvä, että maaseutuverkosto suunnittelee selvityksen toistamista vuosina 2017 ja 2019. Tunnettavuuden lisääntyminen voidaan nähdä positiivisena asiana ohjelman näkökulmasta. **Arvioinnin yhteydessä käydyissä keskusteluissa on todettu, että tärkeintä on yleisesti ottaen vaikuttaa positiivisiin mielikuviin maaseudusta kuin edistää täsmällisesti juuri maaseudun kehittämisohjelman yksityiskohtiin liittyvää tunnettavuutta.** Niiden suhteen tärkeämpää on tavoittaa oikeita kohderyhmiä.

- **Arviointikysymys 51:** Kuinka suuri osa kansalaisista allekirjoittaa väitteen ”Maaseutu tuottaa hyvinvointia koko maalle ja voi osaltaan ratkaista kilpailukyky-, ilmasto- ja ympäristökysymyksiä”?

Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman tunnettuustutkimuksessa esitettiin vastaajille myös väittämiä maaseudun yleisestä merkityksestä. Tässä suhteessa mielenkiintoisin väittäminen oli ”Koko Suomi hyötyy, jos maaseutu on elivoimainen”.

Koko väestöstä 46 % on väitteen kanssa samaa mieltä ja 26 % jokseenkin samaa mieltä. Jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämisen kanssa oli vain 6 % vastaajista. 22 % vastaajista ei osannut vastata kysymykseen. **Vuoden 2015 arvot ovat myös jonkin verran laskeneet vuodesta 2013, jolloin vastaava tutkimus on tehty aikaisemmin. Tuolloin vastaajia, jotka eivät kokeneet osaavansa vastata kysymykseen, oli 10 prosenttiyksikköä vähemmän.**

Väittämästä ”maaseudulla on ratkaisuja ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin” täysin tai jokseenkin samaa mieltä on 54 % suuresta yleisöstä. Osuus on pysynyt vuodesta 2013 melkein samana.

58 % vastaajista on täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämisen ”maaseudun kehittäminen EU:n maaseuturahoituksella on tärkeää” kanssa. Merkille pantavaa on, että vain 11 % vastaajista on väittämisen kanssa eri mieltä, mutta peräti 31 % vastaajista kokee, ettei osaa ottaa kantaa väittämään. **Tämän voi tulkita niin, että kertomalla kehittämistoiminnan oikealla tavalla, on mahdollista vaikuttaa yleiseen mielikuvaan maaseudun kehittämisen rahoituksen hyödyllisyydestä.** Viestinnän merkitys korostuu tilanteessa, jossa kaupungistumiskehitys ja maaseudun tukeminen asettuvat vastakkain julkisissa keskusteluissa.

Muita arviointihavaintoja:

Edellisessä alaluvussa nostettiin jo esille tarve tarkastella viestinnän resurssien jakautumista suurta yleisöä tavoittelevaan viestintään ja kehittämissuunnitelman tavoitteita yksityiskohdittaisemmin palvelevaan viestintään. Tämä kahtiajako voi tukea toiminnan suunnittelua ja tavoitteiden asettamista.

Ohjelman loppukaudella on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota toiminnan tuloksiin. Valtakunnallinen viestintäverkosto ja alueelliset viestintähankkeet ovat erinomaisia resursseja, jotka voivat nostaa paikallisia onnistumisia esille. Maaseutuverkostolla on hyvät mahdollisuudet kartoittaa ja levittää onnistumisia. Tulostiedotuksen näkökulmasta on myös tärkeää päättää, miten paljon tuloksista kertomalla halutaan vaikuttaa suuren yleisön asenteisiin ja missä määrin puhumalla tuloksista halutaan tukea niiden leviämistä ja käyttöönottoa tarkemmin rajatuissa kohderyhmissä.

Tunnettuustutkimusten kaltaisten toimenpiteiden toteuttaminen kertoo kunnianhimoisesta ja ammattimaisesta suhtautumisesta viestinnän tekemiseen.

3.5 Innovaatiot maaseudun elinkeinoissa, maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseudun palveluissa lisääntyvät ja elinkeinotoiminta uudistuu

Viimeinen maaseutuverkostolle asetettu tavoite on hyvin laaja ja kauaskantoinen. Maaseutuverkoston toiminnan tulisi tukea innovaatioiden lisääntymistä maaseudun keskeisissä elinkeinoissa ja toimintojen uudistumista. Arvioinnin yhteydessä käydyissä keskusteluissa on todettu, että tavoitteen toteutumisen seuranta on haastavaa ja voi keskittyä lähinnä niihin puitteisiin, joita maaseutuverkosto on järjestänyt toimijoiden kohtaamiseen ja tiedovaihtoon. Mahdollinen elinkeinotoiminnan uudistuminen tapahtuu vähitellen ja pitkällä aikajänteellä. Maaseutuverkosto voi nostaa esiin onnistumisia ja hyviä käytäntöjä viestinnässään koko EU:n alueelta.

Arvioinnissa innovaatiotoimintaa edistäviä puitteita voidaan tunnistaa mm. listaamalla tapahtumia ja kuvaamalla maaseutuverkoston roolia merkittävien hankkeiden ja innovatiivisten aloitteiden tukemisessa. Maaseutuverkosto on myös asettanut erillisen työryhmän edistämään innovaatiotoimintaa maaseudulla.

- **Arviointikysymys 52:** Missä määrin maaseutuverkosto onnistui luomaan puitteet innovaatioita synnyttävälle tapahtumille?

Maaseutuverkoston toimintaa kuvaavien indikaattoritietojen mukaan vuosina 2015 - 2016 järjestettiin 26 tapahtumaa, joissa keskityttiin neuvojiin ja/tai innovaatioiden tukipalveluihin. Lisäksi kohderyhmä oli mukana 15 muussa maaseutuverkoston tuella toteutetussa tilaisuudessa, joissa korostui ”temaattinen ja analyttinen tiedonvaihto”. Maaseutuverkostossa on jaettu noin 800 kertaa hyviä käytäntöjä ja hanke-esimerkkejä.

Vuonna 2015 esimerkkejä neuvonta ja innovaatiot -luokkaan lasketuista tapahtumista, joiden voi katsoa tukevan innovaatiotoimintaa olivat mm. useat biotalouteen liittyvät tapahtumat ja hyönteistalouden tutkija- ja toimijatapaaminen. Järjestetyillä tapahtumilla on voitu tukea myös valtakunnallisten koordinaatiohankkeiden toimintaa. Lisäksi maaseutuverkoston puitteissa on organisoitu EIP-rahoitukseen (European Innovation partnership) liittyvää tiedotusta ja sidosryhmätapahtumia.

Maaseutuverkosto nimesi vuosiksi 2015–2016 Innovaatiot-teemaryhmän, jossa edistettiin keskustelua innovaatiotoiminnan merkityksestä maaseudun kehittämistoiminnassa. Innovaatiot-työryhmä keskittyi myös nostamaan esille maaseudun kehittämisohjelman toteutukseen liittyviä uusia ajatuksia ja toimintatapoja. Työryhmä on erityisesti painottanut tarvetta keskittyä ohjelman tulosten tunnistamiseen ja levittämiseen. Ohjelman puitteissa

pitäisi olla enemmän keinoja, joilla kiinnostuneet organisaatiot voisivat tarttua joustavasti hyväksi havaittuihin toimintatapoihin.

Maaseutuverkoston toiminta mahdollistaa innovaatioleirien järjestämisen palvelupaketteja hyödyntämällä. Toimintatapa on osoitus halusta kehittää verkostotoimintaa ja luoda puitteita innovaatiotoiminnan syntymiselle. Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä erityisesti Leader-ryhmien edustajat nostivat esille verkoston mahdollistamat kansainväliset kontaktit.

- **Arviointikysymys 53:** Missä määrin maaseutuverkosto onnistui luomaan puitteet elinkeinotoimintaa uudistaville tapahtumille?

Innovaatioita synnyttäviä ja elinkeinotoimintaa uudistavia tapahtumia ei arvioinnin näkökulmasta ole tarpeenmukaista erottaa toisistaan. Jossain tapahtamussa on voitu käsitellä esim. ympäristönsuojeluun liittyviä kysymyksiä, joilla ei välttämättä ole suoria elinkeinotoimintaa uudistavia vaikutuksia, mutta välillisesti nekin ovat oleellisia maaseudun liiketoimintaympäristön kehittämisessä.

Jo useaan otteeseen esille nostettu yrittäjyys-työryhmän työskentely on osoitus maaseutuverkoston toiminnasta, joka tähtää elinkeinotoiminnan uudistamiseen. Teema-ryhmän ja palvelupakettien avulla on tavoitettu yrittäjiä, jotka voivat saada ideoita ja rahoitusmahdollisuuksia oman liiketoimintansa uudistamiseen. Yrittäjäjärjestöt on saatu aikaisempaa paremmin mukaan maaseutuverkoston toimintaan, mikä voi tulevaisuudessa vahvistaa tiedonvälitystä maaseudun kehittämisen rahoitusmahdollisuuksista.

Hyvä esimerkki palvelupakettien hyödyntämisestä ovat myös erilaiset opintomatkat, joiden aikana yrittäjät voivat irrottautua omista rutiineista ja katsoa omaa toimintaansa uudesta näkökulmasta. **Myös Nuoriso-teemaryhmässä edistettiin elinkeinotoiminnan uudistumista järjestämällä nuorille yrittäjille yrittäjyysleiri, joka huipentui osallistumiseen Slush-tapahtumassa.**

Ylipäätään palvelupaketit ovat hyvä esimerkki toimintamuodosta, joka mahdollistaa omaehtoisten ja fokuoituneiden tapahtumien suunnitteluun mm. innovaatiotoiminnan tai elinkeinojen uudistamisen näkökulmasta. Yksi palvelupakettiteema on myös suoraan osoitettu innovaatioleirien järjestelyihin.

Muita arviointihavaintoja:

Innovaatioiden edistäminen ja elinkeinotoiminnan uudistaminen ovat teemoja, joihin maaseutuverkosto voi lähinnä luoda puitteita. Verkoston rooli on vääjäämättä välillinen, koska yritysten ja muiden organisaatioiden toimintaa uudistavia innovaatioita ei voi

toteuttaa yksikään ulkopuolinen taho. Maaseutuverkoston toimintamuodot voivat tukea myös innovaatioiden syntymistä ja leviämistä. Esimerkiksi teemaryhmät syventävät tiettyjä aihepiirejä ja kokoavat sen ympärille asiasta kiinnostuneita toimijoita luoden yhteyksiä heidän välilleen.

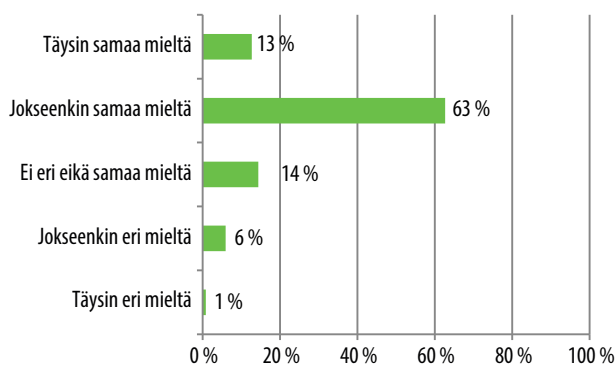
Ohjelmakauden loppupuoliskolla maaseutuverkoston puitteissa on syytä pohtia, miten keskeiseen roolin innovaatiotoiminnan edistämässä voidaan nostaa ohjelman tulosten tunnistaminen ja niistä viestiminen. Mahdollisten uusien toimintatapojen, jolla tuloksia jalkautetaan ja niiden käyttöönottoa tuetaan, voidaan katsoa vastaavan tavoitteeseen innovaatiotoiminnan edistämisestä.

Maaseutuverkoston toiminnassa on kiinnitetty huomiota myös siihen, että maaseudun kehittämisohjelman ja verkoston toiminta uusiutuisi. Verkostopalvelut-yksikkö osallistuu aktiivisesti kansainväliseen toimintaan ja on kehittämismyönteinen suhteessa omaan toimintaansa.

4 Verkostopalvelut-yksikkö ja verkoston kehittäminen

Arvioinnin yhteydessä toteutetuissa haastatteluissa ja sähköisessä kyselyssä on käyty läpi maaseutuverkoston toiminnan lisäksi myös yksityiskohtaisemmin verkostopalvelut-yksikön työtettä. Arvioinnin näkökulmasta maaseutuverkostoa ja verkostopalvelut-yksikköä ei ole mahdollista täysin erottaa toisistaan. Maaseutuverkosto on abstrakti kokonaisuus, joka konkretisoituu verkostoitumista edistävien resurssien ympärille. Verkostopalvelut-yksikkö on keskeisin resurssi ja toiminnan koordinaattori. Maaseutuverkosto-käsitteellä voi kuvata monenlaista maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvää yhteistyötä, mutta toiminta tulee näkyväksi vain tilastoitujen toimenpiteiden ja erilaisten raporttien kautta.

Verkostopalvelut-yksikköä onkin tärkeä käsitellä myös omana organisaationaan, jonka toiminta voi vahvistaa tai heikentää verkoston toimintaedellytyksiä. Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä kartoitettiin vastaajien näkemyksiä verkostopalvelut-yksikön toimintatavoista pyytämällä ottamaan kantaa väitteeseen: ”verkostopalvelut on onnistunut erinomaisesti työssään koordinoida ja aktivoida maaseutuverkoston toimintaa”. 13 % vastaajista oli täysin samaa mieltä ja 63 % jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa. Ainostaan 7 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteen kanssa.

Kuvio 3. Verkostopalvelut on onnistunut erinomaisesti työssään koordinoida ja aktivoida maaseutuverkoston toimintaa (n = 120)

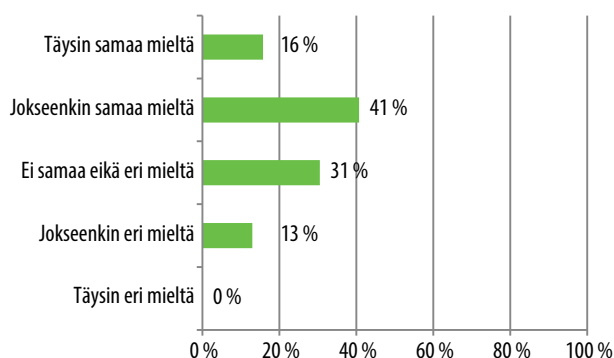
Vastaajilla oli mahdollisuus kuvailla omin sanoin verkostopalvelut-yksikön toimintaa. Myös avovastauksissa verkostopalveluiden toimintaa kuvaillaan hyvin positiivisesti. Yksikössä työskentelevien henkilöiden sanotaan olevan energisiä, iloisia ja kokeilunhaluisia. Osa vastaajista nostaa esiin, että verkostopalvelut ovat tarttuneet aktiivisesti uudenlaisiin ideoihin ja ovat avoimia ehdotuksille.

Verkostopalvelu-yksikön toiminnasta nostetaan esille heidän antamansa tuki tapahtumien järjestämiseen sekä uudenlainen ote viestinnässä. Viestintäverkostoa pidetään merkittävänä tekijänä. Vastaajat korostavat voimakkaasti verkostopalvelut-yksikön tekemään työtä ihmisten yhteensaattamiseksi ja yhteyksien luomiseksi. Eräs vastaaja kuvaa, kuinka verkosto on pystynyt aikaisempaa paremmin aktivoimaan paikallisia toimijoita ja kehittämään heidän toimintaedellytyksiään. Luonnollisesti verkostopalvelut-yksikkö näkyy sidosryhmille tapahtumien järjestämisen ja viestintätoimenpiteiden kautta. Muutamat vastaajat nostavat esiin myös KV-yhteistyön, jossa yksikön työntekijöiden on sanottu näkyneen positiivisesti. Jokunen vastaaja epäilee, että verkostopalvelut-yksikön toiminta on keskittynyt erityisesti Leader-ryhmiin ja muiden sidosryhmien kohdalla näkymä ei välttämättä ole yhtä selkeä.

Arvioinnin yhteydessä tehdyissä haastatteluissa ja muutamissa kyselykommenteissa nostetaan esiin verkostopalvelut-yksikön kova työmäärä suhteessa käytössä oleviin resursseihin. Osa toimijoista kokee, että varsinaisen verkostotoiminnan organisointiin tulisi ohjata lisää henkilöresursseja, eikä verkostopalvelut-yksikön työntekijöiden aikaa pitäisi käyttää niin paljoa käytännön tapahtumajärjestelyihin liittyviin asioihin.

Verkostopalvelut-yksikön toimintaan suhtaudutaan hyvin positiivisesti. Tämä näkyy myös toisessa sähköisen kyselyn kysymyskokonaisuudessa, jossa vastaajia pyydettiin hyvin yksiselitteisesti ottamaan kantaa väittämään: Maaseutuverkosto toimii nyt paremmin kuin ohjelmakaudella 2007–2013.

16 % vastaajista oli täysin samaa mieltä väittämä kanssa ja 41 % vastaajista jokseenkin samaa mieltä. Ainostaan 13 % oli jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa ja 31 % ei osannut ottaa kysymykseen selkeää kantaa. Enemmistö vastaajista suhtautuu maaseutuverkoston toiminnan kehittymiseen lievästi positiivisesti verrattuna edelliseen ohjelmakauteen ja vain pieni osa vastaajista kokee kehityksen olleen negatiivista. Huomionarvoista on, että ainostaan 11 vastaajaa 120:sta koki, ettei osannut ottaa kysymykseen kantaa, koska ei ollut seurannut aikaisempaa ohjelmakautta. Kysely on tavoittanut kokeneita maaseudun kehittämishjelman toimijoita.

Kuvio 4. Maaseutuverkosto toimii nyt paremmin kuin ohjelmakaudella 2007–2013 (n = 108)

Vastaajilla oli mahdollisuus perustella antamaansa näkemystä. Samaa mieltä väittämän kanssa olleet vastaajat korostivat erityisesti verkoston näkyvyyden lisääntyneen sekä viestinnän olevan aikaisempaa paremmin toteutettua. Viestintäverkosto nostettiin esimerkiksi esille muutamissa vastauksissa ja alueiden viestinnän tukemista pidettiin hyvänä linjana. Viestinnän ja näkyvyyden rinnalla kiitettiin verkoston jatkuvasti vakiintuneempaa toimintaa, mikä näkyy konkreettisena yhteistyönä eri tasoilla sekä hyvinä kontakteina kenttään. Palvelupaketit nostettiin monessa vastauksessa esille onnistumisena.

Neutraalisti toimintaan suhtautuvista vastaajista osa koki, ettei toiminnan näkyvyys ole ratkaisevasti lisääntynyt tai toiminnassa ei ole tapahtunut mitään selkeää kehitystä. Osa korosti, että toiminta on ollut hyvää molemmilla ohjelmakausilla. Joidenkin mielestä osa asioita on mennyt eteenpäin, mutta viestintä ja osa toiminnasta on huonontunut. Toiminta on saatettu kokea esimerkiksi liian Leader-keskeiseksi.

Muutamit eri mieltä väittämän kanssa olleista vastaajista korostavat edellisen ohjelmakauden onnistumisia. Osassa vastauksia nostetaan esiin selkeämmin nykyiseen toimintaan liittyviä kehittämissuhteita. Toiminnan koetaan keskittyneen liiaksi Leader-toimintaan, jolloin toiminta ei tarpeeksi vastaa muiden sidosryhmien tarpeisiin. Vastaajat toivovat, että kentän ääntä kuultaisiin paremmin, jolloin tilaisuuksien ohjelma vastaisi paremmin tarpeita. Erään vastaajan mukaan ohjelmaa hankitaan tällä hetkellä liikaa ulkopuolelta. Muutamit vastaajat kuvaavat, kuinka verkoston toiminta on välillä kiireen leimaamaa, eikä tapahtumiin tai muuhun toimintaan aina pääse sen takia osallistumaan. Hyvät ideat pitäisi ”myydä” kentällä paremmin ja aikaisemmin.

Verkostopalvelut-yksikön näkökulmasta huomioitavaa on, että monet niin positiivisista kuin negatiivisistakin vastauksista näyttävät koskevan erityisesti käytännön työtä tekevää yksikköä, eivätkä maaseutuverkostoa kokonaisuutena tai yhteenkokoavana ajatuksena.

5 Johtopäätökset ja kehittämissuositukset

Ulkoisen arvioinnin yhteydessä maaseutuverkosta on käsitelty maaseudun kehittämissuositusten arviointisuunnitelmassa asetettujen arviointikysymysten ja muiden arvioinnin näkökulmasta kiinnostavien teemojen kautta. Maaseutuverkosto on abstrakti kokonaisuus, johon voidaan katsoa kuuluvan kaikenlainen maaseudun kehittämissuositusten puitteissa tehtävä yhteistyö. Verkosto konkretisoituu usein verkostopalvelut-yksikön toiminnan kautta – erityisesti tapahtumien järjestäminen ja ohjelmaan liittyvä viestintä. Maaseutuverkoston tavoitteena on edistää maaseudun kehittämissuositusten toimintaa houkuttelemalla työhön mukaan uusia sidosryhmiä, kehittämällä ohjelman toimeenpanoon liittyvää osaamista, viestimällä ohjelman mahdollisuuksista ja tuloksista sekä tukemalla innovaatioiden syntymistä maaseudulla.

Maaseutuverkosto on Suomessa luonteeltaan avoin – sillä ei ole varsinaisia jäseniä. Meillä olevalla ohjelmakaudella toiminnassa on haluttu painottaa alueellista ulottuvuutta. Toiveena on, että alueelliset toimijat verkostoituisivat keskenään ja järjestäisivät toimintaa omaehtoisesti ilman, että toimintaa koordinoivan verkostopalvelut-yksikön tarvitsisi käyttää organisointiin pelkästään omia työresurssejaan. Maaseutuverkosto on hyvin monitahoinen toiminto, jonka merkitys maaseudun kehittämissuositusten tavoitteille on välillinen. Toiminnan merkityksen yksiselitteinen osoittaminen ei ole mahdollista. Arvioinnin tavoitteena onkin ollut selvittää, millä tavalla maaseutuverkostolle osoitetut tavoitteet näyttävät toteutuvan ja esittää ideoita siitä, millä tavoin maaseutuverkoston toimintaa voitaisiin jäljellä olevalla ohjelmakaudella kehittää. Arviointi palvelee verkostopalvelut-yksikön kehittämistoimintaa.

Maaseutuverkoston ja sitä koordinoivan verkostopalvelut-yksikön toimintaa ei ole mahdollista erottaa toisistaan. Sidosryhmien näkökulmasta nämä ovat usein sama asia, eikä esimerkiksi alueellista yhteistyötä ole aina luontevaa tunnistaa maaseutuverkoston toiminnaksi, vaikka se voisi sitä toiminnalle annettujen määritelmien mukaan ollakin. Verkostotoiminnan yhteinen tavoite on maaseudun kehittämissuositusten edistäminen ja maaseudun elinvoimaisuuden tukeminen. Maaseutuverkosto ja verkostopalvelut-yksikkö ovat työkaluja toteuttaa näitä tavoitteita.

Arvioinnin perusteella näyttää siltä, että maaseutuverkoston toiminta on hyvin organisoitua ja se vastaa sille asetettuihin tavoitteisiin. Verkostopalvelut-yksikön käytössä olevia henkilö- ja viestintäresursseja hyödynnetään aktiivisesti. Osa arvioinnin yhteydessä haastatelluista henkilöistä on nostanut esiin, että verkostopalvelut-yksikön työmäärä on kasvanut liiankin suureksi. Toiminnassa on selkeää jatkuvuutta edellisen ohjelmakauteen, mikä näkyy verkostotoiminnan vakiintumisena ja näkyvyyden lisääntymisenä. Verkoston arvo on kasvanut pitkäjänteisen työn ansiosta.

Verkostopalvelut-yksikkö toimii ammattimaisesti ja yksikön työntekijöitä kuvataan energisiksi ja kokeilunhaluisiksi. Yksikkö on valmis kokeilemaan ja kehittämään uudenlaisia työtapoja sekä muuttamaan omaa toimintaansa jatkuvan arvioinnin ja palautteen perustella. Erityisesti kehittämisohjelmaan liittyvän viestinnän kuvataan olevan aikaisempaa ammattimaisempaa ja tavoitteellisempaa. Viestinnän kehittyminen näyttää liittyvän hyvin organisoituun yhteistyöhön.

Vaikka arvioinnin perusteella ei voida yksiselitteisesti kuvata, kattaako verkosto aikaisempaa enemmän toimijoita, on arvioinnin yhteydessä nostettu useita kertoja esiin, että verkosto on aikaisempaa laajempi ja sillä on selkeämmin alueellinen ulottuvuus. Verkosto-toimintaa on onnistuttu laajentamaan erityisesti teemaryhmätyöskentelyn avulla. Työryhmien vetäjät ovat olleet asialleen omistautuneita henkilöitä, jotka ovat pystyneet tuomaan verkoston piiriin uusia toimijoita ja puheenaiheita. Teemaryhmät ovat erinomainen väline käsitellä erilaisia aihepiirejä ja tunnistaa niihin liittyviä kehittämiskohteita.

Teemaryhmien lisäksi verkoston toiminnasta ovat nousseet esille palvelupaketit, joiden avulla vastuuta toiminnan järjestämisestä on voitu ohjata selkeämmin alueellisille ja paikallisille toimijoille. Palvelupaketit on otettu erinomaisesti vastaan ja järjestäjät itse arvioivat niiden avulla toteutetut tapahtumat hyvin onnistuneiksi ja organisaatioiden toiminnan kannalta merkittäviksi. Palvelupakettien avulla maaseutuverkoston toimintaan voidaan jatkossa entistä hajautetummin tuoda niitä toimijoita, joita keskeiset sidosryhmät näkevät tärkeiksi.

Maaseutuverkosto tavoittaa hyvin maaseudun kehittämisohjelman toteutuksen kannalta relevantit toimijat. Verkoston ytimen muodostavat Leader-yhdistysten ja ELY-keskusten henkilöstö, jolla on merkittävä vaikutus siihen, miten maaseudun kehittämisohjelma jalautuu alueille. Verkoston luonteva rooli on palvella erityisesti tätä ryhmää, jolloin heidän osaamisensa kehittyminen ja uudet yhteydet välittyvät ohjelman toteutukseen.

Arvioinnin yhteydessä toteutetussa sähköisessä kyselyssä Leader-ryhmien ja ELY-keskusten työntekijät tunnistavat maaseutuverkoston toiminnan kehittäneen heidän mahdollisuuksiaan edistää maaseudun elinvoimaisuutta. Maaseutuverkoston toiminta on auttanut heitä luomaan uusia yhteyksiä, koulutukset ovat tuoneet tietoa ja verkostot tarjoavat

viestintään uudenlaisia mahdollisuuksia sekä vertaitukea. Arvioinnin yhteydessä on jonkin verran esitetty, että maaseutuverkoston toiminta olisi liian keskittynyttä Leader-toimintaan.

Maaseudun kehittämisohjelman viestintää tehdään verkostopalvelut-yksikön, maa- ja metsätalousministeriön sekä Maaseutuviraston yhteistyöllä. Yhteistyötä pidetään sujuvana, eikä toimijoiden roolien erottelu ole aina tarkoituksenmukaista. Viestinnän keskeisin onnistuminen on koko maan kattavan viestintäverkoston kokoaminen sekä alueellisten viestintähankkeiden tukeminen. Maaseudun kehittämisohjelmalla on käytössään hyvin laaja viestintäresurssi, joka kattaa koko maan ja jota voidaan ainakin jossain määrin koordinoida keskitetysti. Tämä viestintäresurssi toimii kaksisuuntaisesti – se välittää viestejä ja kerätä tietoja sekä hyviä esimerkkejä ohjelman tuloksista. Ohjelman loppukauden tulosviestinnässä tämä on hyvin arvokas resurssi.

Viestinnän suhteen arvioinnissa on pohdittu, missä määrin varsin hyvin resursoitua viestintää kannattaa kohdentaa ns. suuren yleisön palveluun ja missä määrin resursseilla pitäisi tavoitella hyvin tarkasti kohdettuja ohjelmatoimijoita tai potentiaalisia tuenhakijoita kehittämisohjelman etenemiseen perustuen. Maaseudun kehittämisohjelman viestinnästä toteutetaan erillinen arviointi, jonka puitteissa tähän kysymykseen on hyvä keskittyä.

Maaseudun innovaatiotoiminnan edistämässä maaseutuverkoston rooli on vääjämättä hyvin välillinen, koska innovaatioita ei voi kehittää asian omistavien organisaatioiden ulkopuolella. Maaseutuverkosto on kuitenkin pystynyt järjestämään puitteita innovatiiviselle verkostoitumiselle ja tiedonvaihdolle. Palvelupaketteja voi mm. käyttää innovaatioleirien toteuttamiseen. Lisäksi maaseutuverkoston ydintoimijat ovat itse valmiita kehittämään toimintaa ja hakemaan uudenlaisia ratkaisuja ohjelmatoiminnan kehittämiseksi.

Kaiken kaikkiaan arvioinnin johtopäätöksenä voi esittää, että maaseutuverkosto on toimiva työkalu, joka tavoittaa maaseudun kehittämisohjelman toimeenpanon näkökulmasta keskeisiä toimijoita ja pystyy tarvittaessa levittämään tehokkaasti kehittämisohjelmaan liittyviä viestejä. Maaseutuverkostolle asetetut tavoitteet kuvaavat tällä hetkellä verkoston kehittymistä ja ominaisuuksia. Jatkossa ne voisivat kytkeytyä selkeämmin maaseudun kehittämisohjelman tavoitteisiin, jos ohjelman etenemisestä ja tuloksista saadaan helposti hyödynnettävää tietoa. Vahvempi kytkeytyminen kehittämisohjelman tavoitteisiin mahdollistaisi konkreettisempien tavoitteiden asettamisen maaseutuverkoston kehittämiseksi.

Arvioinnin perusteella verkostopalvelut-yksikölle voi esittää seuraavia kehittämis ehdotuksia, joiden avulla maaseutuverkoston vaikuttavuus suhteessa kehittämisohjelman tavoitteisiin voi edelleen kasvaa:

Teemaryhmien toimintaa ja palvelupakettien kehittämistä tulee edelleen jatkaa

Sekä teemaryhmiä että palvelupaketteja pidetään erinomaisina työkaluina laajentaa ja toteuttaa verkoston toimintaa. Palvelupakettien osalta on ratkaistava, miten toimintaa voidaan ohjelman kehittämisohjelman puitteissa jatkaa, jonka jälkeen mahdollisuutta hyödyntää palvelupaketteja pitää markkinoida aktiivisesti pitämällä esillä esimerkkejä jo järjestetystä toiminnasta. Palvelupaketit ovat erinomainen mahdollisuus tuoda toimintaan lisää käytännön kehittämistyötä tekeviä organisaatioita ja yrittäjiä. Alueellisilla ja paikallisilla toimijoilla on verkostopalvelut-yksikköä paremmat mahdollisuudet fokusoida toimintaa alueellisesti relevantteihin teemoihin.

Teemaryhmiä kannatta hyödyntää myös jatkossa. Ne ovat laajentaneet verkoston aihepiirejä ja tehneet toimintaa tutuiksi uusille toimijoille. Teemaryhmät ovat onnistuneet hyödyntämään palvelupaketteja ja nostaneet tietoisuutta kehittämistyön tukimuodoista. Asiasta innostuneet vetäjät sitoutuvat parhaimmillaan toimimaan verkoston tavoitteiden eteen myös muiden töidensä puitteissa. Teemaryhmien perustamisessa kannattaa edelleen kuulla sidosryhmien näkemyksiä sopivista teemoista ja henkilöistä. Toisaalta esimerkiksi yrittäjyys-teemaisen verkoston jatkaminen tuntuu kehittämisohjelman tavoitteiden kannalta relevantilta koko ohjelmakauden ajan. Jatkossa tulisi harkita, voisivatko teemaryhmien aikajänteet ja tavoitteet olla toisistaan poikkeavia. Käynnissä voisi olla yhtä aikaa sekä hyvin fokusoituneita mutta lyhempiä ryhmiä että laaja-alaisempia ja pitkäjänteisempiä ryhmiä.

Vaihtoehtoja viestinnän resurssien kohdentamiseen tulee kartoittaa huolellisesti

Maaseutuverkoston ja laajemmin maaseudun kehittämisohjelman viestintä on arvioinnin perusteella kehittynyt positiivisesti ja sitä toteutetaan ammattimaisesti. Kehittämisohjelman viestinnän ympärille on rakentunut alueellisista viestintähankkeista ja muista viestintää toteuttavista toimijoista koostuva valtakunnallinen viestintäverkosto. Viestintäverkosto on merkittävä resurssi, jota maaseutuverkoston puitteissa on mahdollista hyödyntää ohjelmakauden loppupuoliskolla esim. tulosviestinnän toteutuksessa.

Kehittämisohjelman viestinnästä ollaan toteuttamassa erillinen arviointi, jonka puitteissa tulisi erityisesti pohtia kysymystä viestinnän resurssien kohdentamisesta. Osa maaseutuverkoston viestinnästä on suunnattu ns. suurelle yleisölle ja sen tarkoituksena on ylipäätään kehittää positiivista mielikuvaa asioista, joita maaseu-

tuohjelma edistää. Kehittämisohjelmalla on velvollisuus viestiä toiminnasta avoimesti ja kertoa sen tuloksista, mutta toimintaan voi ohjata resursseja erilaisin painotuksin. Osa suuren yleisön viestintään käytetyistä resursseista voisi palvella myös sellaisia kohdennetumpia viestintätoimenpiteitä, joilla koetetaan tavoitella kehittämisohjelman edistymisen ja vaikuttavuuden kannalta oleellisia kohderyhmiä.

Resurssien kohdentaminen edellyttää kehittämisohjelman tulosten tunnistamista ja niiden yhteistä käsittelyä maaseutuverkoston viestintää koordinoivien ja ohjelman substanssista vastaavien toimijoiden kesken. Viestintää koskevan arvioinnin yhteydessä on hyvä miettiä, millaisia resursseja ja toimenpiteitä viestinnässä on eri tavoitteiden osalta ylipäätään mahdollista toteuttaa.

Perustetaan teemaryhmiä, jotka keskittyvät kehittämisohjelman tulosten jalkauttamiseen

Ohjelmaperusteisen kehittämistyön suurimpia haasteita on saavutettujen tulosten tunnistaminen ja niiden levittäminen sellaisille organisaatioille, jotka olisivat kehitettyjen toimintatapojen potentiaalisia hyödyntäjiä. Monet mielenkiintoiset kehittämishankkeet eivät saavuta merkittävää vaikuttavuutta, koska niiden tulokset eivät leviä muihin organisaatioihin. Hyvien käytäntöjen kerääminen ja niistä tiedottaminen ovat tärkeitä tavoitteita, mutta toimintojen toteutus ei useinkaan saavuta toivottua tehoa. Tämä johtuu pitkälti siitä, ettei levittämistyössä kiinnitetä tarpeeksi huomiota siihen, miten käytäntöjen vastaanottaminen ja soveltaminen uudessa kontekstissa on käytännössä mahdollista. Käyttöönotto edellyttää keskeisten henkilöiden sitoutumista, resursseja ja aikaa. Hyvien käytäntöjen levittämisen rinnalla tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota käytäntöjen vastaanottamiseen.

Maaseutuverkostolla on erinomaiset edellytykset tunnistaa ja levittää maaseudun kehittämisohjelman tuloksia ja keskeisimpiä onnistumisia. Maaseutuverkosto on työkalu, jolla kehittämisohjelman vaikuttavuutta voi parantaa. Yksi mahdollisuus toteuttaa tätä tavoitetta olisi perustaa hyvin fokuoituneita teemaryhmiä, joiden tarkoituksena on poimia yksi keskeinen kehittämisohjelmassa syntynyt toimintamalli tai tuote ja levittää sitä selkein resurssein potentiaalisille hyödynsajille. Levittämisresurssi voi tarkoittaa mallintamista ja muuta käyttöönottoon liittyvää ohjeistusta, seminaareja, kahdenkeskeisiä tapaamisia tai vaikkapa käyttöönoton ympärille rakennettuja vertaisverkostoja. Teemaryhmän johtoon olisi hyvä asettaa kyseisen toimintamallin tai tuotteen kehittäneen hankkeen avainhenkilöitä. Teemaryhmien kautta maaseutuverkosto voisi vahvistaa kehittämishankkeiden keskeisten tulosten vaikuttavuutta resursoimalla niiden levittämistä ja käyttöönottoa. Työtä voidaan tukea samalla myös laajemmin viestinnän resursseilla. Yhtenä luon-

tevana yhteistyökumppanina toiminnassa voisivat toimia kehittämisohjelman valtakunnalliset koordinaatiohankkeet.

Harkitaan toiminnan tavoitteiden kohdistamista uudella tavalla

Maininta maaseutuverkoston avoimesta luonteesta toistuu arviointiraportissa useaan otteeseen. Verkostolla ei ole varsinaisia jäseniä, vaan se on ennemminkin nimi kokoelmalle erilaista toimintaa ja toimijoita, jotka pyrkivät edistämään maaseudun kehittämisohjelman toteutumista ja vaikuttavuutta. Maaseutuverkostoa ei itsessään voi pitää toimijana, vaan keskeisiksi toimijoiksi nousevat verkostopalvelut-yksikkö sekä muut organisaatiot, jotka viestivät kehittämisohjelmasta ja järjestävät verkostoitumista tukevaa toimintaa.

Jos maaseutuverkosto ei ole toimija, jolle voidaan asettaa omia tavoitteita, voidaan se sen sijaan nähdä toiminnan tuloksena. Tällöin tavoitteenasetannan näkökulmasta tärkeämpää olisi pohtia, millaisia tavoitteita asetetaan verkostopalvelut-yksikölle tai maaseutuverkoston ohjausryhmälle, että ne oman toimintansa kautta edistäisivät maaseutuverkoston muodostumista tietyntylaiseksi kokonaisuudeksi.

Verkostopalvelut-yksikön toimintaa voitaisiin määritellä tarkemmin esimerkiksi vuosittain sen kautta, millaista tukea halutaan antaa ELY-keskuksille, Leader-ryhmille ja muille toimijoille tai missä teemassa on erityisesti tärkeää olla aktiivinen ja millä tavalla. Vahvemmin määritelty toimijuus voi auttaa selkiyttämään maaseutuverkostoon liittyvien toimijoiden rooleja ja odotuksia.

Liite 1.

Yhteenveto sähköisen kyselyn tuloksista

Maaseutuverkoston ulkoisen arvioinnin yhteydessä toteutettiin sähköinen kysely, jossa kartoitettiin sidosryhmien näkemyksiä verkoston toimintatavoista sekä verkoston merkityksestä osana maaseutuohjelmaa ja maaseudun kehittämistyötä.

Kyselyn tuloksia on hyödynnetty arviointiraportissa useiden arviointikysymysten kohdalla yhdessä muiden aineistojen kanssa. Kyselyaineiston hyödynnettävyyden nimissä tuloksia käsitellään kuitenkin vielä erikseen tässä liitteessä, jolloin kaikki relevantti aineisto voi palvella maaseutuverkoston toiminnan kehittämistä.

Aineisto on jaettu kuuteen osaan. Ensin käydään läpi kyselyn vastaajaprofiili ja vastaajien näkemykset heidän aktiivisuudestaan ja tavoista osallistua maaseutuverkoston toimintaan. Tämän jälkeen selvitetään organisaatioiden keskinäisen yhteistyön aktiivisuutta. Kolmantena kohtana esitetään vastaajien arviot maaseutuverkoston tavoitteista ja toiminnasta. Seuraavaksi vastaajilla oli mahdollisuus arvioida oman työn merkitystä maaseudun kehittämisessä ja maaseutuverkoston merkitystä oman työtehtävän tukena. Viidentenä teemana kyselyssä käsiteltiin maaseutuverkoston toimintaan jäsentäviä palvelupaketteja ja lopuksi vastaajat saivat kommentoida verkostopalvelut-yksikön toimintaa. Kyselyn tulokset raportoidaan siis seuraavien osioiden kautta:

- Vastaajien profiili ja osallistuminen maaseutuverkoston toimintaan
- Sidosryhmien keskinäinen yhteistyö
- Arviot maaseutuverkoston tavoitteista ja toiminnasta
- Maaseutuverkoston merkitys vastaajien työtehtävien toteuttamisessa
- Arviot palvelupakettien merkityksestä
- Arviot verkostopalvelut-yksikön toiminnasta

Kyselyn tulokset on raportoitu suoraviivaisesti. Käsiteltävien teemojen taustoihin ja tulosten tulkintaan liittyviä huomioita on esitetty arviointiraportin leipätekstissä. Avoimien kysymysten kohdalla esittelyssä on keskitytty keskeisten painotusten havainnointiin. Erityisesti on huomioitu eri teemoihin liittyviä kehittämis ehdotuksia.

Vastaajien profiili ja osallistuminen maaseutuverkoston toimintaan

Ulkoisen arvioinnin sähköinen kysely toteutettiin hyödyntämällä verkostopalvelut-yksikön kanssa sovittuja yhteystietolistoja. Ensinnäkin kysely toimitettiin samoille henkilöille, joille oli vuonna 2015 osoitettu alueverkostojen nykytilaa kartoittava kysely. Tämän lisäksi vastauksia pyydettiin maaseudun kehittämisen kevätpäiville vuonna 2016 osallistuneilta henkilöiltä ja toimijoilta, jotka olivat vuosina 2015 ja 2016 hyödyntäneet verkostopalvelut-yksikön organisoimia palvelupaketteja.

Yhteystietolistauksissa oli useita päällekkäisyyksiä, jotka poistettiin ennen kyselyn toteuttamista. Kysely toimitettiin yhteensä 635 henkilölle. Vastaanottajat eivät kata täydellisesti mitään tiettyä toimijajoukkoa, mutta tällä tavalla vastaanottajien voi kuitenkin katsoa kuvaavan hyvin maaseutuverkoston luonnetta avoimena toimintana, jolla ei ole varsinaisia jäseniä ja johon toimijat voivat kokea kuuluvansa hyvin eri tavoin.

Kyselyyn saatiin 120 vastausta. Kyselyn tulosten perusteella vaikuttaa selvältä, että vastaaminen on kiinnostanut henkilöitä, jotka tuntevat maaseutuverkoston toimintaa ja kokevat siihen myös itse osallistuneensa. Kysely ei näytä tavoittaneen henkilöitä, jotka eivät tuntisi maaseutuverkoston toimintaa tai joilla ei olisi selkeää kosketuspintaa maaseudun kehittämissuunnitelmaan. Arvioinnin näkökulmasta tämä ei ole ongelma, sillä maaseutuverkoston tavoitteena on tukea maaseudun kehittämissuunnitelmaa toteuttavien tahojen työssään. Tämän verkoston ydinjoukon, Leader-ryhmät ja Ely-keskukset, kysely vaikuttaa tavoittaneen hyvin.

Kyselyn vastaajat jakoutuivat organisaatioittain seuraavalla tavalla:

Organisaatio	Vastausten lukumäärä	Prosenttiosuus kaikista vastauksista
Leader-ryhmä	47 vastausta	39 %
ELY-keskus	36 vastausta	30 %
Kylätoiminta	11 vastausta	9 %
Maakuntaliitto	5 vastausta	22 %
Maaseutuvirasto	5 vastausta	
Tuottaja- tai yrittäjäjärjestö	5 vastausta	
Kunta tai YTA	3 vastausta	
Yliopisto, AMK tai muu oppilaitos	3 vastausta	
Neuvontajärjestö	2 vastausta	
Maa- ja metsätalousministeriö	2 vastausta	
YTR/MANE	1 vastaus	

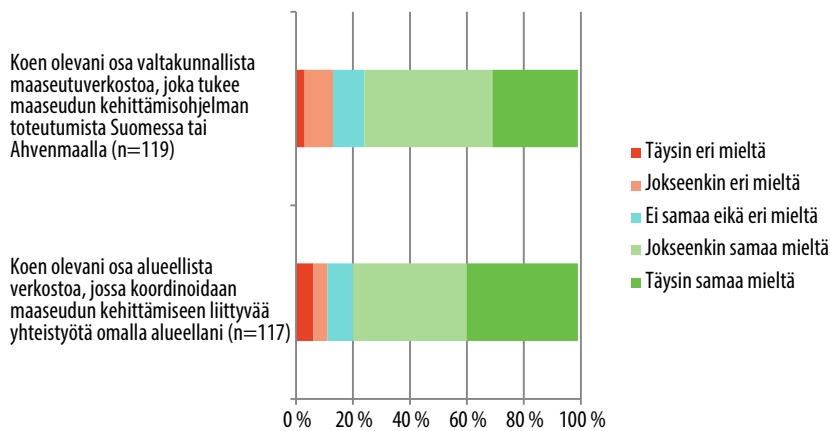
Leader-ryhmien, ELY-keskusten ja kylätoiminnan edustajat muodostavat kaikista vastaajista 78 %. Muista organisaatioista vastauksia on vähemmän. Huomionarvoista on esimerkiksi se, että kukaan vastaajista ei ilmoittanut olevansa maaseutuyrittäjä. Myös kuntien edustajien vähäinen määrä on yllättävää ottaen huomioon toiminnan alueellisen luon-

teen. Analyysia varten ei ole olemassa tietoa siitä, miten paljon kuhunkin ryhmään kuuluvia henkilöitä on ollut vastaanottajien joukossa.

Leader-ryhmät ja ELY-keskukset toteuttavat maaseudun kehittämissuunnitelmaa ja näiden organisaatioiden edustajat ovat keskeinen osa maaseutuverkostoa. Iso osa verkoston kautta kanavoituvasta toiminnasta kohdistuu Leader-ryhmien ja ELY-keskusten työntekijöihin.

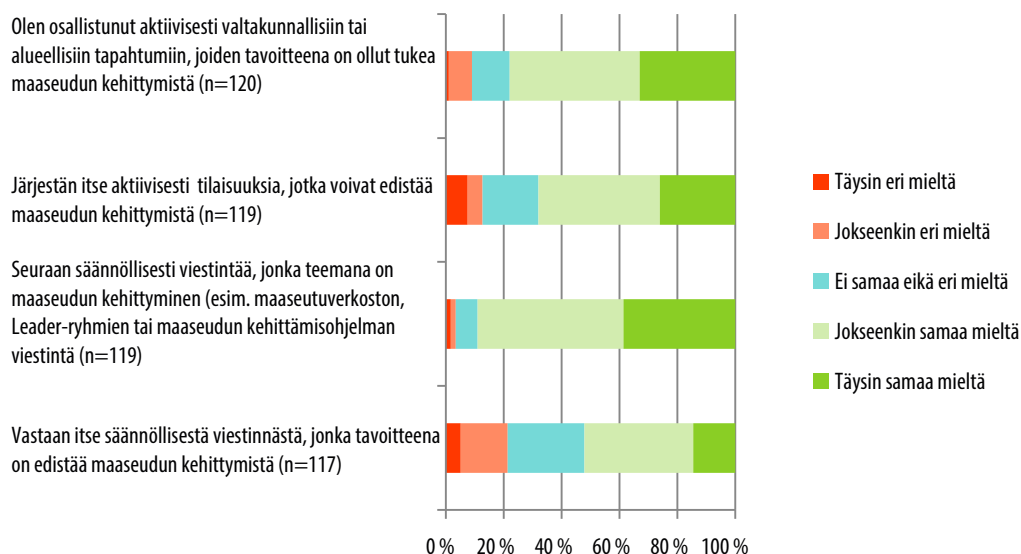
Maantieteellisesti kysely on tavoittanut toimijoita varsin tasaisesti. Eniten vastaajia on ollut Etelä-Pohjanmaan (13 vastausta) ja Pohjanmaan (10 vastausta) ELY-keskusten alueilla. Muilta ELY-alueilta vastaajia on 4–9. 11 vastaajaa ilmoitti edustavansa organisaatiota, jonka näkökulma on valtakunnallinen. Aineistossa ei ole yhtään vastausta Ahvenanmaalta.

Kyselyyn vastanneet henkilöt kokevat varsin vahvasti olevansa osa sekä valtakunnallista maaseutuverkostoa että paikallista maaseudun kehittämistyötä koordinoivia verkostoja. Oheisesta kuviosta käy ilmi, että 75 % ja 79 % vastaajista oli joko jokseenkin tai täysin samaa mieltä verkostoihin kuulumista kuvaavien väitteiden kanssa.

Kuvio 1. Ota kantaa seuraaviin väittämiin asteikolla 1–5 (1= täysin eri mieltä–5 = täysin samaa mieltä)

Vastaajien aktiivisuutta suhteessa maaseutuverkostolle tyypilliseen toimintaan kartoitettiin neljällä väittämällä (kuvio 2). 78 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteen ”Olen osallistunut aktiivisesti valtakunnallisiin tai alueellisiin tapahtumiin, joiden tavoitteena on ollut tukea maaseudun kehittämistä” kanssa. 89 % ilmoitti seuraavansa maaseudun kehittämiseen liittyvää viestintää. Vastaajat olivat harvemmin itse järjestäneet tapahtumia tai vastanneet maaseudun kehittämiseen liittyvästä viestinnästä.

Kuvio 2. Ota kantaa seuraaviin väittämiin asteikolla 1–5 (1= täysin eri mieltä–5 = täysin samaa mieltä)

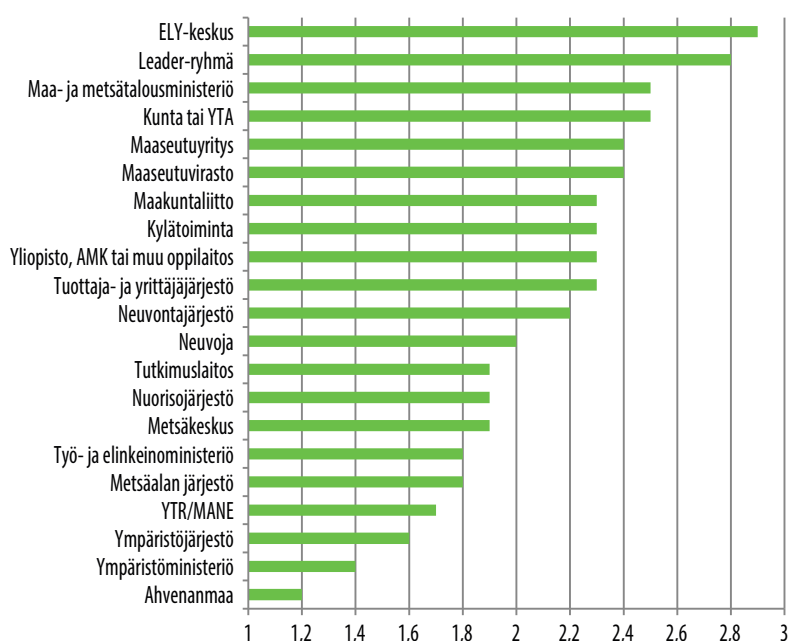
Kyselyyn vastanneet henkilöt kokevat olevansa osa valtakunnallista ja alueellista kehittäjäverkostoa ja he ovat mm. osallistuneet aktiivisesti maaseudun kehitystä tukeviin tilaisuuksiin. Kyselyn vastaajiksi on valikoitunut henkilöitä, joilla on näkemystä ja omakohtaista kokemusta maaseudun kehittämistyöstä, mikä on tärkeää huomioida kyselyn tuloksia tulkitessa.

Sidosryhmien keskinäinen yhteistyö

Vastaajat arvioivat maaseutuverkoston sidosryhmälistasta, miten paljon he tekevät yhteistyötä kunkin organisaatiojoukon kanssa. Yhteistyön aktiivisuutta arvioitiin kolmiportaisesti: 1 = emme ole tehneet yhteistyötä, 2 = yhteistyö on ollut satunnaista ja 3 = yhteistyö on ollut suunniteltua ja säännöllistä. Kysymyksen perusteella voidaan suuntaa-antavasti esittää, miten aktiivisesti eri organisaatiojoukot osallistuvat maaseutuverkoston puitteissa tehtävään yhteistyöhön.

Kuviossa 3 organisaatiojoukkojen aktiivisuus on esitetty edellä mainituista vaihtoehdoista muodostetulla keskiarvolla. Mitä lähempänä organisaation tulos on lukua 3, sitä keskeisempi sen roolin voidaan ajatella olevan maaseutuverkostossa. ELY-keskukset ja Leader-ryhmät erottuvat selvästi muista organisaatioista merkitykseltään. Tulos kuvaa niiden roolia verkoston keskeisinä välittäjinä. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien edustajat ovat olleet myös kyselyn pääasiallinen vastaajajoukko, ja koska he toimivat yhteistyössä monenlaisten organisaatioiden kanssa, eivät eri organisaatiojoukkojen keskinäiset erot muodostuneet erityisen suuriksi.

Ely-keskusten ja Leader-ryhmien lisäksi tuloksista voidaan erottaa kolme organisaatiorypäästä, joiden osallistumisasteet vaihtelevat. Mm. maaseutuyritykset, tuottaja- ja yrittäjäjärjestöt, kunnat, oppilaitokset sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan toimijat muodostavat varsin aktiivisten toimijoiden joukon (keskiarvo 2,2–2,5). Tutkimuslaitosten, nuorisojärjestöjen ja metsäalan toimijoiden keskiarvot jäävät alle kahden. Selvästi verkoston laidoille ovat jääneet ympäristöalan toimijat (ympäristöministeriö, ympäristöjärjestöt). Vain muutama kyselyyn vastanneista oli tehnyt yhteistyötä ahvenanmaalaisten toimijoiden kanssa.

Kuvio 3. Miten aktiivisesti olet tehnyt yhteistyötä seuraavien organisaatioiden kanssa viimeisen vuoden aikana (keskiarvo asteikolla 1–3, jossa 1 = emme ole tehneet yhteistyötä, 2 = yhteistyö on ollut satunnaista ja 3 = yhteistyö on ollut suunniteltua ja säännöllistä)

Vastaajille annettiin mahdollisuus kommentoida yhteistyötä vastaamalla avoimeen kysymykseen *”Keiden toimijoiden kanssa sinun pitäisi tehdä nykyistä enemmän yhteistyötä, että voisit omassa työssäsi edistää maaseudun elinvoimaisuutta?”*.

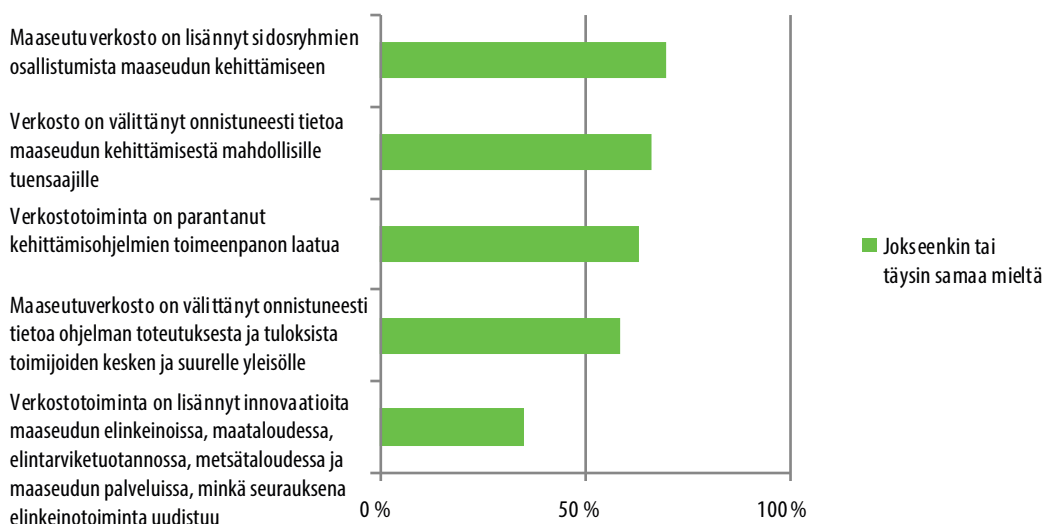
Vastausten joukosta ei nouse esiin yhtä selkeää tahoja, jonka suuntaan yhteistyötä pitäisi rakentaa lisää. Yrittäjät, yrittäjäjärjestöt ja kunnat mainitaan usein. Lisäksi maakuntaliitot saavat paljon mainintoja, mikä osassa vastauksia kytketään tarpeeseen vaikuttaa käynnissä olevaan maakuntaudistukseen. Muutamat vastaajat nostavat kiinnostavasti esiin vähäisen yhteistyön oppilaitosten kanssa, mikä johtuu siitä, ettei omalla alueella ole oppilaitoksia. Maaseutuverkoston toiminnassa tähän voisi olla mahdollista kiinnittää huomiota esim. kannustamalla oppilaitoksia rakentamaan yhteyksiä oman lähialueen ulkopuolelle.

Arviot maaseutuverkoston tavoitteista ja toiminnasta

Vastaajia pyydettiin ottamaan kantaa maaseutuverkoston tavoitteista muodostettuihin väittämiin asteikolla 1 – 5. Ajatuksena oli kartoittaa vastaavien mielikuvia verkoston tavoitteiden toteutumisesta. Kyselyn vastaajat ovat ilmoittaneet tuntevansa maaseutuverkoston toimintaa varsin hyvin, joten vastauksia voi pitää mielenkiintoisena indikaattorina eri toimintojen etenemisestä.

Tavoitteiden toteutumiseen suhtaudutaan varsin positiivisesti. 70 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”maaseutuverkoston lisännyt sidosryhmien osallistumista maaseudun kehittämiseen” kanssa. 66 % oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”verkosto on välittänyt onnistuneesti tietoa maaseudun kehittämisestä mahdollisille tuensaajille” kanssa.

Sen sijaan verkostolle asetettuun tavoitteeseen maaseudun elinkeinotoimintaa uudistavien innovaatioiden levittämisestä suhtaudutaan pessimistisemmin. Tavoitteen kohdalla kyse ei kuitenkaan vaikuta olevan siitä, että siinä olisi vastaajien mielestä epäonnistuttu, vaan siitä, että väittämän toteutumista ei osata arvioida. Tavoite onkin selvästi liian laaja ja luonteeltaan sellainen, ettei maaseutuverkostolla voi olla sen toteutumisessa kuin välillinen rooli.

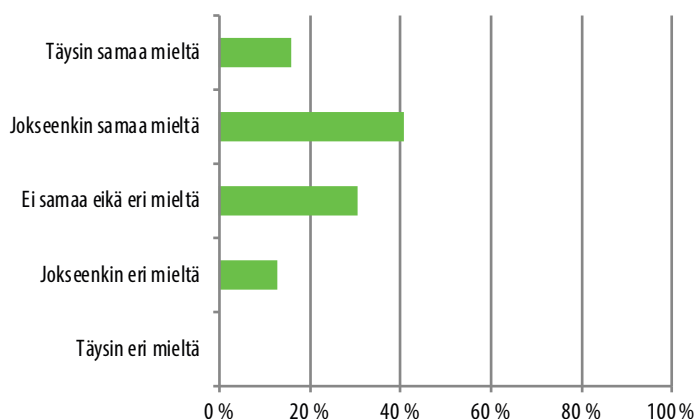

Kuvio 4. Ota omien mielikuviesi perusteella kantaa seuraaviin väittämiin koskien maaseutuverkostolle asetettujen tavoitteiden toteutumista ohjelmakaudella 2014–2020 asteikolla 1–5 (1 = täysin eri mieltä–5 = täysin samaa mieltä). Prosenttiosuus vastaajista, jotka olivat joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa.

Kyselyssä maaseutuverkoston toimintaa on arvioitu myös tarkastelemalla vastaajien näkemyksiä verkoston tämän hetkisestä toiminnasta suhteessa edellisen ohjelmakauden toimintaan. Seuraavasta kuviosta käy ilmi, että enemmistö vastaajista on kokenut maaseu-

tuverkoston toiminnan kehittyneen positiivisesti. Ainostaan 13 % vastaajista oli jokseenkin eri mieltä seuraavan väittämän kanssa ”maaseutuverkosto toimii nyt paremmin kuin ohjelmakaudelle 2007–2013”. Kukaan ei ollut täysin eri mieltä väittämän kanssa.

41 % vastaajista oli väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä ja 31 % ei osannut ottaa kysymykseen selvästi kantaa. Kysymyksen kohdalla voitiin lisäksi kartoittaa vastaajien kokemusta maaseudun kehittämisohjelmasta ja maaseutuverkostosta. Ainoastaan 11 % vastaajista ilmoitti, ettei osaa ottaa kantaa väittämään sen takia, ettei ole seurannut edellisen ohjelmakauden toimintaa. Edellä esitetyt luvut viittaavat ryhmään, jotka ilmoittivat tuntevansa molempia ohjelmakausia.

Kuvio 5. Ota kantaa seuraavaan väittämään: Maaseutuverkosto toimii nyt paremmin kuin ohjelmakaudella 2007–2013 (n = 108; mukana vain ne vastaajat, jotka kokivat pystyvänsä vertailemaan nykytilannetta edelliseen ohjelmakauteen)

Vastaajia pyydettiin perustelemaan oma näkökulma. Samaa mieltä väittämän kanssa olleet henkilöt korostivat verkoston näkyvyyden lisääntyneet sekä viestinnän olleen aikaisempaa paremmin toteutettua. Verkoston toiminta koettiin aikaisempaa vakiintuneempaan, mikä on alkanut näkymään konkreettisena yhteistyönä. Palvelupaketteja pidettiin onnistuneena työkaluna.

Neutraalisti toimintaan suhtautuvat vastaajat korostivat joko toiminnan laadukkuutta molemmilla ohjelmakausilla tai he eivät olleet huomanneet selkeää kehitystä esim. maaseutuverkoston näkyvyydessä. Eri mieltä väittämän kanssa olleet vastaajat korostivat edellisen ohjelmakauden onnistumisia tai esittivät nykytoimintaan liittyviä kehittämisehdotuksia. Toiminta nähtiin mm. liian Leader-keskeisenä ja muutamat vastaajat kokivat, että verkoston toimintaa on leimannut kiire.

Vastaajilla oli mahdollisuus esittää avointa palautetta siitä, *mihin suuntaan verkoston toimintaa tulisi kehittää tulevaisuudessa*. Vastauksista erottuu muutama selkeä kehittämissuunta, joita on ollut hyödyllistä tarkastella vastaajien taustaorganisaation mukaan.

ELY-keskuksia edustavat vastaajat toivovat verkoston painottavan alueellisuutta entistä enemmän. Verkoston toivotaan rakentavan enemmän alueellista yhteistyötä ja ottavan vastuuta alueellisten tilaisuuksien järjestämisestä. Useissa vastauksissa korostetaan tulevaa maakuntauudistusta, jonka suhteen maaseutuverkosto voisi ottaa aktiivisemmän roolin. Yhteistyötä pitää kehittää maakunnallisesti ja ylimaakunnallisesti. Vastaajat epäilevät, ettei maakunnilla tule olemaan merkittäviä resursseja teemassa, jolloin maaseutuverkoston tuki on tärkeää. Jonkin verran ELY-keskusten työntekijöiden vastauksissa toivottiin myös maaseutuverkoston roolin kirkastamista.

LEADER-yhdistyksiä edustaneet vastaajat korostivat paikalliselle kehittämistoiminnalle osoitetun tuen merkitystä. Tukea ja toimintaa tulisi suunnata ruohonjuuritason toimijoille ja heidät pitäisi saada selkeämmin osaksi kehittämistoimintaa. Toiminnan tulisi jalkautua alueille ja tukea paikallista työtä. Leader-toimijat korostavat vastauksissaan selkeästi ELY-keskusten työntekijöitä enemmän viestinnän kysymyksiä. Erityisesti he toivovat suurelle yleisölle suunnattua viestintää ja edunvalvontaa, joka auttaisi rakentamaan positiivista mielikuvaa maaseudusta. Jatkossa on hyvä pohtia, kokevat Leader-ryhmien edustajat, että positiivinen taustaviesti auttaisi heitä toimimaan paremmin omalla alueellaan. Ehkäiseekö median välityksellä negatiiviseksi koettu mieliala kehittämistoimintaa?

Muut vastaajat korostivat sekä paikallisen työn että suurelle yleisölle suunnatun viestinnän tärkeyttä. Nämä kaksi teemaa nousivat selkeästi esille vastauksia, minkä lisäksi esitettiin useita yksittäisiä eri teemoihin liittyviä näkemyksiä. Muutamissa vastauksissa toivottiin verkoston laajenevan perinteisen joukon ulkopuolelle sekä kansainvälisen ulottuvuuden vahvistamista. Osittain viestit ovat myös ristiriitaisia.

Kehittämis ehdotusten muotoilussa on mielenkiintoista se, että niissä maaseutuverkosto typistyy verkostopalvelut-yksikön toiminnaksi. Tämä on hyvin ymmärrettävää, koska yksikkö on näkyvä toimija, jolla on resursseja ja joka voi niiden avulla organisoida toimintaa ja tukea. Maaseutuverkostoa koskevat kehittämis ehdotukset ovat käytännössä verkostopalvelut-yksikölle suunnattuja toiveita.

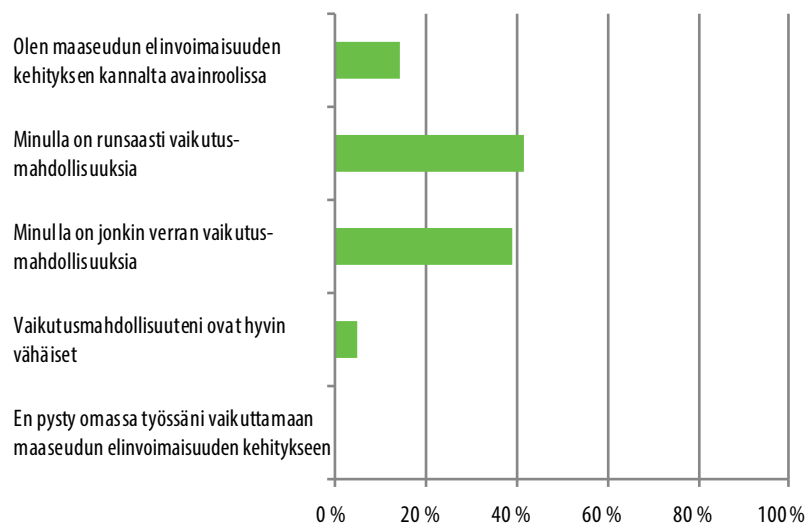
Tällaiset havainnot kannustavat kysymään, tulisiko toiminnan suunnittelussa ja viestinnässä korostaa maaseutuverkoston sijaan verkostopalvelut-yksikön toimintaa ja toimintamalleja.

Maaseudun kehittämistyö

Yksi arvioinnin keskeisistä tavoitteista oli selvittää, tukevatko maaseutuverkoston toiminnaksi katsottavat tapahtumat ja työkalut maaseudun kehittämisohjelman toteuttajia. Tavoittamalla Leader-yhdistysten ja ELY-keskusten työntekijöitä, kyselyssä on voitu tunnistaa sellaisia tukimuotoja, joita kehittämisohjelmaa toteuttavat henkilöt pitävät itselleen hyödyllisinä.

Kyselyn avulla haluttiin lisäksi varmistaa, että verkosto tavoittaa sellaisia henkilöitä, jotka kokevat toimivansa roolissa, jossa heillä on mahdollisuus vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuteen. Esimerkiksi vastaajien kokemus voimattomuus tai kyynisyys kehittämistehtävän edessä olisi asettanut verkoston työlle monenlaisia haasteita.

Seuraavasta kuviosta selviää, että yksikään vastaaja ei ollut sitä mieltä, ettei pystyisi omassa työssään vaikuttamaan maaseudun elinvoimaisuuden kehitykseen. 5 % vastaajista koki omat mahdollisuutensa vähäiseksi. Sen sijaan 14 % näki olevansa avainroolissa ja 42 % koki omat vaikutusmahdollisuutensa runsaina.

Kuvio 6. Työskenteletkö mielestäsi tehtävässä, jossa sinulla on mahdollisuus vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittymiseen valtakunnallisesti tai omalla alueellasi? Valitse vaihtoehto, joka kuvaa asemaasi parhaiten. (n = 120)

Vastaajia pyydettiin vielä kuvailemaan, miten he voivat työssään vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittymiseen. Kysymys ei suoraan auta arvioimaan maaseutuverkoston toimintaa, mutta voi auttaa hahmottamaan teemoja ja toimintatapoja, joihin verkostotyössä olisi hyödyllistä keskittyä tulevaisuudessa.

Kysymys nostaa esiin suoraan sellaisia asioita, joita tukemalla voisi lisätä maaseudun kehittämisohjelman vaikuttavuutta. Alueelliset kehittämisohjelmat näyttäisivät olevan tällainen työkalu. Erityisesti ne ELY-keskusten työntekijät, jotka kokevat olevansa avainroolissa tai omaavansa runsaasti vaikutusmahdollisuuksia, korostavat voivansa suunnitelmatyön kautta painottaa kehittämisohjelman rahoitusta. Verkostomaisen toiminnan kautta on mahdollista kehittää suunnitelmatyökalua esimerkiksi tuottamalla alueellisia vertailuja, kehittämällä suunnitelmien vuorovaikutteisia työstämistapoja tai tukemalla niiden toteutumisen arviointia ja seurantaa. Lisäksi seurantatieto eri toimintamuotojen onnistumisesta tai maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen liittyvistä tekijöistä tukevat suunnittelutyötä.

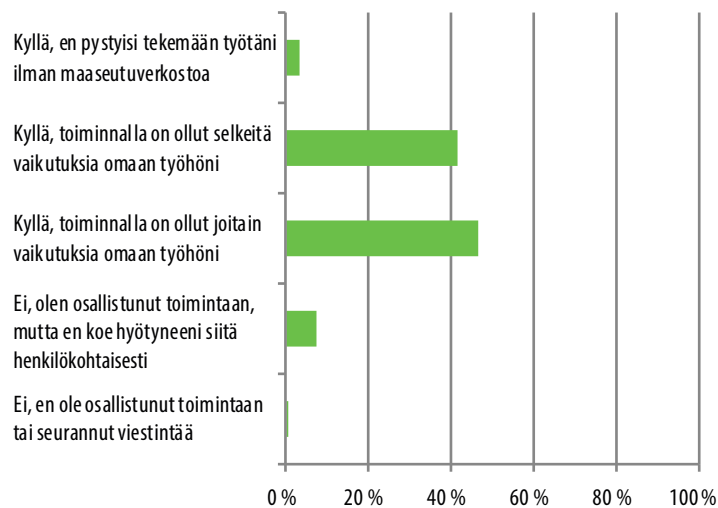
ELY-keskusten edustajat kuvaavat myös viestintään, vuorovaikutukseen, henkilökohtaiseen työotteeseen ja asiakaslähtöisyyteen liittyviä asioita. Mielenkiintoista kyllä, näitä tekijöitä korostavat henkilöt, joilla on oman kokemuksensa mukaan jonkin verran vaikutusmahdollisuuksia. Kehittämissuunnitelmatyö ja rahoituksen ohjaaminen korostuvat nimenomaan heidän joukossaan, jotka kokevat omat vaikutusmahdollisuutensa parempina.

Leader-ryhmien edustajat korostavat vaikuttavansa aktivoimalla, verkostoimalla, neuvomalla ja toimimalla aktiivisesti valtakunnallisissa verkostoissa. Leader-toimijoiden vastuksissa korostuvat positiivisen ilmapiirin luominen ja viestintä. Muita ryhmiä edustavat vastaajat nostivat esiin omaan työhönsä liittyviä asioita – esim. kaavoitusta, neuvontaa ja ohjelmatyötä. Monet kokivat toimivansa keskeisissä asemissa, joissa voi välittää tietoa hyivistä kokemuksista ja mahdollisuuksista. Verkostotoiminnan näkökulmasta keskeistä voi olla myös kiinnittää huomiota siihen, kuinka monet henkilöt toimivat useissa eri rooleissa. Esimerkiksi erilaisissa luottamustoimissa kohdatut henkilöt vievät omat asenteensa ja tietonsa mukaan myös palkkatöihin ja muihin toimiin. Muutamat vastaajat kertoivat tunnistavansa hyvin kehittämismahdollisuudet, mutta kokevansa, etteivät resurssipulasta johtuen pysty käyttämään tarpeeksi aikaa kehittämistyöhön.

Vastaajat saivat näin mahdollisuuden pohtia omaa rooliaan maaseudun kehittämistyössä. Kyselyssä tavoitetut henkilöt tunnistavat oman roolinsa hyvin, eivätkä esimerkiksi kokee voimattomuutta tai kyynisyyttä kysymyksen äärellä. Tällä perusteella työskentely verkoston ydintoimijoiden kanssa vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta. Tukemalla heidän toimintaa, voi osaltaan tukea maaseudun elinvoimaisuuden kehittämistä.

Vastaajille annettiin mahdollisuus kommentoida, millaista tukea he ovat kokeneet saaneensa maaseutuverkostossa toimimisesta. Heiltä pyydettiin vastausta kysymykseen: *”Onko maaseutuverkoston toimintaan osallistuminen mielestäsi parantanut mahdollisuuksiasi vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen?”* Toiminnan kuvailtiin olevan mm. osallistumista erilaisiin maaseudun kehittämistä koskeviin tilaisuuksiin tai koulutuksiin sekä teemaan liittyvän viestinnän seuraamista.

91 % vastaajista ilmoitti, että maaseutuverkoston toimintaan osallistumisella on ollut ainakin jonkinlaisia vaikutuksia heidän omaan työhönsä. 8 % (9 vastaajaa) ilmoitti, ettei koe hyötynensä toiminnasta henkilökohtaisesti. Näistä 9 vastaajasta 6 edusti muita organisaatioita kuin ELY-keskuksia tai Leader-ryhmiä.

Kuvio 7. Onko maaseutuverkoston toimintaan osallistuminen mielestäsi parantanut mahdollisuuksiasi vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen? (n=118)

Kyllä-vastauksen antaneita pyydettiin vielä kertomaan tarkemmin, mitkä asiat toiminnassa heitä ovat erityisesti hyödyttäneet. Leader-ryhmien ja ELY-keskusten toimijoille tärkeitä olivat olleet koulutukset ja tilaisuudet, sillä ne ovat mahdollistaneet verkostoitumisen, vertaistuen ja uuden tiedon äärelle pääsemisen. Vastausten perusteella tilaisuuksista arvokkainta ovat hyvät esimerkit ja mahdollisuus oppia toisten tekemisestä. Erityisesti Leader-ryhmille koulutukset vaikuttavat olleen hyvin tärkeitä. Ne vastaajat, jotka kokivat "selkeitä merkityksiä" nostivat esiin viestinnälle ja tapahtumien järjestämiselle osoitettua tukea. He ovat siis itse olleet aktiivisia ja hyöttyvät konkreettisesta tuesta, kuten rahoituksesta ja koordinaatioavusta. Eräs vastaaja kuvaa, kuinka maaseutuverkostosta on muodostunut ympäristö, josta voi löytää apua ongelmatilanteissa

Vastaajia pyydettiin myös kuvaamaan, millaista tukea he tarvitsisivat jatkossa, että pystyisivät toteuttamaan oman työnsä tavoitteita aikaisempaa paremmin.

ELY-keskusten edustajat korostivat osittain samoja asioita, kun aikaisemmin kysyttäessä verkoston kehittämiskohteista. Vastaajat toivovat enemmän alueellisia tilaisuuksia, mikä voisi tukea alueellisen verkostotoiminnan kehittämistä. Osa vastaajista toivoo uudistuvia sisältöjä ja uusia näkökulmia tilaisuuksiin. Muutama vastaaja haluaisivat nähdä selkeäm-

min kehittämisohjelman tuloksista kertovaa viestintää. Viestinnän suhteen toivotaan kuitenkin erityisesti panostuksia rahoitukseen liittyvän perustiedon selkeää viestintää.

Leader-ryhmien osalta vastauksissa korostuvat suunnilleen samat teemat. Leader-toimijat toivovat lisää paikallisia tapahtumia, mutta erityisesti he korostavat tarvetta viestinnälliseen tukeen. Osa toivoo jaettavia materiaaleja, osa tukea tuloksista viestintään ja osa ohjeistusta yhtenäisemmistä käytännöistä – esim. peruspakettia Leadereiden rahoitusmahdollisuuksista. Muutamat vastaajat toivovat tukea KV-kumppanuuksien luomiseen ja yksi vastaaja kaipaa tukea maakuntaudistuksen huomioimiseen.

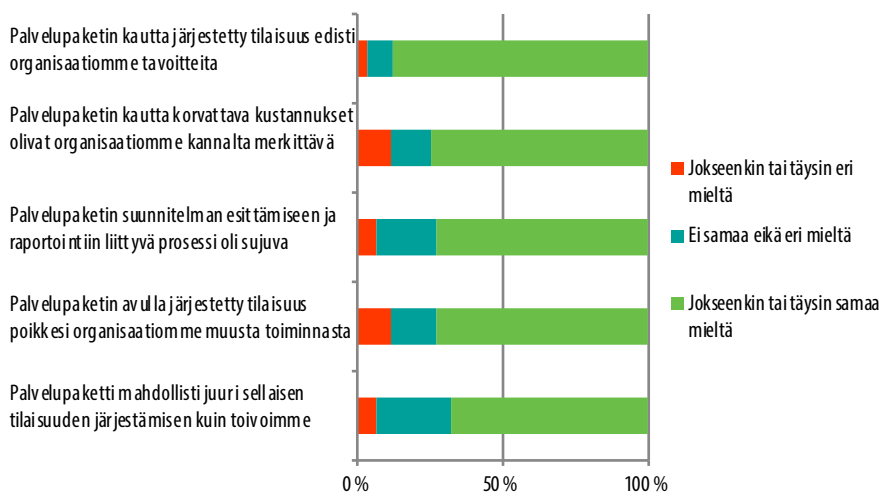
Muut-ryhmässä vastaajat nostivat esiin yksittäisiä asioita, kuten maakuntaudistukseen liittyvien yhteyksien rakentamista sekä edelleen lisää aktiivisuutta viestinnässä ja tilaisuuksien järjestämisessä. Kylätoimijat korostivat kyläyhdistysten merkitystä viestintäkumppaneina. Eräs vastaaja toivoi, että palvelupaketit voisivat olla kooltaan suurempia.

Palvelupaketit

Maaseutuverkoston arvioinnin sähköisessä kyselyssä koottiin palautetta ja kehittämissuhteita verkostopalvelut-yksikön koordinoimien palvelupakettien hyödyntämisestä. Kyselyn vastaajista 49 % oli hyödyntänyt palvelupaketteja osana oman organisaationsa toimintaa.

Tämä 58 vastaajan joukko otti kantaa muihin palvelupaketteja koskeviin kysymyksiin. Heistä melkein 80 % oli hyödyntänyt koulutuksen palvelupaketteja. Innovaatioleirien ja KV-toiminnan palvelupaketteja olivat hyödyntäneet yhteensä 6 vastaajaa ja toiset 6 vastaajaa kertoivat hyödyntäneensä useampia palvelupaketteja. Käytännössä palvelupaketeista annetut näkemykset koskevat erilaisten koulutustilaisuuksien järjestämisessä hyödynnettyä tukea.

Palvelupaketteja hyödyntäneiden organisaatioiden edustajat suhtautuvat niihin erittäin positiivisesti. Palvelupakettien avulla järjestettyjen tilaisuuksien koettiin palvelevan organisaation tavoitteita ja niiden avulla katetut kustannukset on koettu organisaatioille merkittäviksi. 72 % vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, että palvelupakettien käytön suunnittelu ja raportointi on sujuvaa. Vastaajat suhtautuvat jonkin verran kriittisemmin väittämään, jonka mukaan palvelupaketit mahdollistavat juuri toivotun kaltaisen tilaisuuden järjestämisen. Mahdollisesti palvelupakettien ehtojen koetaan rajoittavan suunnittelua tietyissä tilanteissa. Tässäkin suhteessa kokemukset ovat kuitenkin selkeän positiivisia.

Kuvio 8. Palvelupakettien avulla tilaisuuksia toteuttaneiden toimijoiden vastaukset palvelupakettien hyödynnettävyyttä koskeviin väittämiin (n = 58)

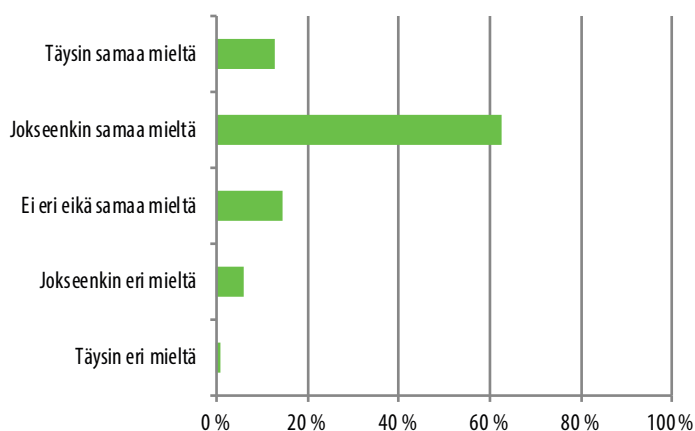
Vastaajia pyydettiin arvioimaan, olisivatko he järjestäneet vastaavaa toimintaa ilman palvelupaketteja. 36 % vastaajista arvioi, että tilaisuus olisi järjestetty myös ilman palvelupaketteja. 34 % vastaajista arvioi, ettei tilaisuutta olisi järjestetty. 29 % vastaajista ei osannut ottaa kysymyksen ehdotonta kantaa.

84 % vastaajista aikoo hyödyntää palvelupaketteja jatkossakin. 16 % vastaajista ei osaa sanoa varmasti, aikooko hyödyntää palvelupakettia tulevaisuudessa. Peräti 97 % vastaajista on valmis suosittelemaan palvelupakettien käyttöä muille organisaatioille. Palvelupaketeille näyttäisi olevan selvä kysyntä myös tulevaisuudessa ja niiden voi arvioida kannustaneen organisaatioita järjestämään tilaisuuksia, jotka muuten olisivat voineet jäädä järjestämättä.

Vastaajille annettiin mahdollisuus kuvailla vielä omin sanoin, millainen merkitys palvelupaketeilla on ollut organisaation toiminnalle. Vastauksissa palvelupakettien kuvataan madaltaneen kynnystä tapahtumien järjestämiseen ja nostaneen niiden laatua. Ylimääräiset resurssit on voinut toimia perusteluna tapahtuman järjestämiselle ja sen on mahdollistanut tilaisuuden hyvin sopivien kouluttajien ja asiantuntijoiden palkkaamisen. Tuen määrää pidetään merkittävänä, koska toimijoilla on käytössä varsin pienet määrärahat vastaavaan toimintaan.

Arvio verkostopalvelut-yksikön toiminnasta

Lopuksi sähköisen kyselyn vastaajia pyydettiin arvioimaan vielä erikseen verkostopalvelut-yksikön toimintaa. Yhteensä 76 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämän ”verkostopalvelut on onnistunut erinomaisesti työssään koordinoida ja aktivoida maaseutuverkoston toimintaa” kanssa. Verkostotyötä hyvin tuntevat sidosryhmät suhtautuvat positiivisesti verkostopalvelut-yksikön työhön.

Kuvio 9. Vastaukset väittämään ”Verkostopalvelut on onnistunut erinomaisesti työssään koordinoida ja aktivoida maaseutuverkoston toimintaa” (n = 120)

Vastaajia pyydettiin myös kuvailemaan, miten verkostopalvelut-yksikkö on onnistunut työssään. Eri taustaorganisaatioita edustaneet vastaajat nostivat esiin samankaltaisia teemoja. Verkostopalvelut-yksikön toimintaan suhtauduttiin hyvin positiivisesti ja vastauksissa mainittiin monia sellaisia asioita, joihin liittyen maaseutuverkoston toimintaa on haluttu kehittää.

Ensinnäkin muutamat vastaajat mainitsivat verkostopalvelut-yksikön henkilökunnan positiivisen ja kokeilunhaluisen asenteen. Yksikön työntekijöiden kuvataan olevan palveluulttiita ja auttavan aina pyydettyä. Heidän kerrotaan suhtautuvan positiivisesti uusiin ajatuksiin ja kehittävän itsekin uudenlaisia toimintatapoja.

Eryteisesti verkostopalvelut-yksikön toiminnasta nostetaan esiin tilaisuuksien järjestäminen ja niiden ansiosta tapahtuva maaseututoimijoiden verkostoituminen. Monessa vastauksessa mainitaan, että verkostopalvelut-yksikön järjestämä toiminta on näyttänyt laajentavan kehittämistoimintaan osallistuvien toimijoiden joukkoa. Tilaisuuksien kuvataan olevan hyvin järjestettyjä ja laadukkaita. Tilaisuudet tuovat toimijoita yhteen ja madaltavat kynnystä ottaa yhteyttä muihin organisaatioihin.

Tilaisuuksien lisäksi viestinnän kuvataan olevan raikasta ja monipuolista. Eräs vastaaja pohtii laajojen kampanjoiden vaikuttavuutta suhteessa niihin käytettyihin resursseihin. Verkostopalveluiden työ Leader-toiminnan brändin ja laadun kehittämiseksi on koettu tärkeäksi. Palvelupakettien todetaan olevan käyttökelpoinen työkalu, jota on helppo markkinoida alueellisesti.

Verkostopalvelut-yksikön toimintaa kohtaan esitetään kritiikkiä vain muutamassa kommentissa. Kehittämisehdotuksina esiin nousevat mm. KV-toiminnan sekä valtakunnallisten koordinaatiohankkeiden keskinäisen yhteistyön aktiivisempi rakentaminen.

Liite 2.

Vastaus komission kysymykseen CEQ21-RN: "Missä määrin kansallisella maaseutuverkostolla on edistetty asetuksen (EU) N:o 1305/2013 54 artiklan 2 kohdassa säädettyjen tavoitteiden saavuttamista"

1.a) CEQ21-RN - "Missä määrin kansallisella maaseutuverkostolla on edistetty asetuksen (EU) N:o 1305/2013 54 artiklan 2 kohdassa säädettyjen tavoitteiden saavuttamista"

1.a) Link between judgment criteria, common and additional result indicators used to answer the CEQ

Judgment criteria	Common result indicator	Additional result indicator
Maaseutuverkoston järjestämään toimintaan osallistuvien henkilöiden määrä ja sidosryhmien monipuolisuus ovat lisääntyneet	Yhteisiä tulosindikaattoreita ei ole määritetty	- Maaseutuverkoston tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä vuosina 2015 – 2016 - Maaseutuverkoston tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärän kasvu vuosina 2015 – 2016 yhteensä ja tavoitelluissa kohderyhmissä (yrittäjä- ja nuorisjärjestöt) - Palvelupakettien järjestäjätahojen lukumäärä taustatahon mukaan
Maaseutuverkoston toiminta on parantanut ohjelman hallinnollisten toteuttajien osaamista ja kykyä tavoittaa alueen sidosryhmiä	Yhteisiä tulosindikaattoreita ei ole määritetty	- Osallistujapalautteen keskiarvo niistä tilaisuuksista, joista palaute on kerätty - Osuus ohjelman toimeenpanon osallistuvista henkilöistä, jotka arvioivat maaseutuverkoston tukeneen heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen - Osuus maaseutuverkoston toimintaan osallistuvista henkilöistä, jotka arvioivat maaseutuverkoston toimivan nyt paremmin kuin edellisellä ohjelmakaudella - Keskiarvo vuosittaisesta palautteesta, jossa ELY-keskukset arvioivat asteikolla 1 – 5, missä määrin maaseutuverkosto on parantanut viranomaisten ja sidosryhmien välistä tiedonkulkua maaseutuohjelman toimeenpanon parantamiseksi - Viestintäverkoston alueellinen kattavuus
Suuri yleisö ja potentiaaliset tuensaajat ovat tietoisia maaseudun kehittämissuunnitelman rahoitusmahdollisuuksista	Yhteisiä tulosindikaattoreita ei ole määritetty	- Maaseutuverkoston seuraajien lukumäärä sosiaalisessa mediassa - Osuus eri kohderyhmistä, jotka ovat tietoisia maaseudun kehittämissuunnitelman rahoituksesta
Maaseutuverkoston toiminta on luonut edellytyksiä innovaatiotoiminnalle maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseutualueilla	Yhteisiä tulosindikaattoreita ei ole määritetty	- Innovaatioita edistävien tapahtumien lukumäärä, joita maaseutuverkoston puitteissa on järjestetty

1.a2) Methods applied

Maaseutuverkoston arvioinnin yhteydessä hyödynnettyjä indikaattoreita on kerätty sekä verkostopalvelut-yksikön tietokannoista että ulkoisen arvioinnin yhteydessä toteutetulla sähköisellä kyselyllä. Yksi indikaattori perustuu erilliseen selvitykseen. Ulkoisessa arvioinnissa on hyödynnetty haastatteluita sekä organisoitu ryhmäkeskustelu maaseutuverkoston ohjausryhmän kokouksessa. Näiden laadullisten aineistojen avulla on syvennetty ja kommentoitu indikaattoritiedoista muodostuvaa kuvaa sekä laadittu nyt käsiteltävää raporttia laajempia kehittämisehdotuksia maaseutuverkoston työn tueksi.

Arvioinnissa hyödynnettävät indikaattorit ovat muodostuneet seuraavalla tavalla:

- Maaseutuverkoston tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä vuosina 2015 – 2016

Maaseutuverkoston puitteissa on järjestetty n. 300 tapahtumaa vuosina 2015 – 2016. Taustatahon mukaan jaoteltuna osallistujatietoja on ollut käytössä vain osasta tapahtumia (arvioinnin tekohetkellä 43 tapahtumaa). Kokonaismäärät osallistujista ovat kuitenkin saatavilla useammasta tapahtumasta. Kerätyt tiedot riittävät hyvin osoittamaan maaseutuverkoston aktiivisuuden.

- Maaseutuverkoston tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärän kasvu vuosina 2015 – 2016 yhteensä ja tietyissä tavoitelluissa kohderyhmissä (yrittäjä- ja nuorisojärjestöt)

Tapahtumatietojen perusteella on houkuttelevaa tarkastella, onko tilaisuuksiin saatu lisää sellaisia toimijoita, joihin on päätetty kohdistaa erityisiä toimenpiteitä (esim. nuorisojärjestöt sekä maaseutuyritykset ja yrittäjäjärjestöt). Kaikista tapahtumista ei ole ollut saatavilla taustaorganisaation mukaan jaoteltuja osallistujatietoja. Kuitenkin esimerkiksi yritysjärjestöjen ja maaseutuyritysten kohdalla osallistujamäärä on erittäin todennäköisesti kasvanut vuodesta 2015, sillä vuonna 2016 toteutettiin 15 tapahtuman yrityskiertue.

- Palvelupakettien järjestäjätahot lukumäärä taustatahojen mukaan

Meneillään olevalla ohjelmakaudella käyttöönotettu palvelupakettikonsepti on mielenkiintoinen aloite, jonka tavoitteena on laajentaa maaseutuverkoston toimintaa ja antaa sidosryhmille itselleen vastuu omannäköisen toiminnan järjestämisestä. Kuvaus palvelupaketteja järjestäneiden organisaatioryhmien lukumääristä perustuu verkostopalvelu-yksikön raportointiin palvelupakettien toteuttajista vuosina 2015 -2 016

- Viestintäverkoston alueellinen kattavuus

Viestintäverkoston toiminta on organisoitunut Facebook-ryhmän ympärille ja sen jäseniä kartoittamalla voi esittää, miten kattavaa viestintäverkoston toiminta on alueellisesti. Alueyksikkö tässä tapauksessa on ELY-alue.

- Osuus ohjelman toimeenpanon osallistuvista henkilöistä, jotka arvioivat maaseutuverkoston tukeneen heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittymiseen

Prosenttiosuus perustuu ulkoisen arvioinnin yhteydessä toteutettuun sähköiseen kyselyyn. Ohjelman toteutukseen osallistuneilla henkilöillä tarkoitetaan seuraavien organisaatioiden työntekijöitä: ELY-keskukset, Leader-yhdistykset ja Maaseutuvirasto. Kyselyn vastaajia pyydettiin esittämään oma subjektiivinen arvionsa seuraavasta kysymyksestä: Onko maaseutuverkoston toimintaan osallistuminen mielestäsi parantanut mahdollisuuksiasi vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittymiseen? Osuus koskee niitä henkilöitä, jotka ovat valinneet jonkin seuraavista vaihtoehdoista:

- Kyllä, en pystyisi tekemään työtäni ilman maaseutuverkostoa
- Kyllä, toiminnalla on ollut selkeitä vaikutuksia omaan työhöni
- Kyllä, toiminnalla on ollut joitain vaikutuksia omaan työhöni

Tieto on kerätty sähköisellä kyselyllä, joka on voinut houkuttaa erityisesti sellaisia ihmisiä vastaamaan, jotka tuntevat ja suhtautuvat positiivisesti maaseutuverkoston toimintaan. ELY:jen ja Leader-yhdistysten näkökulmasta tavoitettavuuden voidaan kuitenkin arvella olevan kohtuullisia.

- Osallistujapalautteen keskiarvo niistä tilaisuuksista, joista palaute on kerätty

Verkostopalvelu-yksikön järjestettyjen tapahtumien tietokantaan on raportoitu palaute osasta maaseutuverkoston puitteissa järjestetyistä tilaisuuksista. Tilaisuuksia on arvioitu useista eri näkökulmista asteikolla 1 – 5. Indikaattoriluku on näiden keskiarvojen keskiarvo.

- Osuus maaseutuverkoston toimintaan osallistuvista henkilöistä, jotka arvioivat maaseutuverkoston toimivan nyt paremmin kuin edellisellä ohjelmakaudella

Prosenttiosuus perustuu ulkopuolisen arvioinnin sähköiseen kyselyyn, jonka yhteydessä pyydettiin ottamaan kantaa väittämään: Maaseutuverkosto toimii nyt paremmin kuin ohjelmakaudella 2007 - 2013. Prosenttiosuus sisältää ne henkilöt, jotka olivat väittämän kanssa joko täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Prosenttiosuus sisältää vain sellaiset henkilöt, jotka kokivat pystyvänsä arvioimaan tilannetta suhteessa edelliseen ohjelmakautteen. Indikaattori perustuu ajatukseen, että maaseutuverkoston toiminnan laadun kehitys vaikuttaa verkoston toimijoiden kykyyn toteuttaa omaa tehtävänsä.

- Keskiarvo vuosittaisesta palautteesta, jossa ELY-keskukset arvioivat asteikolla 1–5, missä määrin maaseutuverkosto on parantanut viranomaisten ja sidosryhmien välistä tiedonkulkua maaseutuohjelman toimeenpanon parantamiseksi

Indikaattori perustuu ELY-keskusten vuosittain antamaan palautteeseen, jossa teemaa on sanallisen kuvauksen lisäksi arvioitu asteikolla 1 – 5. Luku sisältää sekä vuoden 2015 että vuoden 2016 tiedot. Kolme ELY-keskuksista ei ollut raportoinut asiaa kumpanakaan vuonna.

- Maaseutuverkoston seuraajien lukumäärä sosiaalisessa mediassa:

Luvut on poimittu maaseutuverkoston keskeisistä sosiaalisen median tileistä toukokuussa 2015. Raportoidut kanavat olivat Facebook, Twitter ja Instagram

- Osuus maaseudun kehittämissuunnan valituista sidosryhmistä, jotka ovat tietoisia suunnan rahoitusmahdollisuuksista

Luvut perustuvat TNS Gallupin vuonna 2015 toteuttamaan maaseudun kehittämissuunnan tunnettuustutkimukseen, jossa on hyödynnetty kattavia otoksia. Luku kuvaa yleistä tietoisuutta maaseudun kehittämissuunnan rahoitusmahdollisuuksista, eikä siitä voida johtaa näkemystä maaseutuverkoston roolista tunnettavuuden kehittäjänä. Selvitys on tarkoitus toistaa vuosina 2017 ja 2019.

- Innovaatioita edistävien tapahtumien lukumäärä

Luku perustuu verkostopalvelu-yksikön tapahtumista tekemään kategorisointiin

1.a3) Quantitative values of indicators and data sources

Indicator type	Indicator code and name (unit)	Ratio	Indicator value	Calculated gross value	Calculated net value	Data and information sources
Common output indicator	Kansallisen maaseutuverkoston tuella perustettujen temaattisten ja analyttisten vaihtojen lukumäärä	No	66,00			Maaseutuverkostopalvelut, tietokanta
Common output indicator	Kansallisen maaseutuverkoston viestintävälineiden lukumäärä	No	1 082,00			Maaseutuverkostopalvelut, tietokanta
Common output indicator	Niiden Eurooppalaisen maaseudun kehittämisjärjestön toimien lukumäärä, joihin kansallinen maaseutuverkosto on osallistunut	No	52,00			Maaseutuverkostopalvelut, tietokanta
Additional result indicator	Maaseutuverkoston tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä vuosina 2015–2016	No	n. 22 000			Maaseutuverkostopalvelut, luettelo tapahtumista ja niiden osallistujamääristä; suurta osallistujamäärää selittää se, että osa tapahtumista on ollut luonteeltaan messuja, joissa on kerralla kohdattu suuri määrä yleisöä
Additional result indicator	Maaseutuverkoston tilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärän kasvu vuosina 2015–2016 yhteensä ja tietyissä tavoitelluissa kohderyhmissä (yrittäjä- ja nuorisjärjestöt)	No	Yhteensä: + 184 hlö Nuorisjärjestöt: - 4 hlöä. Yritysjärjestöt: - 4 hlöä Maaseutuyritykset: + 3 hlöä			Maaseutuverkostopalvelut, luettelo tapahtumista ja niiden osallistujamääristä; osallistujatiedot niistä 43 tapahtumasta, joista on ollut saatavilla osallistujatietoja taustaryhmän mukaan jaoteltuna
Additional result indicator	Palvelupakettien järjestäjätahot lukumäärä taustatahojen mukaan	No	Yhteensä: 101 Leader: 29 Yritys- ja tuottajajärjestöt: 24 Nuorisjärjestöt: 15 Muut: 14 ELY: 11 Kunta: 8			Maaseutuverkostopalveluiden luettelo vuosina 2015 ja 2016 toteutetuista palvelupaketeista
Additional result indicator	Viestintäverkoston alueellinen kattavuus	%	100 % ELY-alueista			Viestintäverkoston Facebook-ryhmään kuuluvien viestintäyhteys henkilöiden taustatahojen kartoitus
Additional result indicator	Osuus ohjelman toimeenpanon osallistuvista henkilöistä, jotka arvioivat maaseutuverkoston tukeneen heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuden kehittämiseen	%	96 %			Ulkoisen arvioinnin yhteydessä toteutettu sähköinen kysely
Additional result indicator	Osallistujapalautteen keskiarvo niistä tilaisuuksista, joista palaute on kerätty	Ka.	4,0			Maaseutuverkostopalveluiden tapahtumaluettelo niiden tapahtumien osalta, joista on ilmoitettu osallistujien antama palaute asteikolla 1–5
Additional result indicator	Osuus maaseutuverkoston toimintaan osallistuvista henkilöistä, jotka arvioivat maaseutu- verkoston toimivan nyt paremmin kuin edellisellä ohjelma-kaudella	%	55 %			Ulkoisen arvioinnin yhteydessä toteutettu sähköinen kysely; vastaajat, jotka tuntevat sekä nykyistä että edellistä ohjelmakautta
Additional result indicator	Keskiarvo vuosittaisesta palautteesta, jossa ELY-keskukset arvioivat asteikolla 1–5, missä määrin maaseutu- verkosto on parantanut viranomaisten ja sidosryhmien välistä tiedonkulkua maaseutuohjelman toimeenpanon parantamiseksi	Ka.	3,2			ELY-keskusten raportit maa- ja metsätalousministeriölle vuosina 2015 ja 2016
Additional result indicator	Maaseutuverkoston seuraajien lukumäärä sosiaalisessa mediassa	No	Facebook: 5800 Twitter: 1700 Instagram: 340			Luvut on poimittu maaseutuverkoston sosiaalisen median kanavista toukokuussa 2017
Additional result indicator	Osuus maaseudun kehittämisohjelman valituista sidosryhmistä, jotka ovat tietoisia ohjelman rahoitus-mahdollisuuksista	%	Koko väestö: 35 % PK-yrittäjät: 38 % Maataloustuottajat: 65 %			Maaseudun kehittämisohjelman tunnettuustutkimus (TNS 2015)
Additional result indicator	Innovaatioita edistävien tapahtumien lukumäärä	No	41			Maaseutuverkostopalvelut, tietokanta Tapahtumat ja tiedonvaihto, jotka ovat keskittyneet neuvojiin ja/tai innovaatioiden tukipalveluihin

1.a4) Problems encountered influencing the validity and reliability of evaluation findings

Maaseutuverkoston arvioinnin keskeinen haaste on verkoston avoin luonne. Verkostolla ei ole jäseniä, vaan maaseudun kehittämisohjelman ympärillä tehtävä valtakunnallinen ja alueellinen yhteistyö, jossa hyödynnetään verkostopalvelu-yksikön resursseja, voidaan lukea maaseutuverkoston toiminnaksi. Avoimen verkoston koostumusta tai kehitystä ei voida yksiselitteisesti kuvata.

Ulkopuolisen arvioinnin yhteydessä tehdyn sähköisen kyselyn perusteella on mahdollisuus kuvata verkoston rakennetta. Kysely perustuu useista eri lähteistä saatuihin yhteystietoihin, eikä se lähtökohdiltaan tai vastausprosenttiltaan välttämättä kuvaa maaseutuverkostoa tarpeeksi tarkasti, että sen perusteella kannattaisi tehdä johtopäätöksiä verkoston koostumuksesta.

Maaseutuverkoston toiminnasta kertovat indikaattorit kuvaavat verkostoon kytkeytyviä tuotoksia, eikä niitä ole systemaattisesti mahdollista verrata aikaisemman ohjelmakauden vastaaviin tietoihin tai toiminnalle asetettuihin määrällisiin tavoitteisiin. Indikaattorit itsessään eivät kerro verkoston onnistumisesta tai merkityksestä, jolloin arviot toiminnasta perustuvat lähinnä laadulliseen aineistoon.

1.a5) Answer to evaluation question

Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseutujen kehittämisohjelmien toimeenpanoa ja tiedotusta tukevan maaseutuverkoston toimintaa jäsennetään neljän teeman kautta. Maaseutuverkoston tavoitteena on 1) lisätä sidosryhmien osallistumista maaseudun kehittämiseen, 2) parantaa maaseudun kehittämisohjelmien täytäntöönpanon laatua, 3) tiedottaa suurelle yleisölle ja mahdollisille tuensaajille maaseudun kehittämispolitiikasta ja rahoitusmahdollisuuksista sekä 4) edistää innovointia maataloudessa, elintarviketuotannossa, metsätaloudessa ja maaseutualueilla.

Maaseutuverkoston toiminta on käynnistynyt nykyisellä ohjelmakaudella sujuvasti huolimatta taustaorganisaation vaihtumisesta. Kerätyt indikaattoritiedot kertovat aktiivisesta toiminnasta, jonka voi katsoa edistäneen laajan ohjelman eri tavoitteita. Ulkoisen arvioinnin yhteydessä toteutettu laadullinen tiedonkeruu taas osoittaa, että toimintaa on pystytty uudistamaan verrattuna edelliseen ohjelmakautteen.

Maaseutuverkoston toiminta on Suomessa hyvin organisoitua ja laajasti verkostoitunutta. Maaseutuverkostoa koordinoiva verkostopalvelu-yksikkö hyödyntää työssään edeltävän ohjelmakauden arviointeja ja muita selvityksiä ja on avoin uudenlaisia toimintatavoille.

1) Maaseutuverkoston toiminta on jatkunut karkeasti yhtä aktiivisena kuin edeltävällä ohjelmakaudella. Suomen maaseutuverkosto on luonteeltaan avoin, eikä sillä ole jäseniä. Maaseutuverkoston aktiivisuutta voi tarkastella järjestettyjen tapahtumien ja osallistujatietojen kautta. Vuosina 2015 ja 2016 järjestettiin yhteensä n. 300 tilaisuutta, joista raportin kirjoittamishetkellä on ollut käytössä 43 tilaisuuden osallistujatiedot taustatahojen mukaan jaoteltuna.

Yhteensä tilaisuuksiin voi arvella osallistuneen n. 22 000 henkeä. Isoa osaa suuresta luvusta selittävät muutamat messutyypiset tapahtumat, joissa on kohdattu kerralla paljon yleisöä. Monia tapahtumia on voinut myös seurata jälkikäteen tallenteiden avulla. Organisaatiokohtaisten osallistujatietojen perusteella maaseutuverkoston ydin muodostuu samoista toimijoista kuin edellisellä ohjelmakaudella, jolloin asiaa tarkasteltiin verkostanalyysin kautta.

Ydinryhmään kuuluvat ELY-keskukset, Leader-ryhmät sekä kylätoimijat ja kunnat. Ensin mainitut ryhmät ovat keskeisiä ohjelman toimeenpanon näkökulmasta ja siten on luontevaa, että toiminta palvelee heidän osaamisensa kehittämistä.

Verkostopalvelu-yksikkö on kehittänyt uusia toimintamuotoja sidosryhmien tavoittamiseen. Tärkeässä roolissa ovat teemaryhmät, jotka keskittyvät edistämään tarkemmin rajattua aihetta ja aktivoimaan siihen liittyviä toimijoita. Esimerkiksi yrittäjyys-teemaryhmä organisoi 15 tilaisuuden tapahtumakiertueen ja kehitti suhteita yrittäjäjärjestöihin. Järjestöjen tuella tieto kehittämisohjelman rahoitusmahdollisuuksista voi levitä kohderyhmälle suoremmin. Toimenpiteiden voi arvella johtaneen maaseutuyritysten ja yrittäjäjärjestöjen suurempaan osallistumisaktiivisuuteen vuonna 2016 kuin vuonna 2015, mutta kiertueen tilaisuuksista ei ole saatavilla tietoa osallistujien jakautumisesta.

Teemaryhmiä tuki toiminnassa palvelupaketti-konsepti, jonka avulla sidosryhmät voivat itse järjestää haluamaansa toimintaa. Uusi palvelu on otettu hyvin vastaan. Tilaisuuksia on järjestetty jo yli 100 ja järjestäjät ovat olleet niihin hyvin tyytyväisiä. Palvelupakettien avulla vastuuta verkostotoiminnan organisoimisesta halutaan siirtää enemmän alueellisille toimijoille, joilla uskotaan olevan paremmat mahdollisuudet tunnistaa oikeat teemat ja houkutella kohderyhmiä paikalle.

Palvelupakettien järjestäjätahojen perusteella maaseutuverkosto on pystynyt jonkin verran laajentamaan toimijoiden kenttää. Paikalliset yrittäjä- ja tuottajajärjestöt (erityisesti MTK) ovat organisoineet runsaasti tilaisuuksia. 4H-yhdistykset hyödynsivät palvelupaketteja nuorille tarkoitettujen tilaisuuksien järjestämiseen. Molemmissa kehityssuunnissa teemaryhmillä on ollut ratkaiseva rooli toimijoiden aktivoinnissa. Eniten palvelupaketteja ovat hyödyntäneet Leader-ryhmät.

Sidosryhmien osallistuminen maaseutuverkoston toimintaan on aktiivista ja toimintaan osallistuvien sidosryhmien koostumusta on pyritty aktiivisesti kehittämään uudella toimintamodoilla. Toiminta on monimuotoista ja se tukee laajaa ohjelmaa. Verkoston ei voi katsoa keskittyvän liikaa johonkin teemaan.

2) Maaseutuverkoston puitteissa on järjestetty runsaasti tapahtumia, jotka keskittyvät toimeenpanon laadun kannalta oleellisten henkilöiden tukemiseen ja osaamisen kehittämiseen. Maaseutuverkosto on organisoitunut mm. Leader-ryhmien laatufoorumiin.

Maaseutuverkostolla on hyvät mahdollisuudet koordinoida ohjelman toimeenpanon laatua kehittävää toimintaa. Tärkeässä roolissa tässä on valtakunnallinen viestintäverkosto, jonka kokoamiseksi ja koordinoimiseksi maaseutuverkosto on tehnyt paljon töitä. Aktiivinen ja kattava viestintäverkosto mahdollistaa toimijoiden välisen vuoropuhelun ja yhtenäisistä käytännöistä sopimisen. Valtakun-

nalliseen viestintäverkostoon kuuluu osallistujia kaikilta ELY-alueilta ja sillä on merkittävä rooli verkoston rakenteen vahvistajana.

Arvioinnin yhteydessä ei ole tunnistettu mitään erityisiä puutteita ohjelman toimeenpanossa, joihin kehittämistoimien tulisi erityisesti kohdistua. Maaseutuverkosto on tukenut valtakunnallisten koordinaatiohankkeiden toteutusta ja verkottanut kehittämishankkeita keskenään, mikä voi kehittää hankkeiden toteutuksen laatua. Verkostolla voisi olla vielä voimakkaampi rooli hankkeiden ja ohjelman tavoitteiden tukemisessa esiintyvän tarpeen mukaan. Tässä keskeisessä roolissa ovat maaseutuverkoston ja ohjelman sisältöasiantuntijoiden keskinäinen vuoropuhelu.

Ulkopuolisen arvioinnin yhteydessä toteutettu sähköinen kysely osoittaa, että maaseutuverkosto vaikuttaa positiivisesti ohjelman toimeenpanossa työskentelevien henkilöiden mahdollisuuksiin kehittää maaseudun elinvoimaisuutta. Peräti 96 % kyselyyn vastanneista ELY-keskusten ja Leader-järjestöjen toimijoista koki, että maaseutuverkosto tukee heitä heidän omassa työssään. 55 % kaikista kyselyyn vastaajista oli sitä mieltä, että maaseutuverkosto toimii nyt paremmin kuin ohjelmakaudella 2007 – 2013. Toiminnan kehittyneen laadun oletetaan kehittävän myös toimijoiden mahdollisuuksia tehtävien hoitamiseen.

3) Maaseutuverkoston viestinnän on arvioinnin yhteydessä kuvattu kehittyneen suhteessa edelliseen ohjelmakauteen. Valtakunnallisen viestintäverkoston rakentamiseksi on tehty paljon työtä ja alueille on perustettu viestintähankkeita, jotka ovat merkittäviä resursseja maaseudun kehittämishankkeiden viestinnässä. Viestintäverkostoa koordinoidaan Facebook-ryhmässä, jossa on 226 jäsentä. Tämä on keskeinen resurssi läpi koko ohjelmakauden ja verkostoa tullaan hyödyntämään mm. ohjelman tulosten viestinnässä.

ELY-keskuksilla on ollut sekä vuonna 2015 että vuonna 2016 mahdollisuus kommentoida maa- ja metsätalousministeriölle maaseutuverkoston vaikutusta viranomaisten ja sidosryhmien väliseen tiedonkulkuun. Osa ELY-keskuksista kaipaa lisää tukea alueelliseen viestintää sekä materiaalien että alueen toimijoita verkottavien tilaisuuksien kautta. Kommenteissa toivotaan, että jatkossakin kiinnitetään huomiota alueilla toteutettavan viestinnän yhtenäisyyteen.

Maaseutuverkoston viestintää ei ole tarkoituksenmukaista erottaa muusta kehittämisohjelmaan liittyvästä viestinnästä, vaan eri toimijat tekevät yhteistyötä tiiviisti. Verkostolla on kuitenkin ollut merkittävä rooli mm. ohjelman lanseeraus kampanjan toteuttamisessa, jolla tavoiteltiin valtakunnallista näkyvyyttä mm. TV- ja radiomainosten avulla. Verkostolla on 5800 Facebook- ja 1700 Twitter-seuraajaa. Luvut ovat selvästi nousseet vuonna 2016 vuoteen 2015 verrattuna. Vuonna 2015 Maaseutu.fi-verkkosivustolla vieraili yli 58 000 erillistä kävijää.

Maaseutuverkoston viestintä on aktiivista, mutta maaseudun kehittämisohjelman rahoitusmahdollisuuksien tunnettuudessa on vielä kehittämistä. Vuonna 2015 toteutetun tunnettuustutkimuksen mukaan 62 % pk-yrittäjistä ei tunne EU:n maaseuturahoituksen kehittämismahdollisuuksia. Alle 40-vuotiaiden yrittäjien kohdalla luku on peräti 82 %.

Maaseutuverkostossa on kohdistettu toimenpiteitä mm. yrittäjien tavoittamiseksi. Yrittäjyys-teemaryhmän toteuttaman kiertueen lehdistötiedotteesta tehty juttua luettiin Suomen yrittäjien verkkojulkaisussa yli 20 000 kertaa. Kohdennetuilla toimenpiteillä voidaan jatkossa tavoittaa kohderyhmiä, jotka nähdään ohjelman tavoitteiden kannalta keskeisiksi.

Maaseutuverkoston viestintä on ammattimaista, mistä yhtenä osoituksena on aikomus toistaa tunnettuustutkimus myös vuosina 2017 ja 2019. Tällöin voidaan seurata mm. sitä, tunnetaanko rahoitusmahdollisuudet yrittäjien keskuudessa aikaisempaa paremmin.

4) Maaseutuverkostolla toivotaan olevan rooli maaseudun keskeisten elinkeinojen innovaatiotoiminnan edistämässä. Tavoite edellyttää pitkäjänteisyyttä ja useiden eri toimijoiden yhteistyötä. Maaseutuverkoston rooli on luoda puitteita toimijoiden kohtaamiselle, kertoa hyvistä onnistumisista ja tukea maaseutua uudistavia aloitteita.

Verkoston vaikutusta innovaatioiden syntyyn tai leviämiseen ei voida yksiselitteisesti kuvata, mutta verkoston puitteissa on organisoitu sekä verkostoitumista tukevaa että uusia ajatuksia esittelevää toimintaa. Innovaatiot-teemaryhmä on käsitellyt asiaa ja korostanut innovaatiotoiminnan merkitystä maaseudun kehittämisessä. Maaseutuverkostossa on organisoitua eri aihepiireihin liittyviä hanketapaamisia ja tuettu valtakunnallisten koordinaatiohankkeiden viestintää ja toteuttamista.

Maaseutuverkosto toimii ammattimaisesti ja se pystyy hyödyntämään sille osoitettuja resursseja tehokkaasti. Verkostolla on hyvät yhteydet läpi koko maan ja se pystyy tiedottamaan tehokkaasti ja ammattimaisesti kehittämisohjelmaan liittyvistä asioista. Maaseutuverkosto on luonteva osa kehittämisohjelman toteuttamista, eikä sitä ole aina tarkoituksenmukaista erottaa erilliseksi toiminnoksi kehittämisohjelman kokonaisuudesta. Maaseutuverkoston toimintaa koordinoiva verkostopalvelu-yksikkö toimii ammattimaisesti ja on osoittanut kyvyn kehittää ja kokeilla uudenlaisia toimintamuotoja.

2 Yhteenveto arvioinnin johtopäätöksistä ja suositukset

Teemaryhmät ja palvelupaketit konkretisoivat maaseutuverkoston toimintaa

Maaseutuverkosto ja sitä koordinoiva verkostopalvelu-yksikkö on onnistunut kehittämään käynnissä olevalla ohjelmakaudella uusia toimintatapoja, joiden avulla verkosto voi fokusoida toimintaa tiettyihin kysymyksiin (teemaryhmät) ja jakaa aikaisempaa enemmän vastuuta alueellisille toimijoille (palvelupaketit). Molemmista toimintamalleista on kertynyt hyviä kokemuksia ja niiden voidaan katsoa monipuolistaneet verkoston toimintaan. Teemaryhmien toimintaa on voitu organisoida palvelupakettien avulla. Esimerkiksi maaseutuyrittäjien ja yrittäjäjärjestöjen tietoisuutta maaseutuohjelman mahdollisuuksista on lisätty hyödyntämällä yhdessä kumpaakin työmuotoa. Teemaryhmään osallistuminen voi sitouttaa avainhenkilöitä maaseutuohjelman tavoitteisiin ja palvelupakettien avulla järjestettävät tilaisuudet voivat olla kohdennetumpia ja perustua selkeämmin alueellisesti tunnistettuihin tarpeisiin kuin valtakunnallisesti suunniteltu toiminta.

Suositus: *Teemaryhmien ja palvelupakettien hyödyntämistä kannattaa jatkaa ohjelmakauden loppuun saakka ja mahdollisuuksien mukaan osoittaa niihin lisää resursseja. Teemaryhmiä voisi olla samanaikaisesti käynnissä enemmän ja niissä voitaisiin hyödyntää vaihtelevia toimintatapoja (esim. yhden ja kahden vuoden ryhmät). Korvaamalla puheenjohtajien työaikaa heidän taustaorganisaatioilleen, toiminnalle voidaan asettaa selkeämpiä odotuksia*

Valtakunnallinen viestintäverkosto tukee alueita viestinnän toteuttamisessa

Maaseutuverkoston ja maaseudun kehittämisohjelman viestintä on hyvin organisoitua ja sitä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä. Viestinnän keskeinen resurssi on valtakunnallinen viestintäverkosto, jossa on edustajia kaikilta ELY-alueilta. Tämän lisäksi alueilla on omia viestintähankkeita. Maaseutuverkostolla on erinomaiset mahdollisuudet toteuttaa ohjelmaa tukevaa sekä tuloksista kertovaa viestintää. Osa ELY-keskuksista kuitenkin kokee, että heidän ja ohjelman tuensaajien välisessä tiedonkulussa on edelleen kehitettävää ja että maaseutuverkosto voi tukea toimintaa tuottamalla viestintämateriaaleja ja järjestämällä alueellista yhteistyötä tukevia tilaisuuksia.

Suositus: *Hyvin organisoitua ja resursoitua viestintää tulee hyödyntää loppuohjelmakaudella täysmittaisesti. Erityisesti huomiota kannattaa kiinnittää tulosviestinnän toteuttamiseen tavalla, joka nostaa esiin potentiaalisesti laajalle levitettäviä käytäntöjä ja tukee mahdollisimman konkreettisesti niiden käyttöönottoa (esim. kiertueet ja tapaamiset). Erityisesti niitä ELY-alueita, joissa alueellista yhteistyötä on tehty vähiten, tulee tukea vielä lisää viestinnän suunnittelussa sekä alueellisten toimijoiden verkottamisessa (esim. materiaalit ja erilliset tilaisuudet)*

Maaseutuverkostolla on potentiaalia tukea ohjelman tavoitteiden toteutumista

Maaseutuverkostosta on rakentunut keskeinen osa maaseudun kehittämisohjelman toteutusta, eikä sen toimintaa ole esimerkiksi viestinnän suhteen tarkoituksenmukaista erottaa muusta maaseudun kehittämisohjelmaan liittyvästä viestinnästä. Valtakunnallinen viestintäverkosto, alueellisten toimijoiden tukeminen sekä teemaryhmät muodostavat kokonaisuuden, jonka avulla on mahdollisuus nostaa tietoisuutta halutuista teemoista, kehittää toimijoiden osaamista ja tukea ohjelman vaikuttavuutta tavoitellussa suunnassa. Tämä huomioiden on hyvä kiinnittää vielä enemmän huomiota maaseutuverkoston ja ohjelman toteutuksen ja seurannan yhteistyöhön. Kehittämällä tätä prosessia varmistetaan, että maaseutuverkostoa voidaan täysimääräisesti hyödyntää maaseutupolitiikan suuntaamista tukevana välineenä.

Suositus: *On hyvä käydä yksityiskohtaisesti läpi, miten ohjelman toteutukseen liittyvät seurantatiedot ja tavoitteet vaikuttavat maaseutuverkoston viestintään ja muuhun toimintaan. Tarvittaessa tulee kehittää johtamisen tapa, jolla maaseutuverkoston muodostamaa resurssia voidaan entistä paremmin hyödyntää ohjelman kannalta keskeisten tavoitteiden edistämässä (esim. viestinnän resurssien kohdentaminen tai jonkin vaikuttavaksi havaitun hankekokonaisuuden edistäminen). Erityisen tärkeää on huomioida tulevan ohjelmakauden valmistelu mahdollisimman varhain*

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2017

- 1/2017 Päätöksen paikka. Kansallinen paikkatietostrategia 2017–2018
ISBN 978-952-453-943-2 (Verkkojulkaisu)
- 2/2017 Toimintaohjelma maatalouden ammoniakkipäästöjen
vähentämiseksi Suomessa
ISBN 978-952-453-944-9 (Verkkojulkaisu)
- 2b/2017 Action plan for reducing ammonia emissions in Finland
ISBN 978-952-453-945-6 (Verkkojulkaisu)
- 3/2017 Saaristo- ja vesistömatkailuselvitys
ISBN 978-952-453-947-0 (Verkkojulkaisu)
- 4/2017 Harvaan asuttu maaseutu – mahdollisuuksia täynnä.
Harvaan asutun maaseudun strategia 2017–2020
ISBN 978-952-453-948-7 (Verkkojulkaisu)
- 5/2017 Nuoret aikuiset mökkiläisinä 2030 -selvitys
ISBN 978-952-453-949-4 (Verkkojulkaisu)
- 6/2017 Valtakunnallinen saaristo-ohjelma 2017-2019
ISBN 978-952-453-951-7 (Painettu)
ISBN 978-952-453-952-4 (Verkkojulkaisu)
- 6a/2017 Det riksomfattande skärgårdsprogrammet 2017-2019
ISBN 978-952-453-953-1 (Painettu)
ISBN 978-952-453-954-8 (Verkkojulkaisu)
- 7/2017 Maaseutukatsaus 2017
ISBN 978-952-453-957-9 (Painettu)
ISBN 978-952-453-958-6 (Verkkojulkaisu)
- 8/2017 Maaseutukatsauksen 2017 kansalaiskyselyn yhteenvedoraportti
ISBN: 978-952-453-959-3 (Painettu)
ISBN: 978-952-453-960-9 (Verkkojulkaisu)